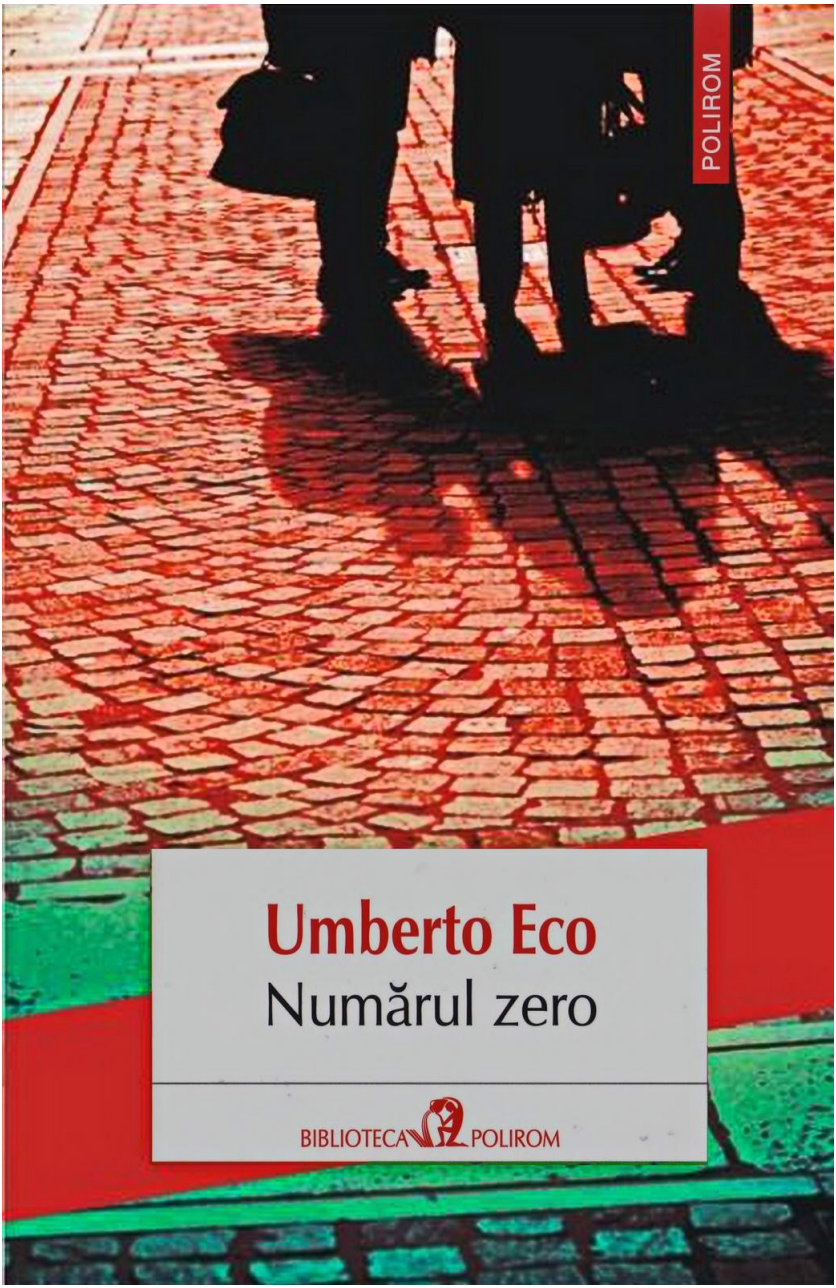

Umberto Eco
Numărul zero
BIBLIOTECA POLIROM
ESENŢIAL

Autori consacraţi, cărţi importante din literatura lumii.

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Umberto Eco, *Numero zero*
Copyright © 2015, Bompiani/RCS Libri S.p.A., Milan
© 2015 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română www.*polirom.ro*

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506 Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, al. B3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
ECO, UMBERTO
Numărul zero / Umberto Eco; trad. din lb. italiană şi note de Ştefania Mincu.
— Iaşi: Polirom, 2015
ISBN: 978 – 973 – 46 – 5377 – 5
I. Mincu, Ştefania (trad.)
821.131.1 – 31 = 135.1
Printed in ROMÂNIA

Umberto Eco
Numărul zero
Traducere din limba italiană şi note de Ştefania Mincu
POLIROM
2015

Pentru Anita

Only connect! 1 E.M. Forster

„Numai să fi văzut legăturile!” – E.M. Forster, *Howard’s End*, traducere de Cornelia Marinescu, Editura Leda, Bucureşti, 2005.

Sâmbătă, 6 iunie 1992, ora 8

Azi-dimineaţă nu curgea apă la robinet.

Glu, glu, două râgâieli de nou-născut, pe urmă nimic.

Am sunat la vecină: la ei acasă, totul în regulă. Oţi fi închis robinetul central, mi-a zis. Eu? Nici măcar nu ştiu unde e, stau de puţin timp aici, ştiţi, şi mă întorc doar

seara acasă. Dumnezeule, dar când plecaţi câte o săptămână, nu-nchideţi apa şi gazul? Eu nu. Ce imprudent, dacă-mi daţi voie să intru, vă arăt eu.

A deschis dulăpiorul de sub chiuvetă, a mişcat ceva şi apa a venit. Vedeţi? îl închiseserăţi. Mă scuzaţi, sunt aşa de distrat. Ah, ce ţi-e şi cu cei care sunt *singlel* Exit vecina, care acum vorbeşte şi ea englezeşte.

Stau bine cu nervii. Nu există poltergeist decât în filme. Iar somnambul nu sunt, pentru că nici dac-aş fi umblat în somn n-aş fi ştiut de existenţa robinetului ăluia, altfel l-aş fi folosit treaz fiind, căci duşul picură şi risc totdeauna să nu închid ochii toată noaptea auzind tot timpul picătura aia, parc-ar fi la Valldemossa. De fapt, deseori mă trezesc, mă ridic şi mă duc să-nchid uşa de la baie şi pe cea dintre dormitor şi vestibul ca să nu mai aud picurarea aia blestemată.

Nu se poate să fi fost, ştiu şi eu, vreun contact electric (robinetul se acţionează manual) şi nici vreun şoarece, că şi dac-ar fi trecut vreunul pe-acolo, n-ar fi avut el putere să mişte drăcia aia. E o rozetă de fier de pe vremuri (totul în apartamentul ăsta e vechi de cel puţin cincizeci de ani), şi pe deasupra e ruginită. Prin urmare, era nevoie de o mână. De fiinţă omenească. Şi nici nu există vreun horn prin care să se fi putut strecura maimuţoiul fioros din Rue Morgue[1].

Ia să ne gândim puţin. Orice efect îşi are cauza, cel puţin aşa se spune. Să lăsăm deoparte minunile, nu văd dele lui Dumnezeu ar fi trebuit să-i pese de duşul meu, doar nu-i Marea Roşie. Deci, unde e un efect natural, e şi o cauză naturală. Aseară, înainte să mă culc, am luat un Stilnox cu un pahar de apă. Prin urmare, până-n clipa aia apa curgea. Azi-dimineaţă era oprită. Aşa că, dragă Watson, robinetul a fost închis în timpul nopţii – şi nu de tine. Vreun individ sau mai mulţi erau la mine-n casă şi se temeau că, mai degrabă decât zgomotul pe care-l făceau ei (erau foarte silenţioşi), m-ar trezi preludiul picurării, care-i deranja până şi pe ei, şi pesemne că se-ntrebau cum de nu

1 Aluzie la povestirea lui E.A. Poe,„Crimele din Rue Morgue".

mă deştepta. De aceea, scumpii de ei, au făcut ceea ce ar fi făcut şi vecina mea, au închis apa.

Şi restul? Cărţile zac în dezordinea lor obişnuită, puteau să fi trecut serviciile secrete de pe jumătate de glob şi să le răsfoiască pagină cu pagină, şi tot nu mi-aş da seama. E inutil să mă uit prin sertare sau să deschid dulapul de la intrare. Dacă voiau să descopere ceva, în ziua de azi n-aveau decât un singur lucru de făcut: să scotocească în computer. Probabil, ca să nu piardă timp, au copiat totul şi s-au întors acasă. Şi abia acum, tot deschizând şi redeschizând fiecare document, şi-or fi dat seama că în computer nu era nimic care i-ar fi putut interesa.

Ce anume sperau să găsească? E evident – vreau să spun, nu văd altă explicaţie –, căutau ceva legat de ziar. Nu-s proşti, s-or fi gândit că trebuie să-mi fi făcut însemnări despre toată munca pe care o desfăşurăm în redacţie – şi deci că, dacă ştiu ceva despre păţania lui Braggadocio, ar trebui să fi scris despre ea pe undeva. Acum şi-or fi imaginat ceea ce era adevărat, că ţin totul pe o dischetă. Fireşte că azi-noapte or fi făcut o vizită şi pe la birou, dar n-au găsit nicio dischetă de-a mea. Deci trag concluzia (dar abia acum) că pesemne o ţin în buzunar. Imbecili ce suntem, şi-or fi zicând, trebuia să scotocim în sacou. Imbecili? Tâmpiţi. Dacă erau isteţi, n-ajungeau să aibă o meserie aşa de murdară.

Acum or să încerce din nou, măcar până la scrisoarea furată or s-ajungă, or să pună să fiu atacat pe stradă de falşi hoţi de buzunare. Aşa că trebuie să mă grăbesc până nu acţionează din nou, să expediez discheta la o adresă de post-restant şi apoi să văd când să o recuperez. Dar ce prostii îmi trec prin cap, aici a şi fost omorât deja un om, iar Simei şi-a luat zborul. Lor nu le foloseşte nici să afle dacă eu ştiu şi ce anume ştiu. Din prudenţă, mă elimină şi treaba se termină aici. Nici nu pot să mă duc şi să scriu în ziare că eu nu ştiam nimic despre afacerea aia, pentru că îndată ce aş afirma aşa ceva, m-aş da de gol că ştiam.

Cum de-am intrat în încurcătura asta? Cred că vina-i

a profesorului Di Samis şi a faptului că ştiam germana.

De ce-mi vine-n minte Di Samis, o chestie de acum patruzeci de ani? Fiindcă am continuat să cred că tocmai din vina lui Di Samis nu mi-am mai luat licenţa şi, dacă am ajuns în încurcătura asta, e tocmai pentru că nu mi-am luat licenţa. De altminteri, Anna m-a părăsit după doi ani de căsătorie, pentru că-şi dăduse seama, ca să folosesc cuvintele ei, că eram un ratat compulsiv – cine ştie ce i-oi fi povestit mai înainte ca să mă dau mare.

Nu mi-am mai luat deloc licenţa, din cauză că ştiam germana. Bunică-mea era din Alto Adige şi mă punea s-o vorbesc de mic. Încă din primul an de facultate, ca să mă întreţin la studii, acceptasem să traduc cărţi din nemţeşte. În epoca aia, să ştii nemţeşte era deja o profesie. Se citeau şi se traduceau cărţi pe care alţii nu le înţelegeau (şi care pe-atunci erau socotite importante) şi erai plătit mai bine decât pentru franceză şi chiar decât pentru engleză. Azi cred că se-ntâmplă acelaşi lucru cu cel care ştie chineza sau rusa. În orice caz, ori traduci din germană, ori îţi iei licenţa, amândouă deodată nu se pot face. De fapt, să traduci vrea să-nsemne să stai acasă, la căldură sau la răcoare, şi să lucrezi în papuci şi, pe deasupra, învăţând şi o grămadă de lucruri. De ce să mai frecventezi cursurile de la universitate?

Din indolenţă, mă hotărâsem să mă înscriu la un curs de germană. N-aş fi avut mult de studiat, îmi spuneam, de vreme ce ştiam deja totul. Eruditul erudiţilor era în acea epocă profesorul Di Samis, care-şi crease ceea ce studenţii numeau cuibul său de vultur într-o clădire barocă dărăpănată unde urcai pe o scară imensă şi ajungeai într-un hol larg. De o parte se deschidea institutul lui Di Samis, de cealaltă era *aula magna*, cum o numea pompos Di Samis, în fond un amfiteatru care avea vreo cincizeci de locuri.

În institut se putea intra doar punându-ţi papucii. La intrare se aflau cât să ajungă pentru asistenţi şi pentru vreo doi-trei studenţi. Cine rămânea fără papuci îşi aştepta rândul stând afară. Totul era dat cu ceară, cred că până şi

cărţile de pe pereţi. Chiar şi feţele asistenţilor, foarte bătrâni, care din vremuri preistorice îşi aşteptau rândul să ajungă şi ei la catedră.

Aula avea o boltă foarte înaltă şi ferestre gotice (n-am înţeles niciodată de ce într-o clădire barocă) şi geamuri verzi. La ora potrivită, adică la ora cutare şi paisprezece minute, profesorul Di Samis ieşea din institut, urmat la un metru de asistentul mai vârstnic, iar la doi metri de cei mai tineri, sub cincizeci de ani. Asistentul mai în vârstă îi ducea cărţile, cei tineri magnetofonul – magnetofoanele de la finele anilor ’50 erau uriaşe, păreau nişte Rolls Royce-uri.

Di Samis străbătea cei zece metri care separau institutul de aulă de parcă ar fi fost douăzeci: nu urma o linie dreaptă, ci una curbă, nu ştiu dacă o parabolă sau o elipsă, spunând cu voce tare „iată-ne, am ajuns!”, apoi intra în aulă şi se aşeza pe un fel de podium sculptat, încât te aşteptai să înceapă cu „ziceţi-mi Ismael”.

Lumina filtrată prin geamurile verzi îi făcea cadaveric chipul care surâdea răutăcios, pe când asistenţii dădeau drumul la magnetofon. Apoi începea: „Contrar celor spuse recent de distinsul meu coleg, profesorul Bocardo…” şi aşa mai departe, timp de două ore.

Lumina aia verde îmi producea nişte somnolenţe apoase, după cum vedeam şi în ochii asistenţilor. Le cunoşteam suferinţa. La sfârşitul celor două ore, în timp ce noi, studenţii, o roiam afară, profesorul Di Samis derula banda, cobora de pe podium, se aşeza în mod democratic în primul rând, împreună cu asistenţii, şi toţi laolaltă reascultau cele două ore de curs, în timp ce profesorul încuviinţa satisfăcut la fiecare pasaj care i se părea esenţial. Şi să reţinem că respectivul curs era unul despre traducerea Bibliei în germana lui Luther. O frumuseţe, ce mai, ziceau colegii mei, cu ochii-n jos.

La sfârşitul anului doi, după ce frecventasem foarte puţin cursul, mă hazardasem să propun o teză despre ironie în opera lui Heine (mi se părea reconfortant felul cum vorbea el despre iubirile nefericite pe un ton care mie

mi se părea de un cinism educat – mă pregăteam, în ce priveşte iubirile, pentru ale mele): „Voi, tinerii, voi, tinerii”, îmi zisese Di Samis nemângâiat, „vreţi să vă aruncaţi numaidecât la contemporani…”

Înţelesesem, printr-un soi de iluminare, că teza cu Di Samis se dusese pe gârlă. Aşa că mă gândisem la profesorul Ferio, mai tânăr, care se bucura de faima unei inteligenţe scăpărătoare şi se ocupa de epoca romantică şi de cele adiacente. Dar colegii mei mai vârstnici mă avertizaseră că la teză urma să-l am în orice caz pe Di Samis ca al doilea referent şi că nu trebuia să-l abordez pe profesorul Ferio în mod oficial, căci Di Samis ar fi aflat imediat şi mi-ar fi jurat duşmănie eternă. Trebuia s-o iau pe ocolite, ca şi cum Ferio ar fi fost cel care mi-a cerut să-mi fac teza cu el, iar Di Samis avea să-i poarte pică lui, nu mie. Di Samis îl ura pe Ferio pentru simplul motiv că-l adusese el însuşi la catedră. La universitate (aşa era pe-atunci, însă cred că şi astăzi) lucrurile merg invers doar în lumea normală, nu copiii sunt cei care-şi urăsc părinţii, ci părinţii îşi urăsc copiii.

Mă gândeam c-aş fi putut să mă apropii de Ferio în mod aproape întâmplător în timpul uneia dintre conferinţele lunare pe care Di Samis le organiza în aula magna aia a lui, frecventate de mulţi colegi, deoarece reuşea întotdeauna să invite învăţaţi celebri.

Însă lucrurile se desfăşurau astfel: imediat după conferinţă urma dezbaterea, şi aceasta era monopolizată de corpul didactic, apoi ieşeau cu toţii, deoarece vorbitorul era invitat la restaurantul La Tartaruga, cel mai bun din zonă, stil jumătatea secolului al XIX-lea, cu chelnerii încă îmbrăcaţi în frac. Ca să mergi de la cuibul de vultur la restaurant trebuia să parcurgi un bulevard mărginit de porticuri, apoi să traversezi o piaţă istorică, să coteşti pe lângă un palat monumental şi, în fine, să treci printr-o a doua piaţetă. Ei bine, de-a lungul porticurilor, oratorul mergea înconjurat de profesorii titulari, urmat la un metru de suplinitori, la doi metri de asistenţi şi la o distanţă apreciabilă de studenţii cei mai curajoşi. Ajunşi în piaţa

istorică, studenţii îşi luau rămas-bun, la colţul palatului monumental se despărţeau şi asistenţii, iar suplinitorii traversau piaţa mică, dar salutau în pragul restaurantului, unde intrau numai oaspetele şi profesorii titulari.

Aşa că profesorul Ferio n-a aflat niciodată de existenţa mea. Între timp îmi trecuse cheful de mediul acela, nu-l mai frecventam deloc. Traduceam ca un automat, însă eşti nevoit să iei ce ţi se dă, aşa că tălmăceam în *dolce stil* novo[2] o operă în trei volume despre rolul lui Friedrich List în crearea *Zollverein*, Uniunea Vamală Germană. Se-nţelege, prin urmare, de ce am încetat să mai traduc din germană, dar acum era prea târziu ca să revin la facultate.

Nenorocirea e că nu accepţi ideea: continui să trăieşti cu convingerea că într-o bună zi o să-ţi dai toate examenele şi o să-ţi susţii teza. Iar când trăieşti cultivând speranţe imposibile, eşti deja un ratat. Pe urmă, când îţi dai seama de asta, te laşi în voia sorţii.

La început găsisem de lucru ca meditator al unui băiat german, prea prostălău ca să meargă la şcoală, în Engadina. Climat foarte plăcut, singurătate acceptabilă, aşa că am rezistat un an, căci mă plăteau bine. Apoi mama băiatului m-a cam înghesuit într-o zi pe un coridor, dându-mi de înţeles că nu i-ar fi displăcut să-mi cedeze. Avea dinţii ieşiţi în afară şi o umbră de mustăţi, şi am făcut-o politicos să priceapă că nu eram de aceeaşi părere. La trei zile după asta am fost concediat, pe motiv că băiatul nu făcea progrese.

Atunci am început s-o duc de azi pe mâine făcând pe scribălăul. Mă gândeam să scriu la ziar, dar am găsit ascultare doar la câte un cotidian local, chestii gen cronică de teatru pentru spectacolele de provincie şi trupele aflate în turneu. M-am grăbit să recenzez pentru câţiva bănuţi câte o avanpremieră, spionând prin culise dansatoarele

2 Dolce stil novo - şcoală poetică din secolele al XIII-lea şi al XIV-lea, care cânta iubirea ca mijloc de înălţare morală şi spirituală şi care a avut o contribuţie decisivă în impunerea dialectului toscan ca limbă naţională italiană.

îmbrăcate în costume de marinar, fascinat de celulita lor şi ţinându-mă după ele la lăptărie, unde mă tratau, în chip de cină, cu o cafea cu lapte – iar dacă nu erau leftere, cu câte un ou la capac. Acolo am avut primele mele experienţe sexuale cu o cântăreaţă, în schimbul unei notiţe îngăduitoare – pentru un ziar din Saluzzo, dar ei îi ea era de-ajuns.

Eram fără domiciliu, am locuit în diferite oraşe (la Milano am ajuns doar chemat de Simei), am corectat şpalturi pentru cel puţin trei edituri (universitare, niciodată pentru marii editori), pentru una am revăzut articolele unei enciclopedii (trebuia să verifici datele, titlurile operelor şi aşa mai departe), toate fiind munci în care mi-am făcut ceea ce la un moment dat Paolo Villaggio a numit o cultură monstruoasă. Rataţii, ca şi autodidacţii, au întotdeauna cunoştinţe mai vaste decât învingătorii, dacă vrei să învingi trebuie să ştii un singur lucru şi să nu pierzi timp ca să le afli pe toate, plăcerea erudiţiei e rezervată rataţilor. Cu cât ştie cineva mai multe, cu atât însearpi-Li-ţi№ (lW/WUbate ieşit cum trebuie.

Mi-am dedicat câţiva ani ca să citesc manuscrise pe care editorii (uneori chiar şi cei importanţi) mi le pasau, pentru că la ei n-are nimeni chef să citească manuscrisele primite. Îmi dădeau cinci mii de lire de manuscris, stăteam toată ziua lungit în pat şi citeam cu furie, apoi încropeam o evaluare de două păgânuţe, dând ce era mai bun din sarcasmul meu ca să-l distrug pe autorul imprudent, la editură erau toţi uşuraţi, îi scriau nesocotitului că regretau că erau nevoiţi să-l refuze şi gata. A citi manuscrise care nu vor fi niciodată publicate poate deveni o profesie.

Între timp avusese loc treaba cu Anna, terminată aşa cum trebuia să se termine. De-atunci n-am mai reuşit (sau n-am mai dorit cu înverşunare) să mă gândesc cu interes la vreo femeie, pentru că mi-era teamă să nu dau greş din nou. Am recurs la sex în mod terapeutic, câte o aventură întâmplătoare, în care nu ţi-e teamă că te îndrăgosteşti, o noapte şi gata, mersi, a fost drăguţ, sau vreun raport periodic pe bani, ca să nu fii obsedat de dorinţă

(dansatoarele mă făcuseră insensibil la celulită).

În timpul ăsta visam la ceea ce visează toţi rataţii, să scriu într-o zi o carte care să-mi aducă glorie şi bani. Pentru a învăţa cum se procedează ca să devii mare scriitor, am făcut-o şi pe negrul (sau pe *ghost writ*erul, cum se spune astăzi, ca să fim corecţi politic) pentru un autor de cărţi poliţiste care, la rându-i, ca să aibă vânzare, semna cu un nume american, ca actorii de prin westernurile spaghetti. Dar era frumos să lucrezi în umbră, sub o acoperire dublă (Celălalt şi celălalt nume al Celuilalt).

Să scrii un *policier* al altcuiva era uşor, nu trebuia decât să imiţi stilul lui Chandler sau, în cel mai rău caz, pe cel al lui Spillane; însă când am încercat să pun pe hârtie ceva original, mi-am dat seama că în clipa în care voiam să descriu ceva sau pe cineva, recurgeam la situaţii literare: în loc să spun că cineva se plimba într-o după-amiază senină, scriam: „sub un cer ca într-un tablou de Canaletto”. Am realizat că tot aşa făcea şi D’Annunzio: ca să spună că o anume Costanza Landbrook avea nişte calităţi anume, scria că părea o creatură a lui Thomas Lawrence, în legătură cu Elena Muţi observa că trăsăturile ei aduceau cu anumite profiluri din tablourile lui Moreau tânăr, iar Andrea Sperelli îi amintea de portretul gentilomului necunoscut de la Galleria Borghese. Şi astfel, ca să citeşti un roman, ar fi trebuit să te duci să răsfoieşti rezumatele câtorva istorii ale artei ce se vindeau pe la chioşcuri.

Dacă D’Annunzio era un scriitor slab, nu însemna că şi eu trebuia să fiu la fel. Ca să mă dezbar de viciul citării, m-am hotărât să nu mai scriu.

În fine, n-a fost o viaţă prea grozavă. Iar la cincizeci de ani bătuţi pe muchie, a venit invitaţia lui Simei. De ce nu? Oricum, merita s-o încerc şi pe-aia.

Şi acum ce fac? Dacă scot nasul afară, e riscant. Mai bine să aştept aici, în cel mai rău caz ei sunt afară şi aşteaptă să ies. Iar eu nu ies. În bucătărie sunt tot felul de pachete de sărăţele şi de conserve cu carne. De aseară mi-

a mai rămas şi o jumătate de sticlă de whisky. Poate ajută ca să treacă mai uşor o zi sau două. Îmi torn vreo două înghiţituri (şi apoi, eventual, încă două, dar numai după-amiaza, pentru că să bei dimineaţa te tâmpeşte) şi încerc să mă-ntorc din nou la începutul aventurii ăsteia, fără ca măcar să fie nevoie să apelez la dischetă, fiindcă mi-amintesc totul, cel puţin deocamdată, cu claritate.

Frica de a muri dă ghes amintirilor.

Luni, 6 aprilie 1992

Simei avea chipul altcuiva. Vreau să spun, eu nu-mi amintesc niciodată numele cuiva pe care îl cheamă Rossi, Brambilla şi Colombo, sau chiar Mazzini ori Manzoni, pentru că are numele altcuiva, îmi amintesc doar că trebuie să aibă numele altcuiva. Bine, în cazul lui Simei, nu puteai să-ţi aminteşti nici faţa lui, pentru că părea să fie cea a cuiva care nu era el. În realitate, avea chipul tuturor.

— O carte? l-am întrebat.

— O carte. Memoriile unui ziarist, povestea unui an de muncă pentru a pregăti lansarea unui cotidian care n-avea să apară niciodată. Pe de altă parte, titlul ziarului trebuia să fie *Mâine*, pare un motto pentru guvernele noastre, mai vorbim noi despre ele mâine. Deci cartea va trebui să se intituleze *Mâine*: *ieri*. Frumos, nu?

— Şi doriţi s-o scriu eu? De ce n-o scrieţi dumneavoastră? Sunteţi ziarist, nu-i aşa? Cel puţin, dat fiind că tocmai o să fiţi la conducerea unui ziar…

— Nu înseamnă că, dacă eşti director, ştii să şi scrii. Nu înseamnă că ministrul apărării ştie să arunce o grenadă. Bineînţeles, tot anul care vine, o să discutăm cartea zi de zi, dumneata o să pui stilul, piperul, dar liniile mari ale acţiunii le controlez eu.

— Vreţi să spuneţi că această carte va fi semnată de amândoi sau va apărea sub forma unui interviu luat de Colonna lui Simei?

— Nu, nu, dragă Colonna, cartea va apărea semnată de mine; dumneata, după ce o vei scrie, va trebui să dispari. Dumneata o să fii, dacă nu te superi, un *negru*. Din ăştia avea până şi Dumas, nu văd de ce n-aş putea avea şi

eu.

— Şi de ce m-aţi ales pe mine?

— Pentru că dumneata ai calităţi de scriitor…

— Mulţumesc.

— …însă nimeni nu şi-a dat seama de ele.

— Iarăşi vă mulţumesc.

— Scuză-mă, până acum ai colaborat numai la cotidiene de provincie, ai făcut doar pe hamalul cultural pe la câteva edituri, ai scris un roman pentru altcineva (nu mă-ntreba cum anume, dar mi-a căzut în mână, şi merge, are ritm), iar la cincizeci de ani ai alergat la mine la vestea că poate am să-ţi dau ceva de lucru, deci dumneata ştii să scrii şi ştii ce-i aia o carte, dar o duci greu. Nu trebuie să te ruşinezi. Eu, la fel, dacă-s pe cale să conduc un ziar care n-o să iasă niciodată, este pentru că n-am fost niciodată candidat la Premiul Pulitzer, ci doar am condus un săptămânal sportiv şi un lunar rezervat doar bărbaţilor sau bărbaţilor burlaci, cum vrei dumneata să-i spui…

— Aş putea să am o oarecare demnitate şi să refuz.

— N-o s-o faci, pentru că timp de un an îţi ofer şase milioane pe lună, la negru.

— E mult pentru un scriitor ratat. Şi pe urmă?

— Pe urmă, când îmi predai cartea, să zicem în decurs de şase luni de la încheierea experimentului, alte zece milioane, în mână, bani gheaţă. Iar pe-alea le pun de la mine din buzunar.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, treaba dumitale. Dacă nu vei fi cheltuit totul pe femei, cai şi şampanie, vei fi câştigat într-un an şi jumătate peste optzeci de milioane, bani scutiţi de impozite. O să-ţi dea mâna să te uiţi în jurul dumitale.

— Faceţi-mă să înţeleg. Dacă-mi daţi şase milioane mie, cine ştie câte luaţi dumneavoastră, mă scuzaţi, şi pe urmă or mai fi şi ceilalţi redactori, şi cheltuielile de producţie, tipărire şi distribuţie, şi-mi spuneţi că cineva, un editor, presupun, e dispus să plătească timp de un an de zile experimentul ăsta pentru ca pe urmă să nu facă nimic cu el?

— N-am spus că n-o să facă nimic. El o să-şi aibă profitul lui. Însă eu nu, dacă ziarul n-o să apară. Fireşte că nu pot să exclud ca până la urmă editorul să decidă că ziarul trebuie să iasă cu-adevărat, dar în momentul ăla afacerea va deveni una mare şi mă-ntreb dac-o să mai vrea să mă ocup eu de ea. Aşa că mă pregătesc pentru cazul când, la sfârşitul acestui an, editorul ar decide că experimentul a dat roadele la care se aştepta şi că poate să-nchidă prăvălia. Deci mă pregătesc: dacă totul se duce de râpă, public cartea. Va fi o bombă şi-mi va aduce nişte bani sub formă de drepturi de autor. Sau poate că nu, zic şi eu aşa, poate că cineva nu doreşte s-o public şi-mi dă o groază de bani. Neimpozabili.

— Am priceput. Dar poate că, dacă doriţi ca eu să colaborez în mod loial, trebuie să-mi spuneţi cine plăteşte, de ce există proiectul *Mâine*, de ce s-ar putea să eşueze şi ce anume veţi spune în cartea pe care, lăsând modestia la o parte, o voi scrie eu.

— Păi uite, cel care plăteşte este comandorul Vimercate. Oi fi auzit vorbindu-se despre el…

— Am auzit de Vimercate, din când în când ajunge prin ziare: controlează zeci de hoteluri pe Coasta Adriatică, multe aziluri pentru pensionari şi invalizi, o serie de afaceri ilicite despre care se şoptesc multe, câteva televiziuni locale care încep să transmită de la unsprezece seara încolo, şi sunt numai licitaţii, teleshopping şi câte un show decoltat…

— Şi vreo douăzeci de publicaţii.

— Revistuţe de duzină, mi se pare, bârfe despre staruri, precum *Ei*, *Peeping Tom* şi săptămânale despre anchete judiciare, precum *Delictul ilustrat*, *Ce se ascunde dedesubt*, chestii ieftine, *trash*.

— Nu, sunt şi reviste pe domenii, grădinărit, călătorii, automobile, bărci cu pânze, *Medicul în casă*. Un imperiu. E frumos biroul ăsta, nu? Avem până şi un ficus, ca la grangurii ăia de la RAI. Şi avem la dispoziţie un *open space*, cum se spune în America, pentru redactori, un birouaş pentru dumneata, mic, dar onorabil, şi o încăpere

pentru arhivă. Totul gratis, în clădirea asta care adăposteşte toate firmele Comandorului. În ce priveşte restul, producţie şi tipar pentru numerele noastre zero se vor face cu dotările celorlalte reviste, şi astfel costul experimentului se reduce în mod acceptabil. Şi ne aflăm practic în centru, nu ca marile cotidiene unde, ca să ajungi, trebuie să schimbi două metrouri şi un autobuz.

— Dar ce anume aşteaptă Comandorul de la experimentul ăsta?

— Comandorul vrea să intre în lumea bună a finanţelor, a băncilor, precum şi a marilor ziare. Instrumentul este promisiunea unui nou cotidian, dispus să spună adevărul în toate privinţele. Douăsprezece numere zero, să zicem O/1, O/2 şi aşa mai departe, tipărite în extrem de puţine exemplare confidenţiale, pe care Comandorul le va evalua şi apoi va face în aşa fel încât să fie văzute de cine vrea el. Odată ce Comandorul va fi demonstrat că poate să pună în dificultate ceea ce se cheamă lumea bună a finanţelor şi a politicii, e posibil ca acea lume bună să-l roage să abandoneze ideea respectivă, el renunţă la *Mâine* şi obţine un permis de intrare în lumea bună. Mai pune, să zicem aşa, fie şi numai doi la sută din acţiunile unui mare cotidian, ale unei bănci, ale unei reţele de televiziune care contează.

Eu scosesem un fluierat:

— Doi la sută e enorm de mult! Are banii necesari pentru o ispravă ca asta?

— Nu face pe naivul. Vorbim de finanţe, nu de comerţ. Întâi cumperi, pe urmă o să vezi cum îţi vin şi banii ca să plăteşti.

— Am înţeles. Şi mai înţeleg şi faptul că experimentul ar trebui să funcţioneze numai în condiţiile în care Comandorul nu va spune că până la urmă ziarul n-o să mai apară. Toţi vor trebui să creadă că rotativele lui duduie, ca să spunem aşa…

— Bineînţeles. Faptul că ziarul n-o să apară Comandorul nu mi i-a spus nici măcar mie, pur şi simplu îl bănuiesc, altfel spus sunt sigur de el. Şi nu vor trebui să-l

ştie colaboratorii noştri, cu care ne vom întâlni mâine: ăia vor trebui să lucreze crezând că tocmai îşi clădesc viitorul. Treaba asta o ştim numai eu şi dumneata.

— Dar ce vă iese dumneavoastră dacă pe urmă scrieţi tot ce-aţi făcut într-un an de zile ca să înlesniţi şantajul Comandorului?

— Nu folosi cuvântul şantaj. Noi o să publicăm ştiri, aşa cum zice *New York Times*, „all the news that's fit to prinţ…"[3].

— …şi încă ceva pe deasupra, probabil…

— Văd că mă-nţelegi. Dacă însă Comandorul foloseşte numerele noastre zero ca să sperie pe careva sau ca să se şteargă la fund cu ele, asta-i treaba lui, nu a noastră. Dar chestia e că această carte a mea nu va trebui să povestească ce anume vom fi hotărât în şedinţele noastre de redacţie, pentru asta n-aş avea nevoie de dumneata, mi-ar ajunge un reportofon. Cartea va trebui să dea ideea unui alt fel de ziar, să arate cum timp de un an eu m-am străduit să realizez un model de jurnalism independent de orice presiune, lăsând să se-nţeleagă că aventura s-a sfârşit prost pentru că nu se putea da viaţă unei voci libere. Pentru asta am nevoie ca dumneata să inventezi, să idealizezi, să scrii o epopee, nu ştiu dacă mă fac bine înţeles…

— Cartea va spune contrariul a ceea ce s-a petrecut. Splendid. Dar afirmaţiile dumneavoastră or să fie dezminţite.

— De cine? De Comandor, care va trebui să spună că nu, că proiectul avea în vedere doar o extorcare? Mai degrabă o să lase să se creadă că a trebuit să renunţe deoarece a fost şi el supus unor presiuni, a preferat să omoare ziarul tocmai ca să nu devină o voce, cum se spune, influenţată din exterior. Şi or să ne dezmintă redactorii noştri, pe care cartea îi va fi prezentat ca ziarişti foarte integri? Cartea mea o să fie un *betzeller* – aşa pronunţa el, ca toată lumea –, căruia nimeni nu va vrea sau nu va şti cum să i se opună.

3 Toate ştirile care merită să fie tipărite (în engl., în orig.).

— Bine, dat fiind că amândoi suntem oameni fără calităţi, scuzaţi-mi citatul, accept pactul.

— Îmi place să am de-a face cu persoane leale, care spun ce le stă pe suflet.

Marţi, 7 aprilie

Prima întâlnire cu redactorii. Şase, păreau de ajuns.

Simei mă avertizase că nu era nevoie să mă duc să fac anchete de doi bani, ci trebuia să stau permanent în redacţie ca să înregistrez feluritele evenimente. Şi iată cum îşi începuse el discursul ca să justifice prezenţa mea:

— Domnilor, să facem cunoştinţă. Acesta este domnul Colonna, om cu mare experienţă publicistică. Va lucra alături de mine – iar de aceea îl vom numi director adjunct; însărcinarea sa principală va consta în a revedea toate articolele dumneavoastră. Fiecare dintre dumneavoastră vine dinspre experienţe profesionale diferite, iar una e să fi lucrat la o foaie de extremă stângă şi alta să fi căpătat experienţă, să zicem, la *Voce dellafogna*[4], şi fiindcă (vedeţi şi dumneavoastră) suntem spartan de puţini, cineva care s-a ocupat tot timpul de rubrica decese va trebui probabil să scrie un articol de fond despre criza de guvern. Se cere deci să omologăm stilul şi, dacă cineva ar avea slăbiciunea să scrie *palingeneză*, Colonna o să vă spună că nu trebuie şi o să sugereze termenul alternativ.

— O profundă renaştere morală, spusesem eu.

— Exact. Iar dacă cineva, ca să definească o situaţie dramatică, va spune că ne aflăm în ochiul ciclonului, îmi imaginez că domnul Colonna va fi aşa de avizat încât să vă aducă aminte că, potrivit tuturor manualelor ştiinţifice, ochiul ciclonului este singurul loc în care domneşte calmul, pe când ciclonul se dezvoltă de jur-împrejur.

— Nu, domnule Simei, am intervenit eu, într-un asemenea caz aş spune tocmai că trebuie să folosim expresia „ochiul ciclonului”, fiindcă nu contează ce spune ştiinţa, cititorul nu ştie, şi tocmai ochiul ciclonului este ceea ce-i dă ideea că se află în centrul belelelor. Aşa l-au obişnuit presa şi televiziunea. Aşa cum l-a convins şi că se

4 Vocea haznalei.

spune *suspans* şi *manâgement*, acolo unde ar trebui să se spună *suspens* (şi să se scrie *suspense*, nu *suspence*) şi *mănagement*.

— Foarte bună idee, domnule Colonna, trebuie să vorbim în limbajul cititorului, nu în acela al intelectualilor, care zic *a oblitera* documentul de călătorie în loc de *a anula*. Pe de altă parte, se pare că editorul nostru ar fi spus odată că spectatorii televiziunilor sale au o vârstă medie (mă refer la vârsta mentală) de doisprezece ani. Ai noştri nu, dar întotdeauna e folositor să atribui o vârstă cititorilor tăi: ai noştri ar trebui să aibă peste cincizeci de ani, să fie nişte burghezi buni şi oneşti, doritori de legalitate şi ordine, însă lacomi de bârfe şi de dezvăluiri cu privire la felurite forme de dezordine. O să pornim de la principiul că nu sunt ei ceea ce se cheamă nişte mari cititori, ba chiar bună parte din ei n-or fi având nicio carte în casă, chiar dacă, atunci când va fi necesar, o să vorbim de nu ştiu ce mare roman tipărit în milioane de exemplare în întreaga lume. Cititorul nostru nu citeşte cărţi, dar îi place să creadă că există mari artişti ciudaţi şi miliardari, după cum n-o s-o vadă niciodată de-aproape pe diva cu picioare lungi, şi totuşi va vrea să ştie totul despre amorurile ei secrete. Dar să-i lăsăm şi pe ceilalţi să se prezinte. Singuri. Să începem cu singura femeie, domnişoara (sau doamna) …

— Maia Fresia. Necăsătorită, sau celibatară, sau single, cum preferaţi. Douăzeci şi opt de ani, aproape licenţiată în Litere, a trebuit să-mi întrerup studiile din motive de familie. Colaboram de cinci ani la o revistă de mondenităţi, trebuia să bântui prin lumea spectacolului să adulmec cine cu cine întreţinea vreo prietenie mai caldă şi să-i pun pe fotografi să-i spioneze; cel mai adesea trebuia să conving un cântăreţ, o actriţă să inventeze o prietenie mai caldă cu altcineva şi să-i duc la întâlnirea cu paparazzi, vreau să zic să se plimbe ţinându-se de mână sau chiar să se sărute pe furiş. La început îmi plăcea, dar m-am săturat să tot povestesc scornelile astea.

— Şi de ce, scumpo, ai acceptat să te alături aventurii

noastre?

— Mă gândesc că un cotidian o să vorbească despre lucruri mai serioase şi o să am prilejul să mă fac cunoscută prin anchete în care să nu fie vorba de prietenii mai calde. Sunt curioasă din fire, şi cred că sunt un bun copoi de vânătoare.

Era firavă şi vorbea cu o însufleţire precaută.

— Minunat. Dumneata?

— Romano Braggadocio…

— Ciudat nume, de unde vine?

— Să vedeţi, ăsta-i unul dintre multele chinuri ale vieţii mele. Se pare că în engleză are o semnificaţie urâtă[5], dar din fericire în alte limbi nu. Bunicul meu era un copil abandonat şi, aşa cum ştiţi, numele de familie în cazurile astea era născocit de un funcţionar de la primărie. Dacă era un sadic, putea să te numească şi Ficarotta[6], în cazul bunicului meu funcţionarul era sadic doar pe jumătate şi avea o oarecare cultură… Cât despre mine, sunt specializat în dezvăluiri scandaloase şi lucram chiar pentru o revistă a editorului nostru, *Ce se ascunde dedesubt*, dar nu mă angajase niciodată, mă plătea la bucată.

Cât despre ceilalţi patru, Cambria îşi petrecuse nopţile prin camerele de gardă ale spitalelor sau prin secţiile de poliţie ca să pună mâna pe ştirea proaspătă – arestări, morţi în accidente rocamboleşti pe autostradă – şi nu făcuse carieră; Lucidi inspira neîncredere de la prima privire şi colaborase la publicaţii de care nimeni n-auzise vreodată; Palatino avea o lungă carieră la reviste de jocuri şi enigmistică; Costanza lucrase ca maistru tipograf la câteva ziare, dar astăzi ziarele aveau prea multe pagini, nimeni nu putea reciti totul înainte de a pleca la tipar, acum până şi marile cotidiene scriau „Simone de Beauvoire” sau „Beaudelaire” sau „Rooswelt”, iar maistrul tipograf devenea desuet precum tiparniţa lui Gutenberg.

---

5 Braggadocio (engl.) - fanfaron. De la Braggadocchio, personaj în poemul epic Crăiasa zânelor de Edmund Spenser (c. 1552-1599).

6 Literal, smochină tocată, cu sensul figurat de gură-spartă, tocător-de-minciuni.

Niciunul dintre aceşti tovarăşi de călătorie nu avusese experienţe prea entuziasmante. Un fel de Puntea Sfântului Ludovic. Cum făcuse Simei de-i descoperise, nu ştiu.

Simei, odată terminate prezentările, schiţase caracteristicile ziarului.

— Prin urmare, o să facem un cotidian. De ce *Mâine*? Pentru că ziarele de tradiţie relatau şi, din păcate, mai relatează şi acum ştirile din seara precedentă, şi iată de ce se numeau *Corriere della Sera*.

Evening Standard sau *Le Soir*. Acum, ştirile din ziua precedentă le aflăm deja de la televizor seara la opt, aşa că ziarele relatează permanent lucruri pe care le ştii deja, şi iată de ce se vând tot mai prost*. În Maine*, aceste ştiri care deja put ca peştele stricat sigur că va fi util să le rezumăm şi să le reamintim, dar o să fie suficientă o rubrică scurtă, care se citeşte în câteva minute.

— Şi atunci despre ce trebuie să vorbească ziarul? întrebase Cambria.

— De-acum încolo, destinul unui cotidian este să semene cu un săptămânal. Vom vorbi despre ceea ce ar putea să se întâmple mâine, prin articole de fond, cu investigaţii suplimentare, cu anticipări neaşteptate… Dau un exemplu. La ora patru explodează o bombă, iar în ziua următoare toţi au aflat. Ei bine, noi de la patru până la miezul nopţii, înainte să intrăm la tipar, va trebui să-l fi dibuit pe cel care spune ceva inedit despre probabilii responsabili, lucruri pe care poliţia însăşi încă nu le ştie, şi să schiţăm un scenariu despre ce se va petrece în săptămânile care vin din cauza atentatului respectiv…

Braggadocio:

— Păi ca să punem în mişcare anchete de felul ăsta în opt ore, ne trebuie o redacţie de cel puţin zece ori cât a noastră şi o bază de contacte, de informatori sau mai ştiu eu ce…

— Evident, şi când ziarul se va face de-adevăratelea, aşa are să fie. Însă acum, timp de un an, trebuie doar să demonstrăm că se poate face. Şi se poate pentru că un număr zero poate să aibă ce dată vrea şi poate să fie foarte

bine un exemplu de cum ar fi arătat ziarul cu luni în urmă, să spunem atunci când s-a pus bomba. În cazul ăsta noi ştim deja ce anume s-a petrecut ulterior, dar o să vorbim ca şi cum cititorul încă nu ar şti. Deci toate indiscreţiile noastre vor căpăta o savoare de inedit, de surprinzător, aş îndrăzni să spun chiar de oracular. Adică va trebui să-i spunem comanditarului: iată cum ar fi arătat *Mâine* dacă ar fi ieşit ieri. Aţi priceput? Şi, dacă vrem, cu toate că nimeni n-a aruncat nicio bombă, vom putea foarte bine să facem un număr *ca şi cum*.

— Sau să punem noi bomba, dacă ne pică bine, rânjise uşor Braggadocio.

— Nu vorbi prostii, îl avertizase Simei. Apoi, ca şi cum s-ar fi răzgândit: Dar dacă vrei s-o faci, nu veni să mi-o spui mie.

Odată încheiată şedinţa, m-am pomenit coborând împreună cu Braggadocio.

— Nu ne-am mai cunoscut cumva? a întrebat el. Mie mi se părea că nu, el a zis aşa o fi, cu un aer uşor bănuitor, şi m-a tutuit imediat. În redacţie Simei tocmai îl instaurase pe dumneata, iar eu de obicei păstrez distanţa, gen n-am păscut oile împreună, dar evident că Braggadocio voia să sublinieze acum faptul că eram colegi. Nu doream să par că-mi dau aere doar pentru că Simei mă prezentase drept redactor-şef sau aşa ceva. Pe de altă parte, personajul mă făcea curios şi n-aveam nimic mai bun de făcut.

M-a luat de cot şi mi-a zis să ne ducem să bem ceva într-un loc pe care-l ştia el. Surâdea cu buzele lui groase şi cu ochii niţel cam bovini, într-un fel care mi se păruse greţos. Chel ca von Stroheim, cu ceafa care se unea brusc cu gâtul, dar la figură semăna cu Telly Savalas, alias locotenentul Kojak. Ei, uite, iarăşi citatul.

— Drăguţă Maia asta, nu? Mi-era jenă să mărturisesc că o privisem doar în treacăt – cum am spus, eu mă ţin departe de femei. El m-a scuturat de braţ: N-o face pe gentlemanul, Colonna. Te-am văzut, o priveai pe ascuns. După mine, e genul care nu zice ba. Adevărul e că niciuna nu zice ba, dacă ştii cum să le iei. Un pic cam prea slabă

pentru gusturile mele; mai mult, n-are sâni, dar în fine, ar putea să meargă.

Ajunseserăm în via Torino şi în dreptul unei biserici mă pusese s-o iau la dreapta ca să intrăm apoi pe o străduţă cotită, prost luminată, cu nişte uşi închise de cine ştie când şi fără niciun magazin, de parcă ar fi fost părăsită de mult timp. Părea că pluteşte-n jur un miros stătut, dar pesemne că era doar sinestezie, din cauza pereţilor scorojiţi şi acoperiţi cu graffitiuri spălăcite. Deasupra se vedea un burlan care scotea fum şi nu se-nţelegea de unde venea pentru că şi ferestrele de la etaj erau închise ca şi cum acolo sus nu mai locuia nimeni. Poate că era un coş ce venea de la o casă care dădea în altă parte, şi nu-i păsa nimănui că afumă o stradă abandonată.

— E via Bagnera, strada cea mai îngustă din Milano, chiar dacă nu-i ca Rue du Chat-qui-Peche de la Paris, pe care aproape că nu pot trece doi oameni. Se cheamă via Bagnera, mai înainte Stretta Bagnera, iar şi mai înainte Stretta Bagnaria, datorită unor băi publice din epoca romană. În momentul acela, de după colţ se ivise o femeie care împingea un cărucior de copil. Inconştientă sau neinformată, comentase Braggadocio. Dacă-aş fi femeie, n-aş trece pe-aici, mai ales când e întuneric. Poate băga careva cuţitul în tine una-două. Ar fi păcat, fiindcă ştrengăroaica nu e de aruncat, mămica tipică gata să se lase futută de un instalator, ia întoarce-te, uită-te cum dă din şolduri. Pe-aici s-au petrecut fapte sângeroase. În spatele acestor uşi, acum zăvorâte, trebuie să mai fie şi acum pivniţe părăsite, poate şi treceri secrete. Aici, în secolul al XIX-lea, un oarecare Antonio Boggia, un individ care n-avea niciun Dumnezeu, a ademenit în unul dintre subsolurile astea un contabil pe motiv că vrea să-i verifice nişte socoteli şi l-a lovit cu o secure. Victima reuşeşte să se salveze, Boggia este arestat, considerat nebun şi internat la balamuc timp de doi ani. Dar imediat ce este eliberat, începe iarăşi să vâneze oameni nevinovaţi şi cu mulţi bani, îi atrage în pivniţa lui, îi jefuieşte, îi omoară şi îi îngroapă chiar acolo. Un ucigaş în serie, cum s-ar spune astăzi, dar

un ucigaş imprudent, pentru că lasă urme în ce priveşte relaţiile sale comerciale cu victimele, iar până la urmă e arestat, poliţia sapă în subsol, găseşte vreo cinci-şase cadavre, iar acest Boggia e spânzurat la Porta Ludovica. Capul lui fusese donat laboratorului anatomic de la Ospedale Maggiore – ne aflam în vremea lui Lombroso şi se căutau în conformaţia craniului şi în trăsăturile faciale semnele delincvenţei ereditare. Apoi, se pare, capul a fost înmormântat la Musocco, dar cine ştie, locurile alea îi atrăgeau pe ocultişti şi satanişti de toate soiurile… Chiar şi în ziua de azi, se simte aici amintirea lui Boggia, zici că eşti la Londra lui Jack Spintecătorul, n-aş vrea să trec pe-aici noaptea, şi totuşi mă ademeneşte. Revin adesea, câteodată îmi dau aici anumite întâlniri.

După ce am ieşit de pe via Bagnera, ne-am pomenit într-o piaţă, Mentana, şi Braggadocio m-a făcut s-o iau pe via Morigi, o stradă destul de întunecoasă şi aia, dar cu câteva prăvălii şi cu portaluri frumoase. Am ajuns la o piaţetă cu o parcare mare, înconjurată de ruine.

— Vezi, mi-a zis Braggadocio, alea din stânga sunt vestigii romane, aproape nimeni nu-şi mai aduce aminte că Milano a fost şi capitală a imperiului. Prin urmare, le lasă aşa cum sunt, chiar dacă nu-i pasă nimănui de ele. Dar în spatele parcării mai sunt şi acum case avariate de bombardamentele din ultimul război.

Casele pe jumătate dărâmate nu aveau liniştea aceea vetustă a ruinelor antice, acum împăcate cu moartea, ci aruncau priviri sinistre din golurile lor încă neînseninate, ca mâncate de lupus.

— Nu-mi dau seama de ce nimeni n-a încercat să construiască în zona asta, zicea Braggadocio, poate e protejată, poate că proprietarilor le rentează mai mult parcarea decât să construiască nişte case de închiriat. Dar de ce n-au îndepărtat urmele bombardamentelor? Pe mine locul ăsta viran mă înspăimântă mai mult decât via Bagnera, dar e frumos, fiindcă-mi spune cum era Milano după război, în oraşul ăsta au rămas puţine locuri care mai amintesc de felul cum arăta oraşul acum aproape cincizeci

de ani. Şi tocmai acel Milano caut eu să-l regăsesc, cel în care am trăit pe când eram copil şi apoi băietan, războiul s-a sfârşit când aveam nouă ani, când şi când noaptea mi se pare că mai aud şi acum zgomotul bombelor. Dar nu au rămas numai ruinele: uită-te unde începe via Morigi, turnul ăla e de pe la 1600 şi nu l-au dat jos nici măcar bombele. Iar dedesubt, hai, vino, există aici încă de la începutul secolului XX taverna asta, taverna Moriggi, nu mă-ntreba de ce taverna are un *g* în plus faţă de stradă, însă probabil primăria este cea care a greşit când a pus tăbliţele, taverna e mai veche şi trebuie că numele ei e corect.

Ne-am trezit într-un interior cu pereţii roşii, cu tavanul coşcovit, din care atârna un lampadar vechi din fier forjat, cu un cap de cerb pe tejghea, cu sute de sticle de vin prăfuite înşirate de-a lungul pereţilor, mese mari de lemn (era înainte de cină, mi-a spus Braggadocio, şi nu fuseseră încă întinse feţele de masă, după aceea aveau să le pună pe alea cu pătrăţele roşii, iar ca să mănânci trebuia să consulţi tăbliţa aia scrisă de mână, ca la birturile franţuzeşti). Pe la mese se vedeau studenţi, câte un personaj din vechea boemă, cu părul lung, dar nu cum se purta în mai ’68, ci ca de poet, din cei care odinioară purtau pălărie cu boruri largi şi lavalieră, şi mai erau şi nişte bătrâni cam ieşiţi din circulaţie, despre care nu-ţi dădeai seama dacă rămăseseră acolo de pe la începutul secolului sau noii proprietari îi închiriaseră pentru imagine. Am ciugulit de pe un platou nişte brânzeturi, salam, slănină de Colonnata şi am băut Merlot, cu adevărat bun.

— E frumos, nu-i aşa? zicea Braggadocio, parcă-i ceva rupt din timp.

— Dar de ce te atrage un Milano ca ăsta, care n-ar mai trebui să existe?

— Ţi-am spus, vreau să pot vedea ceva pe care aproape că nu mi-l mai amintesc, acel Milano al bunicului meu şi al tatălui meu.

Se pusese pe băut, ochii îi deveniseră lucioşi, ştersese cu un şerveţel de hârtie un cerc de vin care se

formase pe masa de lemn vechi.

— Am o poveste de familie urâtă. Bunicul meu era mare şef în timpul regimului de nefastă amintire, cum se spune. Iar la 25 aprilie un partizan l-a recunoscut pe când încerca să scape, nu departe de aici, în via Cappuccio; l-au prins şi l-au împuşcat chiar acolo, imediat după colţ. Tatăl meu a aflat cu întârziere, pentru că, fidel ideilor bunicului, în ’43 se înrolase în Decima Mas, îl capturaseră la Salo şi-l trimiseseră timp de un an în lagărul de concentrare de la Colţano. Scăpase de-acolo ca prin urechile acului, nu-i găsiseră capete de acuzare propriu-zise şi apoi, încă din ’46, Togliatti[7] dăduse undă verde amnistiei generale, contradicţii ale istoriei, fasciştii reabilitaţi de comunişti, dar poate că Togliatti avea dreptate, trebuia să se revină cu orice preţ la normalitate. Însă normalitatea era că tatăl meu, cu trecutul lui şi cu spectrul tatălui său, nu găsea de lucru şi era întreţinut de maică-mea, care era croitoreasă. Aşa că a decăzut puţin câte puţin, s-a apucat de băut şi tot ce-mi mai amintesc despre el sunt doar un chip plin de vinişoare roşii şi ochii apoşi când îmi povestea obsesiile lui. Nu căuta să justifice fascismul (acum nu mai avea idealuri), dar spunea că antifasciştii, ca să condamne fascismul, spuseseră multe poveşti oribile. Nu credea în cele şase milioane de evrei gazaţi în lagăre. Vreau să spun, nu era dintre cei care până şi astăzi spun că nu a existat Holocaustul, dar nici nu credea în povestea inventată de eliberatori. Toate-s mărturii exagerate, îmi spunea, am citit că, potrivit unor supravieţuitori, în mijlocul unui lagăr se aflau munţi de îmbrăcăminte de la cei exterminaţi, mai înalţi de o sută de metri. O sută de metri? Păi îţi dai seama, îmi spunea, că o grămadă înaltă de o sută de metri, ca să se înalţe în formă de piramidă, trebuie să aibă o bază mai largă decât suprafaţa lagărului?

Însă nu ţinea cont că cine a asistat la ceva îngrozitor, atunci când îl evocă mai târziu, recurge la hiperbole. Tu asişti la un accident pe autostradă şi povesteşti că trupurile victimelor zăceau într-un lac de sânge, însă nu

7 Palmiro Togliatti, lider al Partidului Comunist italian.

vrei să laşi să se creadă că era unul mare cât lacul Como, ci pur şi simplu vrei să redai ideea că era mult sânge. Pune-te-n locul celui ce-şi aminteşte una dintre experienţele cele mai tragice din viaţa lui…

Nu neg că tata m-a obişnuit să nu iau ştirile drept literă de lege. Ziarele mint, istoricii mint, televiziunea de azi minte. N-ai văzut la telejurnale, acum un an, când cu Războiul din Golf, cormoranul ăla plin de gudron care agoniza în Golful Persic? apoi s-a verificat că în anotimpul respectiv era cu neputinţă să existe cormorani în Golf, iar imaginile fuseseră filmate cu opt ani înainte, în timpul războiului dintre Iran şi Irak. Sau, cum au spus alţii, luaseră nişte cormorani de la zoo şi-i murdăriseră cu petrol. Şi pesemne că tot aşa s-a procedat şi cu crimele fasciste. Nota bene, asta nu-nseamnă că eu aş fi rămas ataşat de ideile lui taică-miu sau ale lui bunică-miu, şi nici c-aş vrea să mă prefac că n-ar fi fost exterminaţi nişte evrei. Pe de altă parte, unii dintre cei mai buni prieteni ai mei sunt evrei, închipuie-ţi. Dar nu mă mai încred în nimic. S-au dus cu-adevărat pe Lună americanii? Nu e cu neputinţă să fi construit totul în studio, dacă observi umbrele astronauţilor după aselenizare, nu sunt plauzibile. Şi Războiul din Golf a avut loc cu-adevărat sau ne-au arătat doar fragmente de arhivă? Trăim în minciună şi, dacă ştii că te mint, trebuie să trăieşti cu o bănuială. Eu bănuiesc, bănuiesc întruna. Singurul lucru adevărat despre care pot să am o mărturie este Milano ăsta de-acum multe decenii. Bombardamentele au existat de-adevărat şi, printre altele, au fost opera englezilor sau a americanilor.

— Şi cu taică-tu ce s-a întâmplat pe urmă?

— A murit alcoolic când eu aveam treisprezece ani. Ca să mă eliberez de amintirile alea, când m-am făcut mare, am încercat să mă arunc în partea aialaltă. În ’68 aveam peste treizeci de ani, dar îmi lăsasem părul lung, purtam pufoaică şi tricou şi mă alăturasem unei comunităţi de filochinezi. Mai târziu am descoperit că Mao omorâse mai mulţi oameni decât Stalin şi decât Hitler la un loc, şi nu numai asta, ci şi că poate filochinezii fuseseră infiltraţi

de provocatori din serviciile secrete. Şi m-am dedicat doar muncii de ziarist care vânează comploturi. Aşa am evitat (căci aveam nişte prietenii periculoase) să cad mai târziu în capcanele teroriştilor de extremă stânga. Pierdusem orice siguranţă, afară de siguranţa că întotdeauna se află cineva în spatele nostru care ne duce de nas.

— Şi acum?

I

— Şi acum, dacă ziarul ăsta se lansează, poate c-am găsit şi eu un loc unde o să-mi ia în serios anumite descoperiri pe care le-am făcut... Tocmai am dat de o poveste care... Afară de ziar, ar putea să iasă de aici şi o carte. Şi atunci... Dar *glissons*, o să mai vorbim noi de asta când o să pun cap la cap toate informaţiile... Doar că ar trebui să mă grăbesc, am nevoie de bani. Cele trei parale pe care ni le dă Simei sunt ele ceva, dar n-ajung.

— Ca să trăieşti?

— Nu, ca să-mi cumpăr o maşină; bineînţeles c-o s-o cumpăr în rate, dar ratele va trebui să le şi plătesc. Şi-apoi mi-ar cam trebui imediat, mi-ar fi utilă pentru investigaţia mea.

— Scuză-mă, zici că vrei să faci bani cu investigaţia ta ca să-ţi cumperi maşina, dar ai nevoie de maşină ca să faci investigaţia.

— Ca să reconstitui multe lucruri, trebuie să mă deplasez, să vizitez nişte locuri, poate să intervievez oameni. Fără maşină şi cu obligaţia de a merge la redacţie în fiecare zi, va trebui să reconstitui totul din memorie, să lucrez numai cu capul. Şi măcar de-ar fi asta singura problemă.

— Dar care-i adevărata problemă?

— Vezi tu, nu-nseamnă că sunt un tip nehotărât, dar ca să pricep ce-i de făcut, se cere să combin toate informaţiile. O informaţie izolată nu spune nimic, toate la un loc te fac să înţelegi ceea ce nu apărea la prima vedere. Trebuie să scoţi în evidenţă ceea ce încearcă să ţi se ascundă.

— Vorbeşti de investigaţia ta?

— Nu, vorbesc de alegerea maşinii…

Desena pe masă cu un deget muiat în vin, de parcă ar fi unit cu o linie, ca în săptămânalele de enigmistică, o serie de puncte ca să iasă o figură.

— O maşină trebuie să fie rapidă, şi de o anume clasă, nu caut una ieftină, şi apoi, din punctul meu de vedere, ori cu tracţiune faţă, ori deloc. Tocmai mă gândeam la o Lancia Thema turbo 16 v, e dintre cele mai scumpe, aproape şaizeci de milioane. Aş putea chiar să-ncerc, 235 la oră şi acceleraţie de la 0 la 100 km/h în 7, 2 secunde. E aproape maximum ce poţi obţine.

— E scumpă.

— Nu numai asta, dar e nevoie să te duci să descoperi faptul pe care ei ţi-l ascund. Atunci când publicitatea la automobile nu minte, tace. Trebuie să pureci fişele tehnice din revistele specializate şi să descoperi că e lată de o sută optzeci şi trei de centimetri.

— Şi nu-i bine?

— Nici tu nu faci caz de asta, în reclame ei menţionează întotdeauna lungimea, care desigur contează la parcare sau pentru prestigiu, însă rareori trec lăţimea, care-i fundamentală dacă ai un garaj mic sau un loc de parcare şi mai îngust, ca să nu mai spun cât te-nvârţi ca nebunul când vrei să te strecori undeva. Lăţimea e fundamentală. Trebuie să te orientezi la sub o sută şaptezeci de centimetri.

— Se găsesc, îmi închipui.

— Sigur, dar într-o maşină de o sută şaptezeci de centimetri stai înghesuit, dacă mai ai un pasager în dreapta, n-ai destul loc pentru cotul drept. Şi apoi nu există toate dotările alea de la maşinile late, care au multe comenzi accesibile pentru mâna dreaptă lângă schimbătorul de viteze.

— Şi-atunci?

— Trebuie să ai grijă ca tabloul de bord să fie îndeajuns de bogat şi să existe comenzi la volan, ca să nu mai ai nevoie de cele acţionate cu mâna dreaptă. Şi iată că am identificat un Saab 900 turbo, o sută şaizeci şi opt

centimetri lăţime, viteză maximă două sute treizeci, şi coborâm pe la cincizeci de milioane.

— Asta-i maşina ta.

— Da, dar numai într-un colţişor ţi se spune că are o acceleraţie de la 0 la 100 km/h în 8, 5 secunde, pe când idealul e măcar 7, ca la Rover 220 turbo, patruzeci de milioane, lăţime o sută şaizeci şi opt, viteză maximă două sute treizeci şi cinci şi acceleraţie de la 0 la 100 km/h în 6, 6, un bolid…

— Atunci la asta trebuie să te orientezi…

— Nu, pentru că tocmai la capătul fişei tehnice îţi dezvăluie că e înaltă de o sută treizeci şi şapte de centimetri. Prea scundă pentru un individ corpolent ca mine, o chestie pentru fiţoşii care vor s-o facă pe sportivii, pe când Lancia e înaltă de o sută patruzeci şi trei, iar Saab de o sută patruzeci şi patru, şi acolo ai încăpea ca un domn. Şi ar fi de-ajuns, dacă eşti fiţos, nu te duci să te uiţi la datele tehnice, care sunt precum contraindicaţiile din prospectele medicamentelor, scrise mărunt în aşa fel încât să-ţi scape faptul că, dacă le iei, mori a doua zi. Rover 220 cântăreşte doar o mie o sută optzeci şi cinci de kilograme: e puţin, dacă te izbeşti de un TIR, te faci bucăţele, aşa că trebuie să te orientezi către maşini mai grele, cu ranforsări de oţel; nu zic de Volvo, care-i un tanc, dar e prea lentă, dar măcar un Rover 820TI, la vreo cincizeci de milioane, două sute treizeci la oră şi o mie patru sute douăzeci de kile.

— Dar îmi închipui c-ai dat-o la o parte, deoarece… comentasem, de-acum paranoic şi eu.

— Deoarece are o acceleraţie de la 0 la 100 în 8, 2 secunde: e o ţestoasă, n-are sprint. Aşa cum Mercedes C 280, care ar fi lată de o sută şaptezeci şi doi, dar, pe lângă faptul că costă şaizeci şi şapte de milioane, accelerează în 8, 8 secunde. Şi apoi durează cinci luni până să ţi-o livreze. Şi ăsta chiar e un amănunt de reţinut, dacă socoteşti că la unele dintre cele pe care ţi le-am enumerat durează două luni, iar altele ţi se livrează pe loc. De ce pe loc? Pentru că nu le vrea nimeni. De ocolit. Se pare că-ţi dau pe loc

Calibra turbo 16 v, două sute patruzeci şi cinci kilometri la oră, tracţiune integrală, acceleraţie şase virgulă opt, latăde o sută şaizeci şi nouă şi care costă ceva mai mult de cincizeci de milioane.

— Excelentă, aş zice.

— Ei, nu, deoarece cântăreşte doar o mie o sută treizeci şi cinci, prea uşoară, şi-i înaltă doar de o sută treizeci şi doi, mai prost decât toate celelalte, e pentru un client cu bani, dar pitic. Şi de-ar fi doar problemele astea. N-am pus la socoteală portbagajul. Cel mai încăpător e cel de la Thema 16 v turbo, dar aia e şi latăde o sută şaptezeci şi cinci. Dintre cele mai înguste, m-am oprit la Dedra 2. O LX, cu portbagaj încăpător, dar nu numai că are o acceleraţie în 9, 4 secunde, dar cântăreşte un pic peste o mie două sute de kile şi prinde doar două sute zece la oră.

— Şi atunci?

— Şi atunci nu ştiu la care să m-arunc. Eu am şi mintea ocupată cu investigaţia mea, şi mă mai scol şi noaptea ca să compar maşinile.

— Cum, ştii totul pe dinafară?

— Am făcut nişte tabele, dar necazul e că am ajuns să le-nvăţ pe dinafară, şi e ceva insuportabil, încep să cred că maşinile au fost concepute ca să nu pot eu să le cumpăr.

— Nu e totuşi o bănuială exagerată?

— Bănuielile nu sunt niciodată exagerate. Să bănuieşti, să suspectezi întruna, numai aşa o să afli adevărul. Nu aşa spune ştiinţa că face?

— Aşa spune şi aşa face.

— Baliverne, ştiinţa minte şi ea. Vezi povestea cu fuziunea la rece. Ne-au minţit luni de zile şi pe urmă s-a dovedit că era o gogoriţă.

— Dar chiar au descoperit-o.

— Cine? Pentagonul, care poate voia să acopere ceva stânjenitor. Poate că aveau dreptate ăia cu fuziunea la rece şi au minţit ăia care au zis că ăilalţi au minţit.

— Aşa o fi cu Pentagonul şi cu CIA, dar n-o să te-apuci acum să zici că toate revistele automobilistice au legătură cu serviciile secrete ale demoplutoiudeocraţiei

aflate la pândă.

Încercam să-l aduc la realitate.

— A, da? mi-a spus el cu un zâmbet amar. Şi alea sunt legate de marea industrie americană şi de cele „şapte surori”[8] ale petrolului, adică alea care l-au asasinat pe Mattei[9], lucru de care poate să nu-mi pese câtuşi de puţin, dar mai sunt şi cei care au pus să fie împuşcat bunicul meu finanţându-i pe partizani. Vezi cum se leagă totul?

Însă acum chelnerii tocmai puneau feţele de masă şi ne dădeau de-nţeles că momentul pentru cei care beau doar două pahare trecuse.

— Altă dată cu două pahare puteai să stai până la două noaptea, a suspinat Braggadocio, dar acum văd că şi pe-aici nu-i interesează decât clientul cu bani. Te pomeneşti că-ntr-o bună zi or să trântească în locul ăsta o discotecă cu lumini din alea stroboscopice. Aici încă totul e autentic, să ne-nţelegem, dar deja pute a fals. Închipuie-ţi că patronii acestei cârciumi milaneze sunt toscani, aşa mi s-a spus. N-am nimic împotriva toscanilor, or fi şi ei oameni cumsecade, dar mi-amintesc că de mic, când venea vorba de fata unor cunoştinţe care se măritase prost, un văr de-al nostru ne explica, făcând o aluzie: asta pentru că ar trebui tras un zid mai jos de Florenţa. Iar maică-mea comenta: mai jos de Florenţa? Ba mai jos de Bologna!

În timp ce aşteptam nota, Braggadocio mi-a spus, aproape pe şoptite:

---

8 Aluzie la „Seven Sisters", termen inventat de Enrico Mattei pentru a desemna cartelul celor şapte companii care au dominat industria petrolieră de la mijlocul anilor ’40 până în anii ’70 ai secolului trecut. Din consorţiul astfel format făceau parte: Anglo-Persian Oil Company (azi BP, Marea Britanie), Gulf Oil (SUA), Standard Oii of California (SoCal - azi Chevron, SUA), Texaco (azi deţinut de Chevron), Royal Dutch Shell (Olanda/Marea Britanie), Standard Oil of New Jersey (Esso, azi ExxonMobil - SUA), Standard Oil Company of New York (Socony, azi ExxonMobil - SUA).

9 Enrico Mattei, şeful companiei petroliere naţionale ENI (Ente Nazionale Idrocarburi), care a luptat împotriva monopolului reprezentat de cele „şapte surori". A murit într-un accident de avion în 1962, considerat un asasinat şi învăluit până astăzi în mister.

— N-ai să-mi împrumuţi şi mie nişte bani? Ţi-i dau înapoi în două luni.

— Eu? Păi n-am nicio liră în buzunar, ca şi tine.

— Aşa o fi. Nu ştiu cât îţi dă Simei şi n-am dreptul să ştiu. Oricum, plăteşti tu nota, nu?

Aşa l-am cunoscut pe Braggadocio.

Miercuri, 8 aprilie

A doua zi avusese loc prima şedinţă de redacţie adevărată.

— Scoatem ziarul, zisese Simei, ziarul din 18 februarie anul ăsta.

— De ce 18 februarie? întrebase Cambria, care avea mai apoi să se distingă drept cel ce punea întotdeauna întrebările cele mai stupide.

— Pentru că astă-iarnă, pe 17 februarie, carabinierii au intrat în biroul lui Mario Chiesa, preşedinte al Pio Albergo Trivulzio şi personaj de frunte al organizaţiei milaneze a Partidului Socialist. Ştiţi cu toţii: Chiesa ceruse mită pentru încredinţarea unui contract către o firmă de curăţenie din Monza, şi trebuia să fie o afacere de o sută patruzeci de milioane, din care el pretindea zece la sută, şi vedeţi că până şi un azil de bătrâni e o bună vacă de muls. Pesemne că nu era prima mulgere, pentru că ăla de la curăţenie se săturase să mai plătească şi-l denunţase pe Chiesa. Aşa că se dusese la el ca să-i predea prima tranşă din cele paisprezece milioane, dar cu un microfon şi o cameră video ascunse. Imediat ce Chiesa acceptase teancul, în birou au dat buzna carabinierii. Chiesa, înspăimântat, luase din casa de bani un alt teanc mai mare pe care-l colectase de pe la alţii şi se repezise la closet ca să arunce bancnotele în water, dar degeaba, înainte să apuce să distrugă toţi banii ăia, i se puseseră deja cătuşele. Asta-i povestea, probabil că v-o amintiţi, iar acum dumneata, Cambria, ştii ce va trebui să relatăm în ziarul din ziua următoare. Du-te la arhivă, reciteşte atent ştirile din ziua respectivă şi fă din ele o coloană scurtă de deschidere, ba nu, un articolaş frumos, pentru că, dacă-mi amintesc bine, în seara aia telejurnalele nu pomeniseră

episodul.

— O.K., şefu', mă duc.

— Stai aşa, pentru că tocmai aici intră în scenă misiunea lui *Mâine*. Vă aduceţi aminte că în zilele care au urmat s-a încercat să se dea prea puţină importanţă faptului, Craxi avea să spună ulterior că Mario Chiesa era doar un pungaş de duzină, şi că avea să-l lase baltă, dar ceea ce cititorul din 18 februarie încă nu putea să ştie este că magistraţii aveau să continue cercetările, şi atunci a început să se remarce un adevărat copoi, judecătorul ăla, Di Pietro, pe care acum îl ştie toată lumea cine e, dar pe vremea aia nimeni nu auzise de numele lui. Di Pietro l-a interogat zdravăn pe Chiesa, i-a descoperit nişte conturi în Elveţia, l-a făcut să mărturisească faptul că nu este un caz izolat şi încet-încet a scos la iveală o reţea de politicieni corupţi ce are ramificaţii în toate partidele, iar primele urmări s-au simţit chiar zilele trecute, aţi văzut că la alegeri creştin-democraţii şi Partidul Socialist au pierdut o grămadă de voturi şi s-a întărit Liga, care din ură faţă de guvernele de la Roma profită de acest scandal. Deja plouă cu arestări, partidele se destramă şi sunt unii care zic că, odată căzut Zidul Berlinului şi odată dizolvată Uniunea Sovietică, americanii nu mai au nevoie de partidele pe care puteau să le manevreze şi le-au lăsat pe mâna magistraţilor – sau poate, dacă ne-am hazarda să presupunem, magistraţii joacă acum un rol fixat de serviciile secrete americane, dar deocamdată să nu exagerăm. Asta e situaţia astăzi, dar pe 18 februarie nimeni nu putea să-şi închipuie ceea ce avea să se întâmple. Însă o să-şi imagineze *Mâine*, care o să facă o serie de previziuni. Iar articolul ăsta cu ipoteze şi insinuări ţi-l încredinţez dumitale, Lucidi, care va trebui să fii atât de abil, încât să zici *te pomeneşti că* şi *poate* şi în realitate să povesteşti ceea ce apoi avea să se confirme. Bagă câteva nume de politicieni, distribuie-le bine între diferite partide, amestecă-le şi pe cele de stânga, dă de înţeles că ziarul tocmai strânge alte documente, şi spune-o astfel încât să-i faci să moară de frică şi pe cei ce vor citi

numărul nostru O/1 ştiind foarte bine ce s-a petrecut în cele două luni din februarie încoace, însă întrebându-se ce vrea să însemne acest număr zero cu data de astăzi din… Ai priceput? La treabă.

— De ce-mi daţi sarcina asta mie? întrebase Lucidi.

Simei l-a privit într-un mod ciudat, de parcă celălalt ar fi trebuit să înţeleagă ceea ce noi nu înţelegeam:

— Fiindcă ştii foarte bine că eşti deosebit de priceput să culegi zvonuri şi să le raportezi cui trebuie.

Mai târziu, între patru ochi, l-am întrebat pe Simei ce voise să spună.

— Nu trăncăni cu ceilalţi despre asta, îmi zisese el, dar după mine, Lucidi e mână-n mână cu serviciile, iar jurnalismul e pentru el doar o acoperire.

— Ziceţi că e spion. Şi de ce v-aţi dorit un spion în redacţie?

— Pentru că nu e important dacă ne spionează pe noi, ce crezi că o să se ducă să povestească dacă nu lucruri pe care serviciile le-ar înţelege foarte bine citind oricare dintre numerele noastre zero? Dar ne poate aduce ştiri pe care le-a aflat spionându-i pe alţii.

Simei n-o fi el un mare ziarist, mă gândisem eu, dar în felul lui e un geniu. Şi mi-a venit în minte replica atribuită dirijorului aceluia, cu limbă foarte ascuţită, care zicea aşa de un muzician: „În genul lui, *x* e un zeu. Numai că genul lui *x* e un gen de căcat”.

Vineri, 10 aprilie în timp ce continuam să ne gândim ce să băgăm în numărul O/1, Simei deschidea paranteze largi privind unele principii esenţiale pentru munca tuturor.

— Colonna, explică-le dumneata puţin prietenilor noştri felul cum se poate respecta, sau cum se poate arăta că respectăm, un principiu fundamental al publicisticii democratice: separarea faptelor de opinii. Opinii *în Maine* vor fi foarte multe, şi evidenţiate ca atare, dar cum vom arăta că în alte articole sunt citate doar fapte?

— Foarte simplu, spusesem eu. Uitaţi-vă la marile ziare anglo-saxone. Dacă relatează, ştiu şi eu, despre un

incendiu sau despre un accident de automobil, evident că nu pot să spună ce gândesc ei despre asta. Şi atunci introduc în articol, între ghilimele, declaraţiile unui martor, un om de pe stradă, un reprezentant al opiniei publice. Punând ghilimelele, acele afirmaţii devin fapte, adică-i un fapt că acel cutare a exprimat cutare opinie. Însă s-ar putea presupune că ziaristul le-a dat cuvântul doar celor care gândesc ca el. De aceea vor fi două declaraţii, bătându-se cap în cap, pentru a arăta că e fatal să existe despre un lucru opinii diferite – iar ziarul dă seamă despre lucrul ăsta incontestabil. Abilitatea constă în a pune între ghilimele mai întâi o opinie banală, apoi o altă opinie, mai elaborată, care seamănă în bună măsură cu opinia ziaristului. În felul ăsta cititorul are impresia că este informat cu privire la două fapte, dar este făcut să accepte o singură opinie ca fiind cea mai convingătoare. Să dăm un exemplu: s-a prăbuşit un viaduct, un camion a căzut în gol şi şoferul a murit. Textul, după ce va fi relatat riguros evenimentul, va spune: i-am luat o declaraţie şi domnului Rossi, 42 de ani, care are un chioşc de ziare la colţ. *Ce vreţi, sunt lucruri fatale*, a zis el, *îmi pare rău pentru nenorocitul ăla, dar soarta-i soartă*. Imediat după asta, un domn pe nume Bianchi, 34 de ani, zidar care lucra pe un şantier de alături, va spune: *E vina Primăriei, se ştia de mult timp că viaductul ăsta avea nişte probleme*. Cu cine se va identifica atunci cititorul? Cu cel care dă vina pe cineva sau pe ceva, cu cel ce indică nişte responsabilităţi. E clar? Problema-i ce anume şi cum să pui între ghilimele. Să facem câteva exerciţii. Să începem cu dumneata, Costanza. A explodat bomba din Piazza Fontana.

Costanza s-a gândit puţin, apoi a zis:

— Domnul Rossi, 41 de ani, funcţionar la primărie, care s-ar fi putut afla în interiorul băncii când a explodat bomba, ne-a spus: *Eram la mică distanţă şi am auzit explozia. Groaznic. În spatele atentatului stă cineva care vrea să pescuiască în ape tulburi, dar n-o să ştim niciodată cine*. Domnul Bianchi (50 de ani, frizer) trecea şi el prin apropiere în momentul deflagraţiei, pe care şi-o aminteşte

ca fiind asurzitoare şi teribilă, şi a comentat: *Tipicul atentat pus la cale de anarhişti, nu e nicio îndoială*.

— Excelent. Domnişoară Fresia, soseşte ştirea despre moartea lui Napoleon.

— Păi, aş spune că domnul Blanche, să-i trecem sub tăcere vârsta şi profesia, ne spune că poate a fost nedrept să fie surghiunit în insula aia un om ca şi terminat, bietul de el, avea şi el familie. Domnul Manzoni, mai precis Mansoni, ne spune: *a dispărut un om care a schimbat lumea, de la Manzanarre până la Rin, un om mare*.

— Bine zis Manzanarre, zâmbise Simei. Dar pentru a strecura opinii fără să sară-n ochi mai sunt şi alte mijloace. Ca să ştim ce anume trebuie să apară într-un ziar, se cere, cum se spune prin alte redacţii, să fie stabilite priorităţile. Ştiri ce trebuie date sunt pe lumea asta o infinitate, dar de ce trebuie să relatezi că a avut loc un accident la Bergamo şi să ignori că s-a mai produs unul la Messina? Nu ştirile sunt cele care fac ziarul, ci ziarul e cel care face ştirile. Iar a şti să pui la un loc patru ştiri diferite înseamnă să-i propui cititorului o a cincea ştire. Iată ce găsim într-un cotidian de alaltăieri, pe aceeaşi pagină: Milano: Şi-a aruncat copilul nou-născut în W.C.; Pescara: Fratele lui Davide nu are nicio legătură cu moartea acestuia; Amalfi: O femeie o acuză de înşelăciune pe psiholoaga care îi trata fiica anorexică; Buscate: După paisprezece ani iese de la casa de corecţie băiatul care la cincisprezece ani omorâse un copil de opt ani. Cele patru ştiri apar toate pe aceeaşi pagină, iar titlul paginii este: „Societate Copii Violenţă”. Desigur, se vorbeşte de acte de violenţă în care sunt implicaţi minori, dar sunt fenomene destul de diferite. Într-un singur caz (infanticidul) e vorba de violenţă a părinţilor asupra copiilor, treaba cu psiholoaga nu mi se pare că i-ar privi pe copii, pentru că nu se menţionează vârsta acestei fiice anorexice, povestea cu băiatul din Pescara dovedeşte, la o adică, că nu a existat violenţă, iar băiatul a murit accidental, şi, în fine, cazul de la Buscate, dacă citim bine, se referă la un ditamai bărbatul de aproape treizeci de ani, iar ştirea adevărată e de acum paisprezece ani. Ce anume

voia să ne spună ziarul cu pagina asta? Probabil nimic deliberat, un redactor leneş s-a trezit având în mână patru telegrame de la o agenţie de presă şi a găsit util să le pună la un loc, pentru că avea mai mult efect. Dar de fapt ziarul ne transmite o idee, o alarmă, o atenţionare – ce ştiu eu?… Şi, în orice caz, gândiţi-vă la cititor, luate fiecare în parte, aceste ştiri l-ar fi lăsat indiferent, dar toate ştirile la un loc îl obligă să rămână la pagina asta. Aţi priceput? Ştiu, s-a făcut paradă de ştiinţă asupra faptului că jurnalele scriu întotdeauna „un muncitor calabrez l-a atacat pe colegul său de muncă”, şi niciodată „un muncitor din Cuneo l-a atacat pe colegul său de muncă”, bine, e vorba de rasism, dar imaginaţi-vă o pagină în care s-ar spune un muncitor din Cuneo etc. etc., un pensionar din Mestre şi-a ucis soţia, un vânzător de ziare din Bologna s-a sinucis, un zidar genovez a semnat un cec în alb, ce-l interesează pe cititor unde s-au născut aceşti indivizi? Pe când, dacă vorbim de un muncitor calabrez, de un pensionar din Matera, de un chioşcar din Foggia şi de un zidar din Palermo, atunci creăm o nelinişte faţă de lumea interlopă meridională, iar asta face o ştire… Suntem un ziar care apare la Milano, nu la Catania, şi trebuie să ţinem cont de sensibilitatea unui cititor milanez. Băgaţi de seamă că a face o ştire e doar o expresie frumoasă, ştirea o facem noi şi trebuie să ştim s-o facem să transpară printre rânduri. Domnule Colonna, împreună cu redactorii noştri, apucaţi-vă în orele libere şi răsfoiţi telegramele de la agenţiile de presă, apoi construiţi unele pagini tematice, antrenaţi-vă să faceţi să reiasă ştirea de-acolo de unde nu era sau unde nu se putea vedea, curaj.

Un alt subiect a fost cel al dezminţirii. Noi încă eram un ziar fără cititori şi deci orice ştire s-ar fi dat, n-ar fi existat nimeni care s-o dezmintă. Dar un ziar se măsoară şi după capacitatea de a face faţă dezminţirilor, mai cu seamă dacă-i un ziar care demonstrează că nu se teme să-şi vâre mâna în lucruri murdare. Pe lângă faptul că ne pregăteam pentru momentul când aveau să sosească dezminţiri adevărate, era cazul să inventăm nişte scrisori

ale cititorilor la care aveau să urmeze propriile noastre dezminţiri. Ca să-i arătăm patronului din ce aluat eram făcuţi.

— Am vorbit ieri cu domnul Colonna despre asta. Colonna, fii bun şi fa, ca să zicem aşa, o frumoasă lecţie despre tehnica dezminţirii.

— Bine, zisesem eu, să luăm un caz-şcoală, nu doar fictiv, dar să spunem chiar exagerat. E o parodie a dezminţirii apărute acum câţiva ani în *Espresso*. Se presupunea că jurnalul primise o scrisoare de la un oarecare Preciso Smentuccia[1011], şi v-o citesc.

Stimate domnule director, în legătură cu articolul „La Idele ce-au trecut, eu, unul, n-am văzutapărut în numărul trecut al ziarului dumneavoastră sub semnătura lui Aleteo Verită, îmi permit să precizez următoarele. Nu e adevărat că am fost de faţă la asasinarea lui Iulius Cezar. Cum se poate vedea din certificatul anexat, dacă veţi avea amabilitatea să vă uitaţi, eu m-am născut la Molfetta, la 15 martie 1944, şi, prin urmare, la multe secole după nefericitul eveniment pe care, pe de altă parte, l-am dezaprobat întotdeauna. Domnul Verită trebuie să fi fost victima unui echivoc atunci când i-am spus că sărbătoresc întotdeauna cu nişte prieteni ziua de 15 martie ’44.

Şi la fel de inexact este că i-aş fi zis în continuare unui anume Brutus: „Ne revedem la Filippi Precizez că nu am avut niciodată relaţii cu domnul Brutus, căruia până ieri nu-i cunoşteam nici măcar numele, în decursul scurtului nostru interviu telefonic, i-am spus efectiv domnului Verită că în curând mă voi revedea cu asesorul de trafic Filippi, dar fraza a fost rostită în contextul unei conversaţii privind circulaţia automobilelor. În acest context n-am afirmat niciodată că sunt pe cale să angajez asasini ca să-l elimin pe trădătorul acela nebun de Iulius Cezar, ci am spus; „îl încurajez pe asesor să elimine

10 Numele utilizate în textele parodice de mai sus au semnificaţii voit hilare: Smentuccia echivalează cu Dezminţică, iar Veritâ înseamnă Adevăr.

11 Joc de cuvinte: „Alle Idi io non vidi“.

traficul din Piazza Iulius Cezar". Vă mulţumesc şi vă salut cu deosebită consideraţie, al dvs., Preciso Smentuccia.

— Cum se reacţionează la o dezminţire atât de „>

precisă fără să-ţi pierzi prestigiul? Iată un bun răspuns.

Am luat cunoştinţă că domnul Smentuccia nu dezminte câtuşi de puţin faptul că Iulius Cezar a fost asasinat la Idele lui Marte '44. Mai aflu de asemenea şi faptul că domnul Smentuccia serbează întotdeauna *cu prietenii aniversarea datei de 15 martie 1944. Tocmai acest obicei straniu voiam să-l denunţ în articolul meu. Domnul Smentuccia o fi având probabil motive personale să sărbătorească prin libaţii abundente acea dată, însă trebuie să admită că această coincidenţă e cel puţin curioasă. El îşi va fi amintind de altfel că, în cursul lungului şi consistentului interviu telefonic pe care mi l-a acordat, a rostit fraza: „Eu sunt de părere să se dea Cezarului ce este al Cezaruluio sursă foarte apropiată de domnul Smentuccia – şi de care nu am motive să mă îndoiesc – m-a asigurat că ceea ce i s-a dat lui Cezar sunt douăzeci şi trei de lovituri de pumnal.*

Subliniez că, pe parcursul întregii scrisori, domnul Smentuccia evită să ne spună cine i-a înfipt pumnalele acelea. Cât despre penibila rectificare legată de Filippi, am în faţă carneţelul meu în care stă scris fără umbră de îndoială că domnul Smentuccia nu a zis „Ne revedem acasă la domnul Filippi", ci „Ne revedem la Filippi

Acelaşi lucru îl pot afirma şi cu privire la expresia ameninţătoare referitoare la Iulius Cezar. Însemnările din carneţelul meu, pe care le am sub ochi în momentul de faţă, spun clar ca bună ziua: „În acest moment caut... as... să elimine tr... furib Iulius

Cezar". Nu cramponându-ne de cuvinte şi jucându-ne cu ele putem să evităm responsabilităţi atât de grave sau să băgăm pumnul în gura presei.

Urmează iniţialele lui Aleteo Verită. Aşadar ce anume este eficient în această dezminţire a dezminţirii? Unu: menţiunea că ziarul a aflat cele scrise din surse apropiate

domnului Smentuccia. Asta funcţionează întotdeauna, nu se spun sursele, dar se sugerează că ziarul are nişte surse aparte, poate mai credibile decât Smentuccia. Carneţelul ăla n-o să-l vadă nimeni, dar ideea unei transcrieri pe viu insuflă încredere în ziar, dă de înţeles că există nişte documente. În fine, se repetă nişte insinuări care în sine nu spun nimic, dar aruncă o umbră de suspiciune asupra lui Smentuccia. Acum, eu nu spun că dezminţirile ar trebui să arate aşa, aici suntem în faţa unei parodii, dar ţineţi bine minte cele trei elemente fundamentale pentru o dezminţire a dezminţirii: zvonurile culese, însemnările din carneţel şi exprimarea unor anumite perplexităţi în ce priveşte credibilitatea celui ce dă dezminţirea. Aţi priceput?

— Excelent, au răspuns toţi într-un glas. Iar în ziua următoare fiecare venise cu exemple de dezminţiri mult mai credibile şi de dezminţiri ale dezminţirii mai puţin groteşti, dar tot atât de eficiente. Cei şase elevi ai mei înţeleseseră lecţia.

Maia Fresia propusese:

— „*Luăm act de dezminţire, însă precizăm că cele relatate rezultă din documentele magistraturii, şi anume din înştiinţarea privind declanşarea anchetei*”. Faptul că Smentuccia a fost apoi absolvit în timpul procesului cititorul nu-l ştie. Şi nu ştie nici că acele documente trebuiau să fie confidenţiale şi nu e clar cum a intrat ziarul în posesia lor, nici cât sunt de autentice. Eu mi-am făcut tema, domnule Simei, dar, dacă-mi permiteţi, asta mi se pare, cum să spun, o ticăloşie.

— Drăguţă, comentase Simei, ar fi o ticăloşie şi mai mare să admitem că ziarul nu a verificat sursele. Dar sunt de acord că, mai bine decât să dai informaţii pe care cineva ar putea să le verifice, totdeauna e mai bine să te mărgineşti să insinuezi. Să insinuezi nu înseamnă să spui ceva precis, te ajută doar să arunci o umbră de bănuială asupra celui care dă dezminţirea. De exemplu: „*luăm cu plăcere act de precizare, dar s-a dovedit că domnul Smentuccia*” (a se folosi totdeauna „domnul”, nu

„onorabilul” sau „doctorul”[12]; „domnul” este cea mai rea insultă în ţara noastră), *„s-a dovedit că domnul Smentuccia a trimis zeci de dezminţiri la diferite ziare. Trebuie să fie o activitate de hărţuire cu normă* întreagă în felul acesta, dacă Smentuccia trimite încă o dezminţire, avem dreptul să nu o publicăm, sau să o menţionăm comentând că domnul Smentuccia continuă să repete aceleaşi lucruri. În felul ăsta, cititorul se convinge că e un paranoic. Vedeţi care-i avantajul insinuării: afirmând că Smentuccia a mai scris şi altor ziare, spunem doar adevărul, care nu poate fi dezminţit. Insinuarea eficientă este cea care se referă la fapte în sine lipsite de valoare, chiar dacă nu se pot dezminţi, căci sunt adevărate.

După ce am agonisit comoara aceea de sfaturi, ne-am dedat – cum spunea Simei – unui *brainstorming*. Palatino îşi amintise că până atunci colaborase la reviste de enigmistică şi a propus ca ziarul, pe lângă programele de televiziune, previziunile meteo şi horoscoapele, să aibă şi o jumătate de pagină de jocuri.

Simei îl întrerupsese:

— Horoscoapele, la naiba, bine că ne-ai amintit, sunt primul lucru pe care cititorii noştri or să se ducă să-l caute! Chiar aşa, domnişoara Fresia, iată prima dumitale sarcină, du-te şi uită-te puţin prin ziarele şi revistele care publică horoscoape şi extrage din ele câteva scheme recurente. Şi mărgineşte-te doar la pronosticurile optimiste, oamenilor nu le place să li se spună că luna viitoare vor muri de cancer.

Şi inventează previziuni care să li se potrivească tuturor, vreau să zic că o cititoare de şaizeci de ani n-o să se identifice cu perspectiva de a-l întâlni pe tânărul vieţii ei, dar profeţia, ce ştiu eu, că unui capricorn o să i se întâmple în lunile următoare ceva care-l va face fericit dă bine la toţi, şi la un adolescent, dacă la o adică ne va citi, şi la o fată bătrână, şi la contabilul care aşteaptă să-i crească leafa. Dar să ne-ntoarcem la jocuri, dragă Palatino. La ce

12 în Italia, în cazul unei persoane cu studii universitare se foloseşte apelativul dottore/dottoressa.

te gândeşti? Cuvinte încrucişate, de pildă?

— Cuvinte încrucişate, zisese Palatino, însă, din păcate, va trebui să facem nişte cuvinte încrucişate din alea unde se întreabă cine a debarcat la Marsala, şi mare minune dacă cititorul o să scrie Garibaldi, pufnise Simei. Însă cuvintele încrucişate străine au nişte definiţii care sunt ele în sine un alt joc enigmistic. Într-un ziar francez apăruse odată *prietenul celor simple*, iar soluţia era *erborist*, deoarece *simpli* nu sunt doar cei săraci cu duhul, ci şi ierburile medicinale.

— Nu-i de noi, zisese Simei, cititorul nostru nu numai că nu ştie ce anume sunt *semplice*-le, dar nici nu ştie ce-i acela sau cu ce se ocupă un erborist. Garibaldi, sau soţul Evei, sau mama viţelului, noi trebuie să ne limităm doar la lucruri de soiul ăsta.

În momentul acela vorbise Maia, cu chipul luminat de un zâmbet aproape copilăresc, de parcă se pregătea să născocească o năzdrăvănie. Zisese că mergeau ele cuvintele încrucişate, dar cititorul trebuia să aştepte numărul următor ca să afle dacă răspunsurile lui erau corecte, în schimb ne puteam preface că am lansat în numerele anterioare un soi de concurs şi acum să publicăm răspunsurile cele mai hazlii ale cititorilor. De exemplu, zisese ea, ne puteam închipui că am fi cerut să se dea răspunsurile cele mai stupide la o întrebare la fel de stupidă.

— Odată, la universitate, ne-am distrat imaginând întrebări şi răspunsuri destul de delirante. De exemplu: De ce bananele cresc în copaci? Pentru că, dacă ar creşte pe sol, ar fi imediat mâncate de crocodili. De ce schiurile alunecă pe zăpadă? Pentru că, dacă ar aluneca numai pe caviar, sporturile de iarnă ar fi prea costisitoare.

Palatino era entuziasmat:

— De ce, înainte să moară, Cezar a avut timp să spună *Tu quoque*, *Brute*?” Pentru că cel care i-a înfipt pumnalul nu a fost Scipio Africanul. De ce scriem de la stânga la dreapta? Pentru că altfel frazele lungi ar începe cu un punct. De ce paralelele nu se întâlnesc niciodată?

Pentru că, dacă s-ar întâlni, cei care fac exerciţii la ele şi-ar rupe picioarele.

Ceilalţi se însufleţiseră şi ei şi intrase în competiţie şi Braggadocio: [13]

— De ce avem zece degete? Pentru că, dacă ar fi şase, tot şase ar fi şi poruncile şi, de pildă, n-ar mai fi interzis să furi. De ce Dumnezeu este fiinţa cea mai perfectă? Pentru că, dacă ar fi cea mai imperfectă, ar fi văru-meu, Gustavo.

Intrasem şi eu în joc:

— De ce whisky-ul a fost inventat în Scoţia? Pentru că, dacă ar fi fost inventat în Japonia, ar fi fost sake şi nu s-ar putea bea cu sifon. De ce marea e aşa de mare? Pentru că sunt prea mulţi peşti şi ar fi absurd să-i pui în Gran San Bernardo1. De ce numeri până la o sută şi găina cântă? Pentru că dacă ar cânta la 33, ar fi Mare Maestru al Masoneriei.

— Staţi aşa, zisese Palatino, de ce paharele au gura sus şi nu jos? Pentru că, dacă ar fi invers, barurile ar da faliment. De ce mama-i mamă întotdeauna? Pentru că, dacă din când în când ar fi şi tată, ginecologii s-ar găsi într-o dilemă. De ce unghiile cresc, iar dinţii nu? Pentru că altfel nevroticii şi-ar roade dinţii. De ce fundu-i jos şi capu-i sus? Pentru că în caz contrar ar fi din cale-afară de greu să proiectezi o sală de baie. De ce picioarele se îndoaie înăuntru şi nu în afară? Pentru că în avioane ar fi foarte periculos în caz de aterizare forţată. De ce Cristofor Columb a navigat spre Apus? Pentru că, dacă ar fi navigat spre Răsărit, ar fi descoperit Frosinone[14]. De ce degetele au unghii? Pentru că, dacă ar avea pupile, ar fi ochi.

Acum întrecerea nu se mai putea opri şi Fresia intervenise şi ea din nou:

— De ce pastilele de aspirină sunt diferite de iguane? Pentru că închipuiţi-vă ce s-ar întâmpla în caz contrar. De ce câinele moare pe mormântul stăpânului? Pentru că acolo nu sunt copaci la care să facă pipi şi după trei zile îi

13 Şi tu, Brutus?

14 Localitate mică din estul Peninsulei Italice.

plesneşte băşica. De ce un unghi drept măsoară nouăzeci de grade? întrebare prost pusă: el nu măsoară nimic, alţii îl măsoară pe el.

— Gata, zisese Simei, care totuşi nu putuse să-şi reţină câteva zâmbete. Sunt chestii numai bune pentru goliarzi. Uitaţi că cititorul nostru nu e un intelectual, ca să-i fi citit pe suprarealiştii care făceau de-alea, cum se chemau, cadavre fermecătoare. Ar lua totul în serios şi ar crede că suntem nebuni. Haideţi, domnilor, văd că ne distrăm, şi nu e cazul. Să revenim la propuneri serioase.

Şi astfel rubrica „de ce”-urilor fusese lichidată. Păcat, ar fi fost distractivă. Însă povestea aia mă făcuse să mă uit cu atenţie la Maia Fresia. Dacă era aşa de spirituală, trebuia să fie şi drăguţă. Şi, în felul ei, era.

De ce în felul ei? Nu-mi dădeam seama care era felul, însă mă făcuse curios.

Dar Fresia se simţea evident frustrată şi căutase să sugereze ceva care-i stătea pe suflet:

— Ne apropiem de data primei selecţii pentru Premiul Strega. N-ar trebui să vorbim de cărţile alea? întrebase ea.

— Îi tot daţi cu cultura, voi, tinerii, şi noroc că dumneata nu ţi-ai luat licenţa, altfel mi-ai propune un studiu critic de cincizeci de pagini…

— Nu mi-am luat licenţa, dar citesc.

— Nu ne putem ocupa prea mult de cultură, cititorii noştri nu citesc cărţi, cel mult *La Gazzetta dello Sport*. Totuşi sunt de acord, ziarul nu poate să nu aibă o pagină, nu zic culturală, ci, să spunem, de cultură şi spectacol. Însă faptele culturale remarcabile trebuie relatate sub formă de interviu. Interviul cu autorul e paşnic, fiindcă niciun autor nu vorbeşte de rău de cartea lui, deci cititorul nostru nu este expus unor împroşcături ranchiunoase sau prea prezumţioase. Apoi depinde de întrebări, nu trebuie vorbit prea mult despre carte, ci trebuie făcut să iasă la lumină scriitorul sau scriitoarea, fie şi cu ticurile sau slăbiciunile lor. Domnişoara Fresia, dumneata ai o frumoasă experienţă în crearea de prietenii mai calde.

Gândeşte-te la un interviu, evident imaginar, cu unul dintre autorii care sunt azi în arenă, dacă e o poveste de dragoste, smulge-i autorului sau autoarei o evocare a primei sale iubiri, şi chiar şi unele mici răutăţi despre rivalii săi. Fă din păcătoasa aia de carte un lucru omenesc, ca s-o înţeleagă până şi o gospodină, şi aşa n-o să aibă remuşcări dacă pe urmă n-o mai citeşte – şi pe de altă parte, cine citeşte vreodată cărţile pe care ziarele le recenzează, de obicei nici măcar recenzentul, slavă Domnului că a citit-o autorul, şi când te uiţi la anumite cărţi, uneori chiar ai zice că nu.

— Of, Doamne, zisese Maia Fresia pălind, n-o să scap niciodată de blestemul prieteniilor mai calde…

— Doar nu crezi că te-am chemat aici ca să te pun să scrii articole de economie sau de politică internaţională.

— Bănuiam eu. Dar speram să greşesc.

— Hai, lasă, nu te supăra, încearcă să pui ceva pe hârtie, cu toţii avem deplină încredere în dumneata.

Miercuri, 15 aprilie îmi amintesc ziua în care Cambria spusese:

— Am auzit la radio că în urma unor cercetări s-a demonstrat că poluarea din atmosferă are influenţă asupra mărimii penisului la tinerele generaţii, iar problema, după mine, nu-i priveşte doar pe copii, ci şi pe părinţii lor, care vorbesc întotdeauna cu mândrie despre dimensiunile ciucurelului copilului lor. Eu mi-amintesc că atunci când s-a născut al meu şi mi l-au arătat în salonul de nou-născuţi de la clinică, am zis, mamă, ce coaie are, şi m-am dus să le spun tuturor colegilor mei.

— Toţi copiii abia născuţi au testicule enorme, a zis Simei, şi toţi taţii spun aşa. Pe urmă, ştii că adesea în clinici mai încurcă şi ei cartonaşele alea şi poate acela nu era copilul dumitale, cu tot respectul pentru doamna dumitale.

— Păi ştirea îi priveşte îndeaproape pe taţi, pentru că or fi existând efecte nocive asupra aparatului reproducător al adulţilor, obiectase Cambria. Dacă s-ar răspândi ideea că poluarea nu afectează numai balenele, ci şi (scuzaţi

termenul tehnic) cocoşelul, cred că am asista la nişte convertiri subite la ecologism.

— Interesant, a comentat Simei, dar cine ne spune că domnul Comandor, sau cel puţin referenţii lui, ar fi interesaţi de reducerea poluării din atmosferă?

— Păi ar fi un semnal de alarmă, asta-i sfânt, a zis Cambria.

— Poate, însă noi nu suntem alarmişti, reacţionase Simei, asta sună a terorism. Vrei să aduci în discuţie conductele de gaz, petrolul, industria noastră siderurgică? Doar nu suntem ziarul verzilor. Cititorii noştri trebuie liniştiţi, nu alarmaţi. Apoi, după câteva clipe de reflecţie, adăugase: Afară de cazul când lucrurile alea care fac rău la penis n-or fi produse de vreo companie farmaceutică pe care Comandorului nu i-ar displăcea s-o pună pe jar. Dar astea-s lucruri care trebuie discutate de la caz la caz. Oricum, dacă aveţi vreo idee, daţi-o pe gură, iar pe urmă o să hotărăsc eu dacă trebuie să-i dăm amploare sau nu.

A doua zi, Lucidi intrase în redacţie cu un articol gata scris practic. Povestea era următoarea. Un cunoscut de-al lui primise o scrisoare cu antetul Ordinului

Suveran Militar al Sfântului Ioan din Ierusalim – Cavaleri de Malta – Prieure Oecumenique de la Sainte-Trinite-de-Villedieu – Quartier General de la Vallette – Prieure de Québec, în care i se oferea să devină cavaler de Malta contra unei rambursări prealabile destul de generoase pentru diplomă înrămată, medalie, insignă şi alte fleacuri. Lui Lucidi îi venise chef să se ducă să controleze treaba cu ordinele cavalereşti şi făcuse descoperiri extraordinare.

— Auziţi, există undeva un raport al carabinierilor, nu mă-ntrebaţi cum l-am obţinut, în care se denunţă nişte aşa-zise ordine de Malta. Sunt vreo şaisprezece, care nu trebuie confundate cu adevăratul Ordin Suveran Militar şi Ospitalier al Sfântului Ioan din Ierusalim, din Rhodos şi din Malta, care are sediul la Roma. Toţi au aproape acelaşi nume, cu minime variaţii, toţi se recunosc şi nu se cunosc între ei. În 1908, nişte ruşi întemeiază un ordin în Statele

Unite, care în anii din urmă este condus de Alteţa Sa Regală prinţul Roberto Paterno Ayerbe Aragón, duce de Perpignan, şef al Casei Regale de Aragón, pretendent la tronul Aragónului şi al Balearelor, Mare Maestru al ordinelor Colanului Sfintei Agata al Casei Paterno şi al Coroanei Regale a Balearelor. Dar din trunchiul acesta se desprinde în 1934 un danez, care întemeiază un alt ordin şi-i dă funcţia de cancelar prinţului Petru al Greciei şi Danemarcei. În anii ’60, un transfug din ramura rusească, Paul de Granier de Cassagnac, întemeiază un ordin în Franţa şi-l alege ca protector pe fostul rege Petru al II-lea al Iugoslaviei. În 1965, fostul rege Petru al II-lea al Iugoslaviei se ceartă cu Cassagnac şi fondează la New York un alt ordin, căruia îi va fi mare prior prinţul Petru al Greciei şi Danemarcei, în 1966, apare drept cancelar al ordinului un anume Robert Basarab von Brancovan Khimehiacvili, care însă va fi expulzat şi se duce să întemeieze ordinul Cavalerilor Ecumenici de Malta, căruia îi va fi apoi Protector Imperial şi Regal prinţul Henric al III-lea Constantin de Vigo Lascaris Aleramico Paleologos din Monferrato. Acesta se autointitulează moştenitor la tronul Bizanţului, prinţ al Tessaliei, şi va fonda apoi un alt ordin de Malta. Găsesc apoi un protectorat bizantin, creat de prinţul Carol al României, ce se separase de alde Cassagnac; un Mare Priorat căruia un anume Tonna-Barthet îi este Mare Maestru, iar principele Andrei al Iugoslaviei – fost mare maestru al ordinului întemeiat de Petru al II-lea – este Mare Maestru al Prioratului din Rusia (care apoi va deveni Mare Priorat Regal de Malta şi de Europa). Există până şi un ordin creat în anii ’70 de un baron de Choibert şi de Vittorio Busa, sau Viktor Timur al II-lea, Arhiepiscop-Mitropolit Ortodox din Białystok, patriarh al diasporei occidentale şi orientale, preşedinte al Republicii de la Danzig şi al Republicii Democratice a Bielorusiei, Mare Han al

Tartariei şi al Mongoliei. Şi apoi există un Mare Priorat International creat în 1971 de sus-menţionatul Alteţa Sa Regală Roberto Paterno împreună cu baronul

marchiz din Alaro, căruia îi devine Mare Protector în 1982 un alt Paterno, Şeful Casei Imperiale Leopardi Tornassini Paterno din Constantinopol, moştenitor al tronului Imperiului Roman de Răsărit, consfinţit drept succesor legitim de către Biserica Catolică Apostolică Ortodoxă de Rit Bizantin, marchiz de Monteaperto, conte palatin al tronului Poloniei. În 1971, apare la Malta l'Ordre Souverain Militaire de Saint-Jean de Jerusalem (care-i acela de la care am pornit), dintr-o scindare a celui al lui Basarab, sub înalta protecţie a lui Alexandru Licastro Grimaldi Lascaris Comnenul Ventimiglia, duce de La Chastre, prinţ suveran şi marchiz de Deols, şi Mare Maestru îi este acum marchizul Carlo Stivala de Flavigny, care la moartea lui Licastro şi l-a asociat pe Pierre Pasteau, care-şi ia titlurile lui Licastro, pe lângă cele de Înălţimea Sa Arhiepiscopul Patriarh al Bisericii Catolice Ortodoxe Belgiene, Mare Maestru al Ordinului Suveran Militar al Templului de la Ierusalim şi Mare Maestru şi Hierofant al Ordinului Masonic Universal de Rit Oriental Antic şi Primitiv din Memphis şi Mitraim reunite. Era să uit, ca să fii *à la page*[15], se poate să devii membru al Prioratului din Sion, ca descendent al lui Iisus Cristos, care se căsătoreşte cu Maria Magdalena şi devine fondator al stirpei Merovingienilor.

— Fie şi doar numele personajelor ăstora ar face vâlvă, zisese Simei, care îşi lua notiţe încântat. Gândiţi-vă, domnilor, Paul de Granier de Cassagnac, Licastros (cum îi zicea?) Grimaldi Lascaris Comnenul Ventimiglia, Carlo Stivala de Flavigny…

— Robert Basarab von Brancovan Khimehiacvili, îşi amintise Luciditriumfător.

— Cred, adăugasem eu, că mulţi dintre cititorii noştri vor fi fost vreodată asaltaţi cu propuneri de felul ăsta şi i-am ajuta să se ferească de asemenea speculanţi.

Simei avusese un moment de ezitare şi zisese că voia să se gândească puţin la asta. Evident că în ziua următoare se informase şi ne comunicase că editorului nostru i se

15 Foarte la modă (în fr., în orig.).

spunea Comandorul deoarece fusese distins cu ordinul Sfânta Maria din Betleem:

— Se-ntâmplă însă că ordinul Sfânta Maria din Betleem este o altă gogoriţă. Ordinul autentic este cel al Sfintei Maria din Ierusalim, altfel spus, *Ordo fratrum domus hospitalis Sanctae Mariae Teutonicorum în Jerusalem*, recunoscut de Anuarul Pontifical. Sigur, până la urmă nu m-aş încrede nici în ăsta, cu toate buclucurile alea care se petrec la Vatican, dar în orice caz e sigur că un comandor al ordinului Sfânta Maria din Betleem e ca şi cum ar fi primarul din Bengodi.

Şi voi vreţi să publicăm un articol care aruncă o umbră de suspiciune sau chiar de ridicol de-a dreptul asupra titlului Comandorului nostru? Să-l lăsăm pe fiecare cu iluziile lui. Îmi pare rău, Lucidi, dar trebuie să zvârlim la coş frumosul dumitale articol.

— Dumneavoastră ziceţi că pentru fiecare articol trebuie să verificăm dacă-i pe placul Comandorului? întrebase Cambria, specializat ca de obicei în întrebări stupide.

— Neapărat, răspunsese Simei, este acţionarul nostru majoritar, cum se zice de obicei.

În clipa aceea, Maia îşi făcuse curaj şi ne vorbise despre o posibilă investigaţie de-a ei. Povestea era următoarea. Pe lângă Porta Ticinese, într-o zonă care devenea tot mai pronunţat turistică, exista o pizzerie-restaurant numită Paie şi Fân. Maia, care locuia lângă canale, trecea prin faţa ei de ani de zile. Şi tot de ani de zile pizzeria asta, foarte încăpătoare, încât prin geamuri se întrezăreau pe puţin o sută de locuri, era tot mereu şi în chip dezolant goală, cu excepţia câtorva turişti care luau o cafea la măsuţele de afară. Şi nu era un local abandonat, Maia se şi dusese o dată acolo, din curiozitate, şi era singură, afară de un grup mic, la vreo douăzeci de mese mai încolo. Ceruse chiar aşa, un „paie şi fân”, adică un sfert de vin alb şi o tartă de mere, totul excelent şi la un preţ rezonabil, cu nişte chelneri foarte amabili. Or, dacă cineva ţine un local aşa de mare, cu personal, cu bucătărie

şi aşa mai departe, şi nu se duce nimeni acolo ani de zile, dacă-i om cu scaun la cap trebuie să se descotorosească de el. Însă Paie şi Fân rămâne mereu deschis, zi de zi, poate de zece ani, adică de vreo trei mii şase sute cincizeci de zile sau mai bine.

— Aici se ascunde un mister, observase Costanza.

— Nu prea, reacţionase Maia. Explicaţia e evidentă, e un local care aparţine triadelor chinezeşti sau Mafiei sau Camorrei, a fost cumpărat cu bani murdari şi constituie o bună investiţie de ochii lumii. Dar, o să spuneţi voi, investiţia o reprezintă însăşi valoarea spaţiului ăluia şi ar putea să-l ţină închis, fără să mai bage-n el alţi bani. Dar nu, e în funcţiune. De ce?

— De ce? întrebase ca de obicei Cambria.

Răspunsul arăta că Maia avea un creieraş care funcţiona. Localul are rolul de a spăla bani murdari zi de zi, bani care vin constant. Tu serveşti foarte puţinii clienţi care-ţi pică în fiecare seară, dar în fiecare seară emiţi o serie de bonuri fiscale ca şi cum ai fi avut o sută de clienţi. După ce-ai declarat încasările, le depui la bancă – şi poate, ca să nu bată la ochi toţi banii ăia lichizi, pentru că nu există nimeni care să fi plătit cu cârdul, ai deschis conturi la douăzeci de bănci diferite. Pe capitalul ăsta, de-acum legal, tu plăteşi taxele cuvenite, după ce ţi-ai scăzut cu generozitate toate cheltuielile cu gestiunea şi cu aprovizionarea (nu-i greu să-ţi procuri facturi false).

Se ştie foarte bine că pentru a spăla bani murdari, trebuie să iei în calcul c-o să pierzi din ei cincizeci la sută. Cu sistemul ăsta pierzi mult mai puţin.

— Dar cum faci ca să dovedeşti toate astea? întrebase Palatino.

— Simplu, răspunsese Maia, se duc acolo să ia cina doi inspectori de la Garda Financiară, poate chiar un el şi o ea, cu aerul că sunt doi proaspeţi căsătoriţi, mănâncă şi se uită împrejur, observând că nu sunt acolo, să zicem, decât doi clienţi. În ziua următoare, Finanţele se duc să facă un control, descoperă că au fost emise o sută de bonuri şi vreau şi eu să văd ce răspund ăia.

— Nu-i aşa de simplu, observasem eu, cei doi inspectori se duc acolo, să zicem, pe la opt, însă, oricât ar mânca de mult, după ora nouă trebuie să plece, altfel devin suspecţi. Cine dovedeşte că cei o sută de clienţi nu au venit între nouă şi miezul nopţii? Aşa că trebuie să trimiţi cel puţin vreo trei-patru perechi de inspectori ca să acoperi toată seara. Apoi, dacă în dimineaţa următoare se face un control, ce-i cu asta? Cei de la Garda Financiară sar în sus de bucurie dacă descoperă cine nu declară încasările, dar ce pot să le facă celor care declară prea multe? Ăia pot să spună că li s-a defectat maşina, că s-a înregistrat totul în buclă. Atunci ce faci, un al doilea control? Ăia nu sunt proşti, de-acum i-au identificat pe cei de la Garda Financiară şi, când se-ntorc, în seara aia nu emit bonuri false. Sau inspectorii ar trebui să continue să-i controleze seri şi seri la rând, ţinând ocupată o jumătate de armată de oameni să mănânce la pizze, şi poate în decursul unui an asta i-ar duce la faliment, dar e plauzibil să se sature ei mai înainte, pentru că au şi altceva de făcut.

— În sfârşit, replicase Maia înţepată, e treaba Gărzii Financiare să găsească o şmecherie, noi trebuie doar să semnalăm problema.

— Drăguţă, îi zisese cu bonomie Simei, îţi spun eu ce se întâmplă dacă publicăm investigaţia asta. Unu, ne punem în cap Garda Financiară, căreia dumneata îi reproşezi că nu s-a prins de înşelătorie – şi ăia-s oameni care ştiu să se răzbune, dacă nu pe noi, cu siguranţă pe Comandor. Apoi, pe de altă parte, dumneata o spui, avem Triadele, Camorra, ’Ndrangheta sau ce-o mai fi, şi crezi că ăştia or să stea cuminţi? Iar noi şedem colea, fericiţi şi fără grijă, şi aşteptăm la o adică să ne pună o bombă? în fine, ştii ce-ţi spun eu? Că cititorii noştri vor fi incitaţi de ideea de a mânca la preţ convenabil într-un local de roman poliţist, Paie şi Fân se va umple de imbecili şi noi, în cel mai bun caz, o să-i facem fericiţi. Deci, la coş. Stai blândă şi întoarce-te la horoscoape.

Miercuri, 15 aprilie, seara

O văzusem pe Maia aşa de abătută, încât am încercat s-o prind din urmă în timp ce ieşea. Fără ca măcar să-mi dau seama, o luasem de braţ.

— Nu te necăji, Maia. Haidem, te conduc acasă şi bem ceva pe drum.

— Locuiesc în zona canalelor, iar pe acolo e plin de băruleţe, cunosc eu unul unde se face un Bellini straşnic, preferatul meu. Mulţumesc.

Intraserăm pe Râpa Ticinese şi vedeam pentru prima oară canalele. Auzisem bineînţeles vorbindu-se de ele, dar eram convins că fuseseră acoperite toate; în schimb, mi se părea că mă aflu la Amsterdam. Maia mi-a spus cu mândrie că altă dată Milano semăna într-adevăr cu Amsterdamul, străbătut de canale concentrice. Trebuie să fi fost foarte frumos, de asta îi plăcea atât de mult lui Stendhal. Însă pe urmă canalele fuseseră acoperite din motive de igienă, numai în părţile acelea se mai aflau câteva, cu apa stătută; odinioară, de-a lungul malului se înşirau spălătorese. Dar dacă mergeai mai spre interior, se mai găseau nişte scurtături cu case vechi. Şi chiar şi acolo multe erau case cu balustradă.

Casele cu balustradă erau şi ele pentru mine pur *flatus vocis*, sau imagini din anii ’50 regăsite când îngrijeam enciclopedii şi trebuia să citez punerea în scenă a lui *El nost Milan* de Bertolazzi la Piccolo Teatro. Dar şi atunci credeam că sunt lucruri din secolul al XIX-lea.

Maia a început să râdă:

— Milano este încă plin de case cu parapet de fier la terase, scări, balcoane, doar că nu mai sunt pentru săraci. Veniţi, o să vă arăt. M-a pus să intru într-o curte interioară dublă: Aici, la parter totul a fost refăcut, sunt prăvălii ale unor mici anticari – în realitate, nişte vânzători de vechituri care-şi dau aere şi cer preţuri mari – şi ateliere de pictori în căutare de notorietate. Toate-s mai mult pentru turişti. Dar acolo sus, cele două etaje sunt întocmai cum erau odată.

Am văzut că etajele superioare erau înconjurate de balustrade de fier, cu uşi ce se deschideau spre galeria din

jurul casei, şi am întrebat dacă-şi mai punea cineva rufele afară la uscat.

Maia răsese:

— Nu suntem la Napoli. Fiindcă aproape totul a fost refăcut, altă dată scările duceau direct la galerie, de acolo se intra în casă, iar în spate exista un singur closet pentru mai multe familii, vreau să zic din ăla turcesc, duş sau baie doar visai să ai. Acum totul e refăcut pentru cei bogaţi, în unele apartamente există până şi jacuzzi, şi costă cât ochii din cap. Nu şi acolo unde locuiesc eu. Stau într-o casă cu două apartamente, unde ne curge apa pe pereţi şi slavă Domnului că ne-au improvizat o cămăruţă pentru W.C. Şi duş, însă ador cartierul. Sigur că peste puţin timp va intra şi ăsta în refacere şi va trebui să plec, pentru că n-o să-mi pot permite chiria. Afară doar dacă *Mâine* n-o să apară cât mai curând şi n-o să fiu angajată pe un post stabil. De-aia suport toate umilinţele astea.

— Nu-ţi face griji, Maia, evident că într-o fază de rodaj se cere să înţelegi ce anume e bine să relatezi şi ce nu. Iar pe de altă parte, Simei are şi el nişte responsabilităţi, faţă de ziar şi faţă de editor. Poate atunci când dumneata te ocupai de prietenii mai calde mergea, dar aici e altfel, e vorba de un cotidian.

— Tocmai de-aia speram să fi scăpat din mediul ăla cu porcării amoroase, voiam să fiu o ziaristă serioasă. Dar poate sunt o ratată. Nu mi-am luat licenţa ca să-i ajut pe ai mei până când au murit, apoi era prea târziu ca s-o iau de la capăt, trăiesc într-o gaură, n-o să fiu niciodată trimis special, de exemplu în Războiul din Golf… Şi acum cu ce mă ocup? Cu horoscoapele, îmi bat joc de nişte prostănaci. Nu-i asta ratare?

— Abia am început, când lucrurile or să meargă după plan, una ca dumneata o să aibă alte rubrici. Până acum ai dat nişte sugestii strălucite, mi-ai plăcut şi cred că i-ai plăcut şi lui Simei.

Îmi dădeam seama că o minţeam, trebuia să-i fi spus că intrase într-o fundătură, că n-aveau s-o trimită niciodată în Golf, că poate era mai bine să fugă până nu era prea

târziu, dar nu puteam s-o deprim şi mai rău. Mi-a venit aşa, deodată, să-i spun adevărul, nu în ce o privea pe ea, ci pe mine.

Dat fiind că tocmai voiam să-mi deschid inima, cum spune poetul, aproape fără să-mi dau seama, am trecut instinctiv la „tu”.

— Uită-te la mine, aşa cum mă vezi, nici eu nu mi-am luat licenţa, am prestat tot timpul munci de duzină şi am intrat la un cotidian abia la cincizeci de ani bătuţi pe muchie. Dar ştii de când am început să fiu cu adevărat un înfrânt? Din clipa când am început să cred că sunt un înfrânt. Dacă nu m-aş fi apucat să tot rumeg chestia asta, aş fi câştigat măcar o rundă.

— Cincizeci de ani împliniţi? Nu-i arătaţi. Adică nu-i arăţi.

— Mi-ai fi dat numai patruzeci şi nouă?

— Nu, scuză-mă, eşti un bărbat frumos, şi când ne predai lecţiile alea, se vede că ai simţul umorului. Chestie care-i un semn de prospeţime, de tinereţe…

— La o adică, e semn de înţelepciune, şi deci de bătrâneţe.

— Nu, se vede că nu crezi în ceea ce spui, dar evident că ai acceptat să intri în aventura asta şi o faci cu un cinism… cum să spun… plin de veselie.

Plin de veselie? Ea era un amestec de veselie şi de melancolie şi mă privea cu ochi (cum ar fi spus un scriitor slab?) de căprioară.

De căprioară? Haide, zău, asta pentru că mă privea de jos în sus când mergeam, eu fiind mai înalt decât ea. Asta-i tot. Orice femeie care se uită la tine de jos în sus seamănă cu Bambi.

Între timp ajunseserăm la băruleţul ei, ea îşi sorbea paharul de Bellini, iar eu stăteam în tihnă cu whisky-ul meu în faţă. Mă uitam din nou la o femeie care nu era o prostituată şi mai că simţeam cum întineresc din nou.

Poate că de vină era alcoolul, dar de-acum începusem să-mi dau drumul confidenţelor. De când nu mai făcusem eu confidenţe cuiva? I-am povestit că am avut o soţie care

m-a părăsit. I-am spus că fusesem cucerit de femeia respectivă pentru că o dată, pe la începutul relaţiei noastre, ca să justific o încurcătură pe care o făcusem, o rugasem să mă scuze fiindcă pesemne eram prost, iar ea îmi zisese „te iubesc, chiar dacă eşti prost”. Lucruri dintr-astea te pot face să te-ndrăgosteşti nebuneşte, însă pe urmă poate că-şi dăduse seama că eram mai prost decât putea ea să suporte, aşa că totul se terminase între noi.

Maia râdea („ce frumoasă declaraţie de dragoste, te iubesc cu toate că eşti prost!”) şi apoi mi-a povestit că, deşi era mai tânără şi nu crezuse niciodată că era proastă, trăise şi ea nişte întâmplări nefericite, poate pentru că nu ştia să suporte stupiditatea celuilalt sau poate pentru că toţi cei de vârsta ei sau puţin mai mari i se păreau imaturi.

— Ca şi cum eu aş fi matură! Aşa că vezi tu, am aproape treizeci de ani şi sunt încă nemăritată. Asta din cauză că nu reuşim niciodată să ne mulţumim cu ce avem.

Treizeci de ani? Pe vremea lui Balzac, o femeie de treizeci de ani era deja trecută, Maia părea să aibă douăzeci, de n-ar fi fost cele câteva mici riduri foarte fine în jurul ochilor, de parcă ar fi plâns mult sau ar fi fost fotofobică şi ar fi clipit încontinuu în zilele cu soare.

— Nu există succes mai mare decât întâlnirea plăcută dintre două ratări, am spus, şi imediat m-am simţit aproape înspăimântat.

— Prostule, mi-a zis ea cu drăgălăşenie. Apoi s-a scuzat, temându-se pentru excesul ăla de familiaritate.

— Nu, dimpotrivă, îţi mulţumesc, i-am spus eu, nimeni nu m-a mai făcut prost într-un mod atât de seducător.

Mersesem prea departe. Din fericire, ea a schimbat rapid subiectul.

— Ăştia vor foarte mult să pară un Harrys Bar[16], a zis ea, şi nici măcar nu ştiu să expună ca lumea băuturile.

16 Celebru bar şi restaurant din Veneţia, deschis în 1931 de Giuseppe Cipriani, inventatorul cocteilului Bellini şi al carpaccio-ului. A fost frecventat de personalităţi precum Ernest Hemingway, Charlie Chaplin, Truman Capote, Orson Welles etc.

Vezi, printre diferitele feluri de whisky există un gin Gordon, în timp ce Sapphire şi Tangueray sunt în altă parte.

— Ce, unde? am întrebat privind în faţa mea, unde nu erau decât alte mese.

— Nu, mi-a spus ea, în spatele tejghelei, corect?

M-am întors, avea dreptate, dar cum îşi imaginase că eu vedeam ce vedea ea? Ăsta a fost doar un semn al descoperirii pe care aveam s-o fac mai târziu, ajutat şi de bârfitorul ăla de Braggadocio. Pe moment n-am făcut mare caz de asta şi am profitat de ocazie ca să cer nota. I-am mai spus câteva cuvinte de îmbărbătare şi am însoţit-o până la un portic dincolo de care se întrezărea un gang adăpostind atelierul unui saltelar. S-ar părea că mai există încă saltelari, în ciuda reclamelor de la televizor la saltele moi. Mi-a mulţumit:

— Acum mă simt mai împăcată, mi-a zâmbit şi mi-a întins mâna. Era călduţă şi recunoscătoare.

M-am întors acasă luând-o de-a lungul canalelor acelora dintr-un vechi Milano mai binevoitor decât cel al lui Braggadocio. Trebuia să cunosc mai bine oraşul ăla care-ţi rezerva atâtea minuni.

Vineri, 17 aprilie în zilele următoare, pe când fiecare-şi făcea temele pentru acasă (cum le denumeam noi acum), Simei ne-a vorbit despre nişte proiecte poate nu imediate, dar la care trebuia să începem să ne gândim.

— Încă nu ştiu dacă o să fie pentru numărul O/1 sau pentru O/2, cu toate că şi pentru O/1 mai avem încă multe pagini albe, nu spun că trebuie să începem cu şaizeci de pagini precum *Corriere*, dar măcar douăzeci şi patru va trebui să facem. Cu câteva dintre ele o rezolvăm cu publicitatea, faptul că nu ne-o dă nimeni nu contează, o luăm din alte ziare şi ne facem că – iar prin asta îi inspirăm încredere viitorului comanditar, care poate întrezări un maldăr de câştiguri viitoare.

— Şi o rubrică de decese, a sugerat Maia, şi ăia-s tot bani buni. Lăsaţi-mă pe mine să le inventez. Ador să fac să moară personaje cu nume ciudate şi cu familii neconsolate,

dar în special îmi plac, în cazul deceselor unor personalităţi, îndureraţii colaterali, ăia cărora nu le pasă cine ştie ce nici de defunct, nici de familie, dar care folosesc anunţul ca pe o ocazie de *name dropping*, ca să spună „vedeţi că şi eu îl cunoşteam”.

Pătrunzătoare ca de obicei. Însă după plimbarea din seara aia o ţineam puţin la distanţă şi se ţinea şi ea deoparte, ne simţeam amândoi lipsiţi de apărare.

— Bine, în ce priveşte decesele, zisese Simei, dar termină întâi horoscoapele. Însă tocmai mă gândeam la altă chestiune. Cazinourile, zic, sau, dat fiind că astăzi cazinou nu mai înseamnă acelaşi lucru, vechile case de toleranţă. Eu mi le amintesc, eram deja adult în 1958 când le-au închis.

— Şi eu eram major, zisese Braggadocio, şi explorasem şi eu unele dintre cazinourile astea.

— Nu zic de ăla din strada Chiaravalle, un adevărat bordel, cu pisoarele la intrare, ca să îngăduie găştii să se uşureze înainte…

— …şi cu matracucele alea şoldii care treceau aşa, oblu şi scoţând limba la soldaţii şi la provincialii sperioşi şi cu matroana care striga haideţi, băieţi, ce, aici stăm să împletim la flanele…?

— Te rog, Braggadocio, e şi o doamnă aici.

— Poate că, dacă trebuie să scrieţi despre aşa ceva, a reacţionat Maia fără să se arate jenată, va trebui să spuneţi că hetaire răscoapte treceau indolente, arborând o mimică lascivă, prin faţa unor clienţi arzând de dorinţă…

— Bravo, Fresia, nu chiar în felul ăsta, dar bineînţeles că va trebui să găsim un limbaj mai delicat… Asta şi pentru că eu eram fascinat de case mai respectabile, ca aia din San Giovanni sul Muro, toată stil Liberty, plină de intelectuali care se duceau acolo nu pentru sex (ziceau ei), ci pentru istoria artei…

— Sau aia din strada Fiori Chiari, în întregime Art Deco cu faianţă multicoloră, zisese Braggadocio cu vocea voalată de nostalgie. Cine ştie câţi cititori de-ai noştri nu-şi amintesc de ele.

— Iar ăia care încă nu erau majori pe vremea aceea le-au văzut în filmele lui Fellini, am amintit eu, fiindcă atunci când nu ai amintiri în memorie, le iei din artă.

— Te ocupi dumneata, Braggadocio, a concluzionat Simei, îmi faci o bucată frumoasă de atmosferă, gen frumoasele vremuri de odinioară nu erau chiar aşa de rele.

— Dar de ce să redescoperim cazinourile? întrebasem eu, cuprins de îndoială. Dacă chestia asta îi poate aţâţa pe bătrâiori, le-ar scandaliza pe bătrânele.

— Colonna, a zis Simei, o să-ţi destăinui un lucru. După închiderea din ’58, către anii ’60 cineva cumpărase vechiul cazinou din via Fiori Chiari şi făcuse din el un restaurant, foarte şic cu toată faianţăria aia policromă. Dar păstraseră una sau două cămăruţe cărora le auriseră bideele. Şi dac-ai şti câte doamne excitate le cereau soţilor să viziteze ascunzişurile alea ca să înţeleagă ce se petrecea acolo pe timpuri… Apoi fireşte că treaba a funcţionat doar pentru o bucată de vreme, aşa că şi doamnele s-au plictisit, sau poate că bucătăria nu era la înălţimea restului. Restaurantul s-a închis şi gata cu povestea asta. Dar fii atent, eu mă gândesc la o pagină tematică, în stânga bucata scrisă de Braggadocio, în dreapta o anchetă despre degradarea bulevardelor de la periferie, indecenţa tipelor ălora care fac trotuarul, încât seara nu poţi să laşi copiii să treacă pe-acolo. Niciun comentariu care să lege cele două fenomene, ci să-l lăsăm pe cititor să tragă concluziile, în adâncul inimii toţi sunt de acord în privinţa unei reveniri la casele alea sănătoase de toleranţă, femeile pentru ca soţii să nu mai oprească pe centură ca să-şi ia vreo prostituată şi să le umple maşina de miros din ăla greţos de parfum ieftin, bărbaţii ca să se ducă şi ei în vreun gang din ăla, iar dacă te vede careva, zici că treci şi tu pe-acolo pentru culoarea locală, să zicem ca să admiri stilul Liberty. Cine-mi face ancheta despre pipiţe?

Costanza zisese că avea să se-ngrijească el de asta şi toţi fuseseră de acord; să-ţi petreci câteva nopţi pe centură cheltuiai prea mult pe benzină şi apoi riscai să dai peste

vreo patrulă de la Moravuri.

În seara aia fusesem impresionat de privirea Maiei. Parcă-şi dăduse seama că intrase în groapa cu şerpi. De aceea, lăsându-mi la o parte orice prudenţă, am aşteptat-o să iasă, am stat câteva minute pe trotuar spunându-le celorlalţi că trebuia să rămân în centru ca să trec pe la o farmacie – ştiam pe unde avea s-o ia – şi am ajuns-o pe la jumătatea drumului.

— Eu am plecat de-aici, am plecat, mi-a spus aproape plângând şi tremurând toată. La ce ziar am nimerit? Cel puţin prieteniile mele calde nu făceau rău nimănui şi cel mult îi îmbogăţeau pe coaforii de damă, unde doamnele se duceau tocmai ca să citească revistuţele mele.

— Maia, nu te formaliza, Simei face nişte experimente mentale, nu înseamnă că vrea cu-adevărat să publice toate lucrurile alea. Ne aflăm într-o fază de concepţie, se lansează nişte ipoteze, scenarii, e o experienţă frumoasă şi nimeni nu ţi-a cerut să te plimbi pe centură travestită în boarfa ca să intervievezi vreuna dintre ele. Dar în seara asta toate îţi merg pe dos, trebuie să încetezi să te mai gândeşti. Ce zici dac-am merge la cinema?

— La ăla de-acolo rulează un film pe care l-am văzut deja.

— Care ăla de-acolo?

— Ăia pe lângă care am trecut adineauri, de pe partea cealaltă a străzii.

— Păi eu te ţineam de braţ şi mă uitam la tine, nu pe partea aialaltă a străzii. Ştii că eşti nostimă?

— Tu nu vezi niciodată lucrurile pe care le văd eu, a zis ea. Fie, hai la cinema, dar să cumpărăm un ziar şi să vedem ce filme sunt.

Ne-am dus la un film din care nu mi-amintesc nimic, deoarece, simţind că Maia continua să tremure, la un moment dat i-am luat mâna, tot călduţă şi recunoscătoare, şi am rămas aşa ca doi logodnici, dar din ăia de pe timpul Mesei Rotunde care dormeau cu sabia între ei.

Când am condus-o iarăşi către casă – şi se mai

liniştise puţin –, am sărutat-o fratern pe frunte, bătând-o afectuos pe obraz, cum îi stă bine unui amic mai în vârstă. În fond (îmi spuneam eu), aş putea să-i fiu tată.

Sau aproape.

Vineri, 24 aprilie în săptămâna aceea, lucrurile merseseră înainte cu pauze mari. Nimeni nu părea să aibă prea mult chef de muncă, şi nici Simei. Pe de altă parte, douăsprezece numere pe an nu erau chiar un număr pe zi. Eu citeam articolele la prima mână, uniformizam stilul, încercam să suprim expresiile prea căutate. Simei aproba:

— Domnilor, noi aici facem jurnalism, nu literatură.

— Apropo, intervenise Costanza, acum se răspândeşte moda asta cu celularele. Ieri, în tren, cineva de lângă mine a vorbit îndelung despre relaţiile lui cu banca, iar eu am aflat totul despre el. Cred că lumea-i pe cale să-nnebunească. Ar trebui să scriem ceva despre obiceiul ăsta.

— Treaba cu telefoanele mobile, replicase Simei, nu poate să dureze. Întâi de toate, costă enorm şi doar puţini şi le pot permite. În al doilea rând, lumea o să descopere în scurt timp că nu-i absolut necesar să le telefonezi tuturor în orice moment, o să le fie dor de conversaţia intimă, faţă-n faţă, iar la sfârşitul lunii o să-şi dea seama că factura s-a ridicat la înălţimi inaccesibile. E o modă care va trece într-un an, maximum doi. Deocamdată telefoanele mobile sunt de folos doar adulterilor ca să poată ţine legătura fără să folosească telefonul de-acasă, şi poate şi instalatorilor, să fie sunaţi în orice moment când sunt pe teren. Nimănui altcuiva. Deci pe publicul nostru, care în cea mai mare parte nu are mobil, articolul despre obiceiul ăsta nu-l interesează, iar celor puţini care au telefon nu le-ar ţine nici de cald, nici de frig, ba chiar ne-ar considera nişte snobi, nişte *radical chic*.

— Mai mult, intervenisem eu, luaţi în calcul că Rockefeller şi Agnelli sau preşedintele Statelor Unite nu au nevoie de celular, pentru că au o armată de secretari şi secretare care se ocupă de ei. Deci în curând o să ne dăm seama că-l folosesc doar oamenii mărunţi, amărâţii de care

băncile trebuie să dea uşor ca să le spună că au contul pe roşu sau de şeful care îi controlează. Aşa că celularul va deveni un semn de inferioritate socială şi nimeni n-o să şi-l mai dorească.

— N-aş fi aşa de sigură, zisese Maia, e ca *pretă-port*erul sau precum combinaţia tricou, jeans şi eşarfa: pot să şi-o permită atât doamna din înalta societate, cât şi proletara, numai că cea de-a doua nu ştie să combine piesele sau consideră de bonton să aibă doar jeanşi noi şi neatinşi şi nu poartă din ăia tociţi la genunchi, şi îi poartă cu tocuri, aşa că-ţi dai seama imediat că nu-i o doamnă din înalta societate. Dar ea nu-şi dă seama, şi deci continuă să-şi poarte satisfăcută cârpele ei rău combinate, fără să conştientizeze că-şi semnează singură sentinţa.

— Dar cum, probabil, o să citească *Mâine*, noi venim şi-i spunem că nu e o doamnă. Şi că bărba-su e un mitocan sau un tip care-o înşală. Şi-apoi, cine ştie, comandorul Vimercate ţinteşte să se bage şi el în afacerea cu celulare, iar noi îi facem serviciul ăsta fain-frumos. În fine, subiectul ori e irelevant, ori e prea arzător. S-o lăsăm baltă. E ca povestea cu calculatorul. Aici Comandorul ne-a permis să avem fiecare câte unul şi sunt comode ca să scrii sau să arhivezi date, chiar dacă eu sunt de modă veche şi niciodată n-am ştiut să-l folosesc. Dar cititorii noştri, în majoritatea lor, sunt ca mine şi nu le trebuie calculator, pentru că n-au date de arhivat. Să nu creăm în rândul publicului complexe de inferioritate.

După ce am lăsat baltă electronica, în ziua aia ne-am apucat să recitim un articol corectat cum se cuvine, iar Braggadocio observase:

— Mânia Moscovei? Dar nu e banal să folosim tot mereu expresii de-astea emfatice, mânia preşedintelui, furia pensionarilor şi aşa mai departe?

— Nu, am spus eu, cititorul se aşteaptă tocmai la aceste expresii, aşa l-au obişnuit toate ziarele. Cititorul înţelege ceea ce se-ntâmplă numai dacă se spune „suntem între ciocan şi nicovală”, „guvernul anunţă lacrimi şi sânge”, „calea-i tot mai abruptă”, „Palatul Quirinal e gata

de război”, „Craxi trage cu toate tunurile”, „timpul presează”, „nu trebuie demonizat”, „nu-i loc pentru văicăreli”, „suntem sătui până-n gât” sau „ne aflăm în ochiul ciclonului”. Iar politicianul nu spune sau afirmă cu energie, ci „tună şi fulgeră”. Iar forţele de ordine „au acţionat cu profesionalism”.

— Chiar trebuie să vorbim tot timpul de profesionalism? ne-a întrerupt Maia. Aici toţi muncesc cu profesionalism. Sigur că un maistru-şef care înalţă un zid ce nu va cădea acţionează profesionist, însă atunci profesionalismul ar trebui să fie o regulă şi să se vorbească numai de maistrul şarlatan care a făcut un zid şi ăla s-a prăbuşit. Sigur că dacă chem instalatorul şi-mi desfundă chiuveta, eu îi mulţumesc, îi spun bravo, mersi, dar nu-i spun dumneata ai acţionat cu profesionalism. Asta ar mai fi lipsit să fi făcut precum Joe Piper din benzile alea desenate cu Mickey Mouse. Toată insistenţa asta asupra cazurilor de profesionalism ca şi cum ar fi ceva ieşit din comun dă de înţeles că de obicei lumea lucrează prost.

— Şi într-adevăr, reluasem eu, cititorul crede că de regulă lumea lucrează de mântuială şi că-i nevoie să se scoată-n evidenţă cazurile de profesionalism, e un mod mai tehnic de a spune că totul a mers bine. Carabinierii l-au prins pe hoţul de găini? Au acţionat cu profesionalism.

— Dar asta e ca povestea cu papa cel bun. Lasă să se înţeleagă că papii de dinainte ar fi fost răi.

— Probabil că lumea aşa credea, altfel n-ar fi zis „papa cel bun”. Aţi văzut vreodată o fotografie a lui Pius al XII-lea? într-un film cu agentul 007 l-ar fi pus să joace rolul şefului Spectre[17].

— Dar faptul că Ioan al XXIII-lea ar fi papa cel bun l-au spus ziarele, iar lumea s-a luat după ele.

— Corect. Ziarele învaţă lumea cum trebuie să gândească, ne întrerupsese Simei.

— Dar ziarele se iau după tendinţele oamenilor sau le

17 Acronim al Special Executive for Counter-intelligence, Terrorism, Revenge and Extortion - organizaţie teroristă fictivă din romanele cu James Bond ale scriitorului Ian Flemming.

creează?

— Şi una, şi alta, domnişoară Fresia. Oamenii la început nu ştiu ce tendinţe au, apoi noi le spunem şi ei îşi dau seama că le aveau. Să nu facem prea multă filosofie şi să lucrăm ca nişte profesionişti. Haide, zi mai departe, Colonna.

— Bine, continuasem eu, închei cu lista mea: „trebuie să împăcăm şi capra, şi varza”, „se află la butoane”, cutare iese în arenă, în vizorul anchetatorilor, zboară din floare-n floare, ca ieşit la lumină, faptu-i consumat, nu există altă opţiune, să nu lăsăm garda jos, o buruiană greu de stârpit, se-ntoarce roata, televiziunea ia partea leului şi ne lasă doar firimiturile, să ne repunem pe făgaş, indicele de audienţă a fost la pământ, a da un semnal puternic, cu un ochi aţintit asupra pieţei, iese în stare jalnică, la trei sute şaizeci de grade, cu un ghimpe-n coastă, a început exodul în sens invers… Şi mai ales cere scuze. Biserica Anglicană îi cere scuze lui Darwin, statul Virginia îşi cere scuze pentru drama sclaviei, ENEL cere scuze pentru disfuncţii, guvernul canadian a cerut oficial scuze populaţiei inuite. Nu trebuie să se spună că Biserica şi-a revăzut străvechile ei poziţii în ce priveşte rotaţia Pământului, ci că papa îi cere scuze lui Galileo.

Maia a bătut din palme şi a spus:

— Aşa e, şi n-am înţeles niciodată dacă voga asta cu cerutul scuzelor semnalează un val de umilinţă sau mai degrabă de neobrăzare: tu faci ceva ce n-ar trebui să faci, apoi îţi ceri scuze şi te speli pe mâini, îmi vine-n minte bancul ăla cu cowboy-ul care galopează prin prerie, aude un glas din cer care-i porunceşte să se ducă la Abilene[18], apoi la Abilene vocea îi spune să intre în saloon, apoi să-şi pună toţi banii la ruletă pe numărul cinci; amăgit de glasul ceresc, cowboy-ul se supune, iese numărul optsprezece şi vocea-i şopteşte: Păcat, am pierdut şi noi, ce să-i faci.

Râseserăm, apoi trecuserăm la altceva. Era vorba să citim cu atenţie şi să discutăm articolul lui Lucidi despre povestea cu Pio Albergo Trivulzio, şi confruntarea ne-a luat

18 Oraş în Texas.

vreo jumătate de oră. La sfârşit, când Simei, într-un acces de mecenatism, comandase la barul de jos cafele pentru toţi, Maia, care şedea între mine şi Braggadocio, murmurase:

— Însă eu aş face şi contrariul, vreau să spun, dacă ziarul s-ar adresa unui public mai evoluat, mi-ar plăcea să avem o rubrică unde să se spună contrariul.

— Care să spună contrariul a ceea ce spune Lucidi? a întrebat bănuitor Braggadocio.

— A, nu, ce-ai înţeles? Zic: contrariul locurilor comune.

— Alea de care tocmai vorbeam acum mai bine de o jumătate de oră, a zis Braggadocio.

— Da, bine, dar eu continuam să mă gândesc la ele.

— Noi nu, a zis Braggadocio, sec.

Maia nu părea jignită de obiecţie şi aproape că ne privea de parcă am fi fost lipsiţi de memorie:

— Zic contrariul ochiului ciclonului sau al ministrului care tună şi fulgeră. De exemplu, Veneţia este Amsterdamul sudului, uneori fantezia depăşeşte realitatea, spun de la început că sunt rasist, drogurile de risc sunt anticamera trestiei de zahăr, simte-te ca la mine acasă, aş zice să ne vorbim cu „dumneavoastră”, nu te mulţumi cu ce ai, am căzut în mintea copiilor, dar nu sunt bătrân, pentru mine arabul e matematică, succesul m-a schimbat, în fond Mussolini a făcut şi multe scârboşenii, Parisul e urât, dar parizienii sunt foarte amabili, la Rimini stau cu toţii pe plajă şi nu pun deloc piciorul în discotecă, îşi transferase toate capitalurile la Battipaglia.

— Da, şi o întreagă ciupercă otrăvită de o familie. Dar de pe unde-ţi culegi toate tâmpeniile alea? întrebase Braggadocio aşa cum ar fi făcut cardinalul Ippolit cu Ariosto.

— Unele erau într-o cărţulie apărută acum câteva luni, zisese Maia. Dar scuzaţi-mă, sigur că pentru *Mâine* astea nu merg. Nu le nimeresc niciodată. Poate e timpul să mă duc acasă.

— Auzi, îmi zisese mai târziu Braggadocio, hai cu

mine, mor de nerăbdare să-ţi povestesc o chestie. Dacă n-o povestesc, explodez.

După vreo jumătate de oră ne aflam din nou la taverna Moriggi, dar pe drum Braggadocio încă nu vrusese să dea cep revelaţiilor lui. În schimb, remarcase:

— Probabil că ţi-ai dat deja seama care-i problema Maiei ăsteia. E autistă.

— Autistă? Păi autiştii rămân închişi în ei înşişi, nu comunică. De ce să fie autistă?

— Am citit despre un experiment făcut la primele simptome ale autismului. Închipuie-ţi că într-o cameră ne-am afla eu, tu şi Pierino, un copil autist. Tu îmi spui să ascund o biluţă undeva şi apoi să ies. Eu o pun într-un vas. Când eu ies, tu te duci, iei biluţa din vas şi o pui într-o cutie. Apoi îl întrebi pe Pierino: când se întoarce domnul Braggadocio, unde o să caute biluţa? Şi Pierino o să zică: păi în cutie, nu? Adică Pierino nu se gândeşte că-n mintea mea biluţa e tot în vas, pentru că în mintea lui biluţa e de-acum în cutie. Pierino nu ştie să se pună în situaţia celuilalt, crede că toţi au în cap ceea ce are el în cap.

— Păi ăsta nu-i autism.

— Nu ştiu ce e, poate-i o formă blândă de autism, aşa cum ăia susceptibili sunt nişte paranoici în primul stadiu. Dar Maia aşa este, îi lipseşte capacitatea de a privi lucrurile şi din punctul de vedere al celuilalt, crede că toţi gândesc cum gândeşte ea. N-ai văzut acum câteva zile? La un moment dat a zis că el n-avea niciun amestec, iar „el” era cineva despre care vorbiserăm cu o oră înainte. Ea continuase să se gândească la el sau îi revenise în minte în momentul acela, dar nu-şi imagina că poate noi nu ne mai gândeam la el. E scrântită, cel puţin, ţi-o spun eu. Iar tu te tot uiţi la ea când vorbeşte de parc-ar fi un oracol…

Mi se părea că spune prostii şi i-am tăiat-o scurt cu o glumă:

— Ăi care se ocupă de oracole sunt întotdeauna scrântiţi. O fi vreo descendentă a Sibillei din Cumae.

Ajunseserăm la tavernă, iar Braggadocio începuse să vorbească.

— Am pus mâna pe o ştire-bombă de-aş putea vinde o sută de mii de exemplare *din Maine*, dacă ar fi acum pe piaţă. Dar înainte vreau un sfat. Oare trebuie să-i dau ceea ce descopăr lui Simei sau să încerc s-o vând unui alt ziar, unul adevărat? E dinamită, şi-l priveşte pe Mussolini.

— Nu mi se pare o poveste de mare actualitate.

— Actualitatea este să descoperi că cineva până acum ne-a înşelat, ba chiar mai mulţi, ba chiar toţi.

— În ce sens?

— E o poveste lungă şi deocamdată am doar o ipoteză, asta din cauză că fără maşină nu mă pot duce unde ar trebui ca să pun întrebări martorilor care mai sunt în viaţă. Oricum, să pornim de la fapte aşa cum le cunoaştem cu toţii, pe urmă îţi spun de ce ipoteza mea e plauzibilă.

Braggadocio n-a făcut altceva decât să-mi rezume în linii mari ceea ce denumea el versiunea unanim acceptată, aceea prea simplă – zicea el – ca să fie adevărată.

Aşadar, aliaţii au spart Linia Gotică şi înaintează către Milano, războiu-i ca şi pierdut, iar la 18 aprilie 1945, Mussolini părăseşte lacul Garda şi soseşte la Milano, unde se refugiază la prefectură. Îşi consultă iarăşi miniştrii privitor la o posibilă rezistenţă într-o redută din Valtellina, dar e de pe-acum pregătit pentru sfârşit. La două zile după aceea, îi acordă ultimul interviu din viaţa lui ultimului dintre adepţii săi cei mai fideli, anume Gaetano Cabela, care condusese ultima gazetă a Republicii Sociale Italiene, colaboraţionist-fascistă, *Poporul din Alexandria*. La 22 aprilie îşi ţine ultimul discurs în faţa ofiţerilor Gărzii Republicane, zicând, se pare, „dacă patria e pierdută, e inutil să mai trăieşti”.

În zilele următoare, aliaţii ajung la Parma, Genova este eliberată şi, în sfârşit, în dimineaţa fatidicului 25 aprilie, muncitorii ocupă fabricile din Sesto San Giovanni[19]. După-amiază, Mussolini, împreună cu câţiva oameni de-ai săi, printre care generalul Graziani, este primit la arhiepiscopie de cardinalul Schuster, care-l ajută să se

19 Orăşel de lângă Milano.

întâlnească cu o delegaţie a Comitetului de Eliberare. Se pare că la sfârşitul întâlnirii, Sandro Pertini[20], ajuns cu întârziere, s-a întâlnit cu Mussolini pe scări, dar asta-i probabil o legendă. Comitetul de Eliberare impune o predare necondiţionată, avertizând că până şi nemţii începuseră să trateze cu ei. Fasciştii (ultimii sunt întotdeauna cei mai disperaţi) nu acceptă să se predea în mod ruşinos, cer timp să se mai gândească şi pleacă.

Seara, conducătorii Rezistenţei nu mai pot aştepta până se gândesc adversarii şi dau ordinul insurecţiei generale. Şi ăsta-i momentul când Mussolini fuge spre Como, cu un convoi de susţinători foarte fideli.

La Como îi sosise şi soţia, Rachele, împreună cu copiii lor, Romano şi Anna Maria, însă, în mod inexplicabil, Mussolini refuză să-i întâlnească.

— De ce? mă punea să observ Braggadocio. Pentru că aştepta să se reîntâlnească cu amanta lui, cu Claretta Petacci? Păi dacă ea nu sosise încă, ce l-ar fi costat să-şi vadă timp de zece minute familia? Ţine minte bine amănuntul ăsta, pentru că de-acolo au pornit bănuielile mele.

Como i se părea lui Mussolini o bază sigură, fiindcă se spunea că erau puţini partizani prin împrejurimi şi putea să se ascundă până la sosirea aliaţilor. De fapt, asta era adevărata problemă a lui Mussolini, să nu cadă în mâinile partizanilor şi să se predea aliaţilor, care i-ar fi permis să aibă parte de un proces normal, după care o să vadă el. Sau poate considera că de la Como se putea apoi ajunge la Valtellina, unde câţiva dintre adepţii lui cei mai fideli, ca Pavolini, îi garantau că ar fi putut organiza o rezistenţă redutabilă, cu câteva mii de oameni.

— Dar în momentul ăsta se renunţă la ideea cu Como. Şi să mă ierţi pentru vârtelniţa de deplasări a convoiului ăluia blestemat, pentru că nu-i dau nici eu de cap şi de fapt pentru scopurile investigaţiei mele prea puţin contează unde se duc şi încotro se-ntorc. Să zicem că se-ndreaptă spre Menaggio, poate în încercarea de a ajunge în Elveţia,

20 Alessandro Pertini, preşedinte al Italiei între 1978 şi 1985.

apoi convoiul soseşte la Cardano, unde îi prinde din urmă Claretta Petacci, şi apare o escortă germană care primise ordin de la Hitler să-l conducă pe prietenul său către Germania (poate că la Chiavenna avea să-l aştepte un avion ca să-l ducă în siguranţă în Bavaria). Dar unii consideră că la Chiavenna nu se poate ajunge, convoiul revine în Menaggio, în timpul nopţii soseşte Pavolini, care ar fi trebuit să aducă ajutoare militare, dar e însoţit doar de şapte-opt oameni din Garda Naţională Republicană. Ducele se simte hăituit, nici vorbă de rezistenţă în Valtellina, nu-i rămâne decât să se alăture, împreună cu capii fascişti şi familiile lor, unei coloane germane care tocmai încearcă să traverseze Alpii. E vorba de douăzeci şi opt de camioane cu soldaţi, cu mitraliere pe fiecare camion, şi de o coloană de italieni compusă dintr-un autoblindat şi vreo zece căruţe cu civili. Dar la Musso, înainte de Dongo, coloana dă piept cu oamenii din detaşamentul Puecher al celei de a 52-a Brigăzi Garibaldi. Erau o mână de oameni, pe comandant îl cheamă Pedro, în realitate contele Pier Luigi Bellini delle Stelle, comisarul politic este Bill, adică Urbano Lazzaro. Pedro e un fricos şi începe să joace la cacealma din disperare. Îi face pe nemţi să creadă că împrejurul lor muntele mişună de partizani, ameninţă că va pune să se tragă cu nişte mortiere, care însă se află încă în mâna nemţilor, îşi dă seama cum comandantul încearcă să reziste, dar soldaţii sunt deja înspăimântaţi, având doar dorinţa de a-şi salva pielea şi a se-ntoarce acasă, ridică tot mai mult tonul… în fine, după tot felul de târguieli, după parlamentări istovitoare de care te scutesc, Pedro îi convinge pe nemţi nu doar să se predea, dar şi să-i abandoneze pe italieni, care se tot codeau. Şi numai aşa vor putea înainta către Dongo, unde însă vor trebui să se oprească şi să suporte o percheziţie generală. În fine, nemţii se comportă ca nişte nemernici faţă de aliaţii lor, dar pielea-i piele.

Pedro a cerut să-i fie lăsaţi italienii, nu doar pentru că e sigur că e vorba de capi ai regimului fascist, dar şi pentru că încep să circule zvonuri că printre ei se află

însuşi Mussolini. Pedro crede şi nu crede, se duce să parlamenteze cu şeful autoblindatului, subsecretar la Preşedinţia Consiliului de Miniştri (al defunctei Republici Sociale), Barracu, mutilat de război, care afişează ostentativ o medalie de aur şi care, în fond, îi face o bună impresie. Barracu ar dori să continue drumul spre Triest, unde îşi propune să salveze oraşul de invazia iugoslavă, iar Pedro îi dă cu amabilitate de înţeles că e nebun, n-ar putea să ajungă niciodată la Triest, şi dacă totuşi ar ajunge, s-ar pomeni iarăşi cu o mână de oameni împotriva armatei lui Tito, şi atunci Barracu cere să se poată întoarce ca să se reîntâlnească, Dumnezeu ştie unde, cu Graziani. În cele din urmă, Pedro (după ce a percheziţionat autoblindatul şi a văzut că Mussolini nu-i acolo), e de acord să-i lase să schimbe direcţia de mers, pentru că n-ar vrea să se angajeze într-un schimb de focuri care ar putea să-i atragă înapoi pe nemţi, dar în timp ce se duce să se ocupe de altceva, le ordonă alor săi să se asigure că autoblindatul o va lua într-adevăr înapoi, iar dacă va face fie şi doar doi metri înainte, să înceapă să tragă. Se-ntâmplă apoi că autoblindatul ţâşneşte înainte trăgând, sau dă înainte doar ca să poată întoarce, cine ştie cum s-au petrecut lucrurile, partizanii se enervează şi încep să tragă, urmează un schimb scurt de focuri, doi fascişti sunt omorâţi şi doi partizani răniţi, şi până la urmă atât pasagerii autoblindatului, cât şi cei din maşini sunt arestaţi. Dintre ei, Pavolini încearcă să fugă şi se aruncă în lac, dar e prins şi adus la un loc cu ceilalţi, ud leoarcă.

În momentul ăla, Pedro primeşte un mesaj de la Bill, din Dongo. Pe când percheziţionează ei camioanele din coloana germană, îl cheamă un partizan, Giuseppe Negri, şi-i spune „ghe chi el Crapun”, adică, în italiana corectă, că era acolo Capu’ ăl Mare, adică, după părerea lui, un soldat ciudat cu casca pe cap, cu ochelari de soare şi cu gulerul mantalei ridicat nu era altul decât Mussolini. Bill se duce să controleze, soldatul cel ciudat face pe prostul, dar până la urmă este demascat, e cu adevărat el, Ducele, iar Bill – neştiind prea bine ce să facă – încearcă să fie la înălţimea

momentului istoric şi-i zice: „În numele poporului italian, vă arestez”. Şi-l duce la primărie.

Între timp, la Musso, printre maşinile italienilor se descoperă una cu două femei, doi copii şi un individ care afirmă că este consulul spaniol şi are o importantă întâlnire în Elveţia cu un agent englez tot atât de neclar precizat, dar documentele lui par false şi este arestat, cu toate protestele lui sonore.

Pedro şi ai lui trăiesc acum un moment istoric, dar la început nu par să-şi dea seama, sunt doar preocupaţi să menţină ordinea, să evite un linşaj, să-i asigure pe prizonieri că nu li se va clinti niciun fir de păr din cap şi că vor fi predaţi guvernului italian imediat ce vor reuşi să-l informeze. Şi într-adevăr, în după-amiaza zilei de 27 aprilie, Pedro reuşeşte să transmită prin telefon ştirea arestului la Milano, şi în acest moment intră în scenă Comitetul de Eliberare, care tocmai ce primise o telegramă din partea aliaţilor prin care aceştia cereau să le fie predat Ducele şi toţi membrii guvernului Republicii Sociale, potrivit unei clauze a armistiţiului iscălit provizoriu în 1943 de Badoglio şi Eisenhower („Benito Mussolini, principalii săi acoliţi fascişti… care acum sau în viitor s-ar găsi în teritoriul controlat de Comandamentul Militar Aliat sau de Guvernul Italian, vor fi imediat arestaţi şi predaţi Forţelor Naţiunilor Unite”). Şi se spunea că la aeroportul din Bresso tocmai ateriza un hidroavion ca să-l preia pe dictator. Comitetul de Eliberare era convins că Mussolini, odată căzut în mâna aliaţilor, avea să se descurce eventual va fi închis într-o fortăreaţă timp de câţiva ani, iar apoi avea să reintre în scenă. Luigi Longo (care îi reprezenta în Comitet pe comunişti) spusese însă că Mussolini trebuia lichidat imediat, urât, fără proces şi fără fraze istorice. Iar majoritatea celor din Comitet simţeau că ţara avea nevoie imediată de un simbol, un simbol concret, ca să înţeleagă că cei douăzeci de ani se încheiaseră cu adevărat: trupul mort al Ducelui. În plus, temerea nu era doar aceea că pe Mussolini aveau să pună mâna aliaţii; era că, dacă lui Mussolini nu i s-ar fi cunoscut destinul, imaginea lui ar fi

rămas ca o prezenţă neîntrupată, dar incomodă, precum Frederic

Barbarossa cel din legendă, închis într-o peşteră, gata să inspire orice fantezie despre întoarcerea la un anumit trecut.

— Şi o să vezi în scurt timp dacă ăia din Milano aveau sau nu dreptate… însă nu toţi erau de aceeaşi părere: dintre membrii Comitetului, generalul Cadoma tindea să le facă pe plac aliaţilor, dar fusese pus în minoritate şi Comitetul hotărâse să trimită o misiune la Como pentru a proceda la executarea lui Mussolini. Iar patrula, tot potrivit zvonului, era comandată de un om cu solide convingeri comuniste, colonelul Valerio, şi de comisarul politic Aldo Lampredi.

Te scutesc de toate ipotezele alternative, de exemplu că cel care l-a împuşcat n-ar fi fost Valerio, ci altcineva mai important decât el. S-a şoptit până şi că adevăratul justiţiar ar fi fost fiul lui Matteotti sau că cel care a tras a fost Lampredi, creierul propriu-zis al misiunii. Şi aşa mai departe. Dar să luăm de bun ceea ce a fost dezvăluit în 1947, că Valerio era contabilul Walter Audisio, care avea să intre ca un erou în parlament din partea Partidului Comunist. În ceea ce mă priveşte, dacă o fi fost Valerio sau altcineva, fondul problemei nu se schimbă, şi deci să continuăm să vorbim chiar de Valerio. Prin urmare, Valerio, cu un pluton de oameni de-ai săi, pleacă spre Dongo. În timpul ăsta, fără să ştie de sosirea iminentă a lui Valerio, Pedro hotărăşte să-l ascundă pe Duce, pentru că se teme ca unele detaşamente fasciste răzleţe să nu încerce eliberarea lui. Şi pentru ca ascunzătoarea prizonierului să rămână secretă, hotărăşte să-l transfere mai întâi în mod, evident, discret, dar fiind sigur că ştirea avea să se răspândească, puţin mai în interior, la cazarma Gărzii Financiare din Germasino. Însă pe urmă Ducele ar fi trebuit luat noaptea ca să fie mutat în alt loc, în acela atât de cunoscut de foarte puţini, dinspre Como.

La Germasino, Pedro are ocazia să schimbe câteva cuvinte cu arestatul, care îl roagă să ducă salutul lui unei

doamne aflate în maşina cu consulul spaniol, iar după câteva reticenţe, admite că era vorba de Claretta Petacci. Pedro se va întâlni apoi cu Petacci, care mai întâi va încerca să treacă drept altcineva, apoi cedează, se descarcă povestind despre viaţa ei alături de Duce şi cerând ca pe o ultimă concesie să fie dusă lângă iubitul ei. La care Pedro, perplex, după ce se va fi consultat cu colaboratorii lui, mişcat de povestea aceea omenească, consimte. Şi iată că Petacci ia parte la transferarea pe timp de noapte a lui Mussolini în cel de-al doilea loc, unde, de fapt, el nu va ajunge niciodată, pentru că soseşte ştirea că la Como sunt deja aliaţii care acum lichidează un ultim focar de rezistenţă fascistă; şi de aceea micul convoi de două maşini este deviat din nou către nord. Maşinile se opresc la Azzano şi după o scurtă porţiune de mers pe jos, fugarii sunt găzduiţi de o familie de încredere, De Maria, iar Mussolini şi doamna Petacci au la dispoziţie o cămăruţă cu un pat de două persoane.

Pedro nu ştie că e ultima oară când avea să-l vadă pe Mussolini. Se întoarce la Dongo, iar în piaţă soseşte un camion plin cu oameni înarmaţi, cu uniforme noi-nouţe care contrastează cu hainele zdrenţuite şi luate de pe unde s-a nimerit ale partizanilor lui. Nou-sosiţii se aliniază în faţa primăriei. Şeful lor se prezintă drept colonelul Valerio, trimis oficial cu puteri depline din partea Comandamentului General al Corpului Voluntarii Libertăţii, prezintă acreditări ireproşabile şi spune că a fost trimis ca să-i împuşte pe prizonieri, pe toţi. Pedro încearcă să se opună cerând ca prizonierii să fie predaţi celor ce vor putea instrui un proces legal, dar Valerio face caz de gradul său, cere să i se dea lista celor arestaţi şi pune în dreptul fiecărui nume câte o cruciuliţă neagră. Pedro vede că e condamnată la moarte şi Claretta Petacci, obiectează că e vorba doar de amanta dictatorului, dar Valerio răspunde că astea sunt ordinele comandamentului milanez.

— Şi acum fii foarte atent la următorul lucru, care rezultă foarte clar din memoriile lui Pedro, pentru că, în

cadrul altor versiuni, Valerio va spune că Petacci se agăţase strâns de amantul ei, el îi zisese să se desprindă, ea nu ascultase şi deci fusese ucisă, ca să spunem aşa, din greşeală sau din exces de zel. Fapt e că şi ea fusese condamnată, dar nici asta nu-i chestiunea importantă, ci că Valerio spune poveşti diferite şi că nu-i putem acorda încredere.

Urmează alte fapte confuze: informat de prezenţa presupusului consul spaniol, Valerio vrea să-l vadă, i se adresează în spaniolă, iar ăla nu ştie să răspundă, semn că nu prea e spaniol, Valerio îl pălmuieşte cu violenţă, îl identifică drept Vittorio Mussolini şi-i ordonă lui Bill să-l ducă pe malul lacului şi să-l împuşte. Pe drum, însă, cineva îl recunoaşte în bărbatul acela pe Marcello Petacci, fratele Clarettei, iar Bill îl duce înapoi, însă cu atât mai rău: pe când Petacci bate câmpii despre servicii făcute Italiei, despre arme secrete pe care le descoperise şi le ascunsese de Hitler, Valerio îl trece şi pe el printre condamnaţi.

Imediat după aceea, Valerio cu ai săi ajung la casa familiei de Maria, îi ridică pe Mussolini şi pe doamna Petacci şi îi duce cu maşina într-o străduţă din localitatea Giulino di Mezzegra, unde le spune să coboare. Se pare că iniţial Mussolini crezuse că Valerio a venit să-l elibereze şi că numai atunci ar fi înţeles ce-l aştepta. Valerio îl îmbrânceşte către un grilaj de fier şi-i citeşte sentinţa, căutând (ar fi spus el după aceea) să-l despartă de Claretta, care se strânge disperată lângă amant. Valerio încearcă să tragă, pistolul lui mitralieră se blochează, îi cere altul lui Lampredi şi descarcă cinci gloanţe în condamnat. Apoi va spune că Petacci s-ar fi pus pe neaşteptate în bătaia gloanţelor şi ar fi fost ucisă din greşeală. Este 28 aprilie.

— Dar toate astea le ştim din mărturiile lui Valerio. După el, Mussolini ar fi sfârşit ca un om de nimic, iar potrivit unor legende născute ulterior, şi-ar fi descheiat gulerul mantalei strigând ţintiţi în inimă, în realitate, ce anume s-a întâmplat în străduţa aceea nu ştie nimeni, în afară de cei care îi executaseră pe condamnaţi şi care erau

manevraţi în continuare de Partidul Comunist.

Valerio se întoarce la Dongo şi organizează împuşcarea tuturor celorlalţi capi fascişti. Barracu cere să nu fie împuşcat în spate, dar este împins la loc în grup, Valerio îl pune în rând şi pe Marcello Petacci, dar toţi ceilalţi condamnaţi protestează, pentru că îl consideră un trădător, cine ştie ce anume făptuise individul. Se va hotărî apoi să-l împuşte separat. După ce toţi ceilalţi se prăbuşesc morţi la pământ, Petacci se eliberează din lanţuri şi fuge către lac, este prins, dar reuşeşte încă o dată să se elibereze, se aruncă în apă înotând cu disperare şi este lichidat cu rafale de mitralieră şi focuri de puşcă. Mai târziu, Pedro, care nu a vrut ca oamenii săi să participe la împuşcare, îi pescuieşte cadavrul şi-l pune în acelaşi camion în care Valerio a încărcat cadavrele celorlalţi. Camionul se va îndrepta apoi spre Giulino ca să încarce şi trupul Ducelui şi pe cel al Clarettei.

Apoi pornesc către Milano, unde, pe 29 aprilie, toţi sunt depuşi în Piazzale Loreto, exact acolo unde fuseseră aruncate cadavrele partizanilor împuşcaţi cu aproape un an mai înainte – şi miliţiile fasciste îi lăsaseră să zacă în soare toată ziua, împiedicând familiile să le ridice rămăşiţele.

În momentul acesta, Braggadocio mă apucase de un braţ, strângându-mă aşa de tare, că mă eliberasem cu o smucitură:

— Scuză-mă, zisese el, dar acum ajung la miezul chestiunii. Fii foarte atent: ultima dată când Mussolini a fost văzut în public de lume care-l cunoştea a fost în după-amiaza aia la arhiepiscopia din Milano. De atunci încolo a călătorit numai cu apropiaţii lui şi din clipa când a fost cules de pe drum de nemţi şi apoi arestat de partizani, toţi cei care au de-a face cu el nu-l cunoscuseră niciodată în persoană, îl văzuseră doar în fotografii sau în filme de propagandă, iar fotografiile din ultimii doi ani îl înfăţişau de-acum aşa de slăbit şi de şters, încât se şoptea, fie şi ca un mod de a spune, că nu mai e El. Ţi-am vorbit despre acel ultim interviu dat lui Cabella pe 20 aprilie, pe care

Mussolini îl reciteşte şi-l semnează pe 22, ţi-aminteşti? Ei, bine, Cabella notează în memoriile lui: „Imediat am observat că Mussolini stătea foarte bine cu sănătatea, contrar zvonurilor care circulau. Stătea infinit mai bine decât ultima oară când îl văzusem. Asta fusese în decembrie 1944, cu ocazia discursului său de la Teatrul Liric. În ocaziile anterioare când mă primise – în februarie, în martie şi în august ’44 – nu mi se păruse deloc aşa de înfloritor ca acum. Avea o culoare sănătoasă în ograji şi părea bronzat; ochii vii, mişcările sprintene. Se mai şi îngrăşase un pic. Cel puţin, dispăruse slăbiciunea aceea, care mă izbise atât de mult în februarie cu un an înainte şi care dădea chipului său un aspect descărnat, aproape emaciat”. Putem şi să admitem că acest Cabella făcea propagandă şi voia să prezinte un Duce care-i vorbeşte în deplinătatea facultăţilor sale, dar stai să vezi acum, ne ducem şi citim memoriile lui Pedro, care relatează prima lui întâlnire cu Ducele, după arestare: „Stă aşezat în dreapta uşii, lângă o masă mare. Dacă n-aş şti că e el, nu l-aş recunoaşte, probabil. E bătrân, emaciat, înspăimântat. Are ochii aproape holbaţi, nu reuşeşte să-şi fixeze privirea. Îşi roteşte capul când la stânga, când la dreapta, cu mici tresăriri ciudate, privind în jurul său ca şi cum i-ar fi frică…”. Bun, abia fusese arestat, e logic să-i fi fost frică, dar trecuse doar o săptămână de la zilele interviului, iar până cu câteva ceasuri mai devreme era convins că va putea trece frontiera. Ţi se pare că un om poate să slăbească aşa în şapte zile? Deci omul care vorbea cu Cabella şi cel care vorbea cu Pedro nu erau una şi aceeaşi persoană. Reţine că pe Mussolini nu-l cunoştea în persoană nici măcar Valerio, care se dusese să împuşte un mit, o imagine, pe acel bărbat care secera grâul şi anunţa intrarea în război…

— Prin urmare, îmi spui că erau doi Mussolini…

— Să vedem mai departe. Ştirea sosirii celor împuşcaţi se răspândeşte în oraş şi Piazzale Loreto este invadată de o mulţime care-i şi sărbătorească, şi dezlănţuită, care se înghesuie în aşa hal, încât calcă-n

picioare cadavrele desfigurându-le, batjocorindu-le, acoperindu-le cu scuipături, dând cu picioarele în ele. O femeie trăsese asupra lui Mussolini cinci focuri de pistol ca să-şi răzbune cei cinci fii căzuţi în război, o alta urinase pe Claretta Petacci. Doar la sfârşit intervenise cineva ca să salveze cadavrele de la a fi făcute bucăţi, le atârnase de picioare de acoperişul unei benzinării. Şi exact aşa ni-i arată fotografiile de epocă, le-am decupat din ziarele de atunci, iată Piazzale Loreto şi, imediat aici, iată trupurile lui Mussolini şi al Clarettei în ziua următoare, când o echipă de partizani luase cadavrele şi le transportase la morga din Piazzale Gorini. Uită-te bine la fotografiile astea. Sunt trupuri de persoane cu trăsăturile desfigurate, mai întâi de gloanţe, apoi din cauză că fuseseră călcate cu bestialitate în picioare şi, în plus, ai văzut vreodată chipul cuiva fotografiat cu capul în jos, cu ochii în locul gurii şi cu gura în locul ochilor? Faţa devine de nerecunoscut.

— Deci omul din Piazzale Loreto, omul ucis de Valerio, nu era Mussolini. Dar Petacci aia, atunci când a ajuns la el, ar fi putut foarte bine să-l recunoască…

— În ce-o priveşte pe Petacci, o să revenim. Acum lasă-mă să-mi elaborez ipoteza. Un dictator ar trebui să aibă o sosie, şi cine ştie de câte ori o fi folosit-o pentru vreo paradă oficială în care trebuia să treacă stând drept în vreo maşină, văzut totdeauna de departe ca să evite atentatele. Acum imaginează-ţi că pentru a-i permite Ducelui o fugă fără piedici, din momentul în care pleacă spre Como, Mussolini nu mai e Mussolini, ci sosia lui.

— Şi Mussolini unde e?

— Stai uşor, ajung şi la el. Sosia lui a dus ani de zile o viaţă retrasă, bine plătit şi bine hrănit şi expus doar în anumite ocazii. De-acum aproape că se identifică cu Mussolini şi se lasă convins să-i ia locul încă o dată, pentru că, i se explică, chiar de-ar fi capturat înainte să treacă graniţa, nimeni n-ar îndrăzni să-i facă rău Ducelui. El va trebui să-şi joace rolul fără prea mare zel până la sosirea aliaţilor. Atunci îşi va putea dezvălui identitatea şi nu va

putea fi acuzat de nimic, cel mult va scăpa cu câteva luni într-un lagăr de concentrare. În schimb, o frumoasă sumă de bani îl va aştepta într-o bancă elveţiană.

— Dar capii fascişti care-l însoţesc până-n ultima clipă?

— Capii au acceptat înscenarea ca să-i îngăduie şefului lor să fugă, iar dacă acesta va ajunge la aliaţi, va încerca să-i salveze şi pe ei. Sau poate că cei mai fanatici se gândesc până-n ultima clipă la o rezistenţă şi au şi ei nevoie de o imagine plauzibilă pentru a-i electriza pe ultimii disperaţi dispuşi să lupte. Sau poate că Mussolini încă de la început a călătorit într-o maşină cu doi-trei colaboratori de încredere şi toţi ceilalţi capi fascişti l-au văzut întotdeauna de departe, cu ochelari de soare. Nu ştiu, dar nu contează prea tare. Fiindcă ipoteza sosiei este singura care ar explica de ce falsul Mussolini evitase să se lase văzut de familie la Como. Nu se putea permite ca secretul înlocuirii să fie dezvăluit tuturor membrilor familiei.

— Iar Claretta?

— E povestea cea mai patetică, ea îl ajunge din urmă crezând că-l va regăsi pe el, pe cel adevărat, şi imediat este instruită de careva, trebuie să se prefacă a o lua pe sosie drept adevăratul Mussolini ca să facă şi mai credibilă povestea. Trebuie să suporte până la graniţă, apoi va putea să plece în libertate.

— Dar toată scena finală, cu ea care se agaţă de el şi vrea să moară împreună cu el?

— E doar ceea ce ne-a povestit colonelul Valerio. Fac o ipoteză, când se vede pusă la zid, sosia se scapă-n pantaloni şi strigă că nu este Mussolini. Ce ticălos, şi-o fi spus Valerio, recurge la orice. Şi începe să tragă. Petacci nu avea niciun interes să confirme că acela nu era amantul ei şi se va repezi să-l îmbrăţişeze ca să facă scena mai credibilă. Nu-şi imagina că Valerio avea să tragă şi în ea, dar cine ştie, femeile sunt isterice din fire, poate că-şi pierduse capul, iar Valerio n-o fi putut să facă altceva decât s-o amuţească pe exaltata aia cu o rafală. Sau, iată,

gândeşte-te la cealaltă posibilitate: în clipa aia, Valerio îşi dă seama de schimbarea de persoană, dar fusese trimis să-l ucidă pe Mussolini; singurul desemnat dintre toţi italienii, şi acum trebuia să renunţe la gloria care-l aştepta? Aşa că se pretează şi el aceluiaşi joc. Dacă o sosie seamănă cu originalul său când e viu, cu atât mai mult o să-i semene mort. Cine avea să dezmintă aşa ceva la o adică? Comitetul de Eliberare avea nevoie de un cadavru, şi deci avea să-l aibă. Dacă-ntr-o zi avea să reapară adevăratul Mussolini, s-ar fi putut susţine că el era sosia.

— Dar adevăratul Mussolini?

— Asta-i partea din ipoteză pe care trebuie s-o mai şlefuiesc. Trebuie să explic cum a reuşit să scape şi cine l-a ajutat. S-o luăm în linii mari. Aliaţii nu vor ca Mussolini să fie prins de partizani, pentru că are nişte secrete de dezvăluit care ar putea să-i încurce, vezi corespondenţa cu Churchill şi cine mai ştie ce alte chestii infecte. Iar ăsta ar fi deja un motiv destul de bun. Dar mai ales, odată cu eliberarea Milano-ului, începe adevăratul Război Rece. Nu doar că ruşii se apropie de Berlin şi au cucerit deja jumătate din Europa, dar cea mai mare parte dintre partizani sunt comunişti, sunt foarte bine înarmaţi şi, deci, constituie pentru ruşi un fel de coloană a cincea, de rezervă, gata să le predea şi Italia. Şi, prin urmare, aliaţii, sau cel puţin americanii, trebuie să pregătească o posibilă rezistenţă la o revoluţie filosovietică. Pentru asta vor trebui să-i folosească şi pe foştii prizonieri fascişti. Pe de altă parte, nu-i vor salva ei pe oamenii de ştiinţă nazişti, ca von Braun, ducându-i în America pentru a pregăti cucerirea spaţiului? Agenţii secreţi americani nu sunt ei prea minuţioşi. Mussolini, nemaifiind periculos ca duşman, ar putea să se dovedească util mâine ca prieten. Deci se cere să fie scos pe ascuns în afara Italiei şi, cum să spun, pus la păstrare un timp pe undeva.

— Şi cum anume?

— Păi, sfinte Dumnezeule, cine se implicase ca lucrurile să nu fie împinse prea departe? Arhiepiscopul de Milano, care cu siguranţă că acţiona la indicaţiile

Vaticanului. Şi cine a ajutat pe urmă o grămadă de nazişti şi de fascişti să fugă în Argentina? Vaticanul. Acum încearcă să-ţi imaginezi: la ieşirea din episcopie, în maşina lui Mussolini fac să se urce sosia, pe când Mussolini, într-o altă maşină mai puţin bătătoare la ochi, se duce la Castelul Sforzesco.

— De ce la Castel?

— Pentru că de la arhiepiscopie, dacă un automobil o taie pe lângă Dom, traversează Cordusio şi o ia pe via Dante, ajunge la Castel în cinci minute. E mai uşor decât să te duci la Como, nu? Iar Castelul, până şi astăzi, e plin de subterane. Unele sunt cunoscute şi sunt folosite ca ghene de gunoi sau mai rău, altele deveniseră adăposturi antiaeriene când războiul se apropia de sfârşit. Însă multe documente ne spun că în secolele trecute existau diferite pasaje, adevărate galerii care duceau de la Castel către alte puncte ale oraşului. Unul dintre ele se spune că există şi acum, doar că accesul nu mai poate fi găsit din cauza unor dărâmături, şi ar duce de la Castel la mănăstirea Santa Maria delle Grazie. Acolo este ascuns Mussolini pentru câteva zile, pe când toţi îl caută în nord şi apoi o zdrobesc în picioare pe sosia lui în

Piazzale Loreto. De îndată ce lucrurile s-au liniştit la

Milano, o maşină cu număr de Città del Vaticano trece noaptea să-l ia. Şoselele în epocă sunt aşa cum sunt, dar din parohie în parohie, din mănăstire-n mănăstire, în sfârşit ajung la Roma. Mussolini dispare între zidurile Vaticanului, şi te las pe tine să alegi soluţia cea mai bună: ori că rămâne acolo, să zicem travestit în monsenior bătrân şi infirm, ori cu paşaport de la Vatican, ca frate bolnăvior, mizantrop cu glugă, cu o barbă frumoasă, îl îmbarcă pentru Argentina. Şi acolo rămâne în aşteptare.

— În aşteptarea a ce?

— Asta ţi-o spun mai încolo, deocamdată ipoteza mea se opreşte aici.

— Însă, ca să fie dezvoltată, o ipoteză are şi ea nevoie de nişte probe.

— Iar pe-alea le voi avea peste câteva zile, după ce voi fi terminat de consultat unele arhive şi ziare din epocă. Mâine e 25 aprilie, dată fatidică. O să mă duc să mă-ntâlnesc cu cineva care ştie multe despre zilele alea. Voi izbuti să demonstrez că acel cadavru din Piazzale Loreto nu era al lui Mussolini.

— Dar nu trebuia să scrii articolul despre vechile cazinouri?

— Chestia cu cazinourile o ştiu pe dinafară, o pun pe hârtie duminică seara într-o oră. Deci mulţumesc că m-ai ascultat, trebuia să vorbesc cu cineva.

M-a lăsat din nou să plătesc nota şi, în fond, o meritase. Am ieşit, s-a uitat împrejur şi a plecat lipindu-se de pereţi, de parcă se temea să nu fie urmărit.

Duminică, 3 mai

Braggadocio era nebun. Dar partea cea mai bună a poveştii abia acum urma şi trebuia să aştept. Povestea lui era probabil inventată, dar era romanescă. Aveam să vedem.

Totuşi, nebunia ca nebunia, dar nu uitasem de presupusul autism al Maiei. Îmi spuneam că voiam să-i studiez mai bine psihologia, dar acum îmi dau seama că voiam altceva. În seara aceea o condusesem din nou acasă şi nu mă oprisem în gang, ci traversasem împreună cu ea curtea. Sub un şopron scund se afla un Fiat 500 roşu, destul de hârbuit.

— E Jaguarul meu, zisese Maia. O fi având el aproape douăzeci de ani, dar tot mai merge, e de-ajuns să-i fac o revizie o dată pe an, iar prin zonă există un mecanic care mai are piese de schimb pentru aşa ceva. Ca s-o pun la punct bine-bine de tot mi-ar trebui o grămadă de bani, dar e drept că pe urmă ar deveni piesă de colecţie şi s-ar vinde la preţuri pe măsură. Eu o folosesc numai ca să mă duc până la lacul Orta. Nu ştii, dar sunt mare moştenitoare. Bunica mea mi-a lăsat o căsuţă acolo, pe coline, ceva mai mult decât o colibă, dac-aş vinde-o, n-aş lua cine ştie ce pe ea, dar am mobilat-o puţin câte puţin, am şemineu, un televizor alb-negru, iar de la fereastră se văd lacul şi insula

San Giulio. Este un *Bueti retiro* al meu, acolo îmi petrec aproape toate weekendurile. Chiar, n-ai vrea să vii şi tu duminică? Plecăm dimineaţa devreme, îţi pregătesc un mic prânz la amiază – nu gătesc rău –, iar la ora cinei suntem înapoi la Milano.

Duminică dimineaţa, pe când mergeam cu maşina, la un moment dat Maia, care conducea, a constatat:

— Ai văzut? Acum se dărâmă, dar cu câţiva ani în urmă era de un roşu-cărămiziu foarte frumos.

— Ce anume?

— Păi casa cantonierului, abia ce am trecut de ea, pe stânga.

— La naiba, dacă era pe stânga, o vedeai numai tu, eu de aici văd doar ce e la dreapta. Cu coşciugul ăsta pentru nou-născuţi, ca să văd ceea ce e la stânga ta, ar trebui să mă întind peste tine şi să scot capul afară pe geam. Dar zău aşa, nu-ţi dai seama că eu nu puteam s-o văd, casa aia?

— Aşa o fi, a zis ea de parc-aş fi fost un tip original.

În clipa aia a trebuit s-o fac să înţeleagă care era defectul ei.

— Ei, hai… îmi răspunsese râzând, e pentru că de-acum te simt ca pe lordul meu protector şi, cum am încredere în tine, îmi imaginez că gândeşti la ce mă gândesc şi eu.

Mă simţisem tulburat. Pur şi simplu, nu voiam să creadă că mă gândeam la ce se gândea şi ea. Era un lucru prea intim.

Dar în acelaşi timp mă cuprinsese un fel de duioşie. O simţeam pe Maia fără apărare, până-ntr-atât încât să se refugieze într-o lume interioară doar a ei, fără să vrea să vadă ce se întâmpla în lumea altora, care poate o răniseră. Şi totuşi, dacă era aşa, mie îmi acorda încredere şi, neputând sau poate nevrând să intre în lumea mea, îşi închipuia că aş putea eu intra în lumea ei.

Eram încurcat când am intrat în căsuţă. Drăguţă, chiar dacă un pic cam spartană. Era la început de mai şi acolo sus era încă răcoare. S-a apucat să facă foc în

şemineu, apoi, imediat ce flăcările s-au însufleţit, s-a ridicat şi m-a privit fericită, cu chipul încă îmbujorat de la acele prime văpăi:

— Sunt… mulţumită, a zis ea, iar mulţumirea aceea a ei m-a cucerit.

— Sunt… mulţumit şi eu, am spus. Apoi am luat-o de după umeri şi, aproape fără să-mi dau seama, am sărutat-o şi am simţit-o strângându-se lângă mine, plăpândă ca o pitulice.

Totuşi Braggadocio greşise: avea sâni, şi-i simţeam, mici, dar tari. Cântarea Cântărilor: ca doi pui de căprioară.

— Sunt mulţumită, a repetat.

Am încercat o ultimă rezistenţă.

— Dar ştii că aş putea să-ţi fiu tată?

— Ce incest frumos, a zis ea.

S-a aşezat pe pat şi, dintr-o mişcare, şi-a aruncat pantofii cât colo. Poate că avea dreptate Braggadocio, era nebună, dar gestul ăla m-a obligat să mă predau.

Am sărit peste prânz. Am rămas în culcuşul ei până seara şi nu ne-a trecut prin minte să ne întoarcem la Milano. Eram prins în mreje. Mi se părea că am douăzeci de ani sau măcar treizeci, ca ea.

— Maia, i-am spus în dimineaţa următoare pe drumul de întoarcere, trebuie să rămânem să lucrăm cu Simei până ce pun deoparte ceva bănuţi, apoi te iau din cloaca aia. Dar mai rezistă puţin. Pe urmă o să vedem, poate ne ducem în insulele din Sud.

— Nu cred, dar e frumos să ne gândim la asta, Tuşitala[21]. Deocamdată, dacă-mi eşti alături, îl suport şi pe Simei şi horoscoapele alea.

Vineri, 8 mai în dimineaţa zilei de 5 mai, Simei părea aţâţat.

— Am de dat o însărcinare unuia dintre voi, să zicem lui Palatino, care deocamdată e liber. Aţi citit probabil că în lunile trecute – prin urmare, ştirea era proaspătă în

21 în limba locuitorilor din Insulele Samoa, Tusitala înseamnă scriitor de poveşti. Era şi numele dat de băştinaşi faimosului scriitor Robert Luis Stevenson, care şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii în Samoa.

februarie –, un magistrat din Rimini a început o anchetă despre felul cum funcţionează închirierea unor aziluri de bătrâni. Subiect bombă, după cazul cu Pio Albergo Trivulzio. Niciunul dintre azilurile astea nu aparţine editorului nostru, dar aflaţi că el deţine alte aziluri, tot pe Coasta Adriatică. S-ar putea ca o dată sau de două ori magistratul ăsta din Rimini să se ducă să-şi vâre nasul şi în afacerile Comandorului. Editorului nostru o să-i facă prin urmare plăcere să vadă cum se poate arunca o umbră de suspiciune asupra unui judecător băgăreţ. Luaţi aminte că azi, ca să contracarezi o acuzaţie, nu-i nevoie să dovedeşti contrariul, e destul să-l denigrezi pe acuzator. Aşa că iată numele şi prenumele individului, iar dumneata, Palatino, dă o fugă până la Rimini cu un reportofon şi un aparat de fotografiat, îl urmăreşti pe acest slujbaş superintegru al Statului, nimeni nu-i niciodată aşa, integru sută la sută, bunăoară nu e pedofil, nu şi-a asasinat bunica, n-a luat şpagă, dar o fi făcut ceva ieşit din comun. Sau, dacă-mi permiteţi expresia, îi scoatem noi din comun ce face el zi de zi. Palatino, foloseşte-ţi imaginaţia. Ne-am înţeles?

La trei zile după asta, Palatino se întorsese cu ştiri destul de picante. îl fotografiase pe magistrat în timp ce, aşezat pe o băncuţă dintr-o grădină mică, fuma nervos ţigară de la ţigară, cu vreo zece chiştoace la picioare. Palatino nu ştia dacă lucrul ăsta putea fi interesant, dar Simei zisese că da, un om de la care ne aşteptăm să fie echilibrat şi obiectiv dădea impresia că-i un nevrotic şi mai cu seamă un tip inactiv, care în loc să asude pe documente, stătea şi-şi pierdea timpul pe străduţe dosnice. Palatino îl fotografiase şi printr-un geam în timp ce mânca la un restaurant chinezesc. Cu beţişoarele.

— Splendid, zisese Simei, cititorul nostru nu frecventează restaurante chinezeşti, poate că acolo unde locuieşte el nu sunt, şi nici prin vis nu i-ar trece să mănânce cu beţişoare, ca un sălbatic. De ce ăsta frecventează medii chinezeşti? o să se-ntrebe cititorul.

De ce, dacă e un magistrat serios, nu mănâncă tăieţei sau spaghete, ca toată lumea?

— Dac-ar fi numai asta, adăugase Palatino, dar mai purta şi nişte şosete de culoarea, cum să spun, a smaraldului, sau verde-mazăre, şi pantofi de tenis.

— *Purta el pantofii-i de tenis*! Şi şosete ca smaraldul! jubilase Simei. Ăsta-i un dandy, sau un hipiot, cum se zicea odată. Nu-i greu să ne-nchipuim că-şi mai bagă şi-n venă. Dar asta nu spunem, trebuie s-o deducă cititorul singur. Lucrează pe elementele astea, Palatino, scoate din ele un portret plin de nuanţe obscure, şi omu-i aranjat cum trebuie. Dintr-o non-ştire am scos o ştire. Şi fără să minţim. Cred că o să fie mulţumit Comandorul de dumneata. Şi de noi toţi, se-nţelege.

Lucidi intervenise:

— Un ziar serios trebuie să aibă nişte dosare.

— În ce sens? întrebase Simei.

— Din alea de li se mai zice şi crocodili. Un ziar nu poate intra în criză pentru că la zece seara soseşte ştirea unei morţi importante şi nimeni nu-i în stare într-o jumătate de oră să pună pe hârtie un necrolog informat. Pentru asta se pregătesc zeci şi zeci de necroloage dinainte, aşa-zişii crocodili, exact, în aşa fel încât, când ăla moare pe neaşteptate, tu ai necrologul gata făcut, doar să-l actualizezi cu ora morţii.

— Dar noi nu trebuie să ne facem numerele noastre zero de pe o zi pe alta. Dacă facem unul la data cutare, e suficient să ne ducem să ne uităm în ziarele din ziua respectivă şi gata crocodilul, am zis eu.

— Şi apoi o să-l punem numai dacă-i vorba, ştiu şi eu, de dispariţia unui ministru sau a unui mare industriaş, a comentat Simei, nu de vreun poetaş minor de care cititorii noştri n-au auzit niciodată. Ăia sunt buni să ocupe paginile culturale în care marile jurnale trebuie să pună în fiecare zi ştiri şi comentarii neesenţiale.

— Insist, a zis Lucidi, crocodilii erau un exemplu, dar dosarele sunt importante ca să avem despre un anumit personaj toate indiscreţiile utile pentru diferite tipuri de articole. Te scutesc să te duci să faci cercetări în ultimul moment.

— Înţeleg, spusese Simei, dar aşa ceva e un lux potrivit pentru un mare cotidian. Un dosar implică o sumedenie de cercetări, iar eu nu pot să folosesc pe niciunul dintre voi ca să compileze dosare de-astea în fiecare zi de la Dumnezeu.

— Dar nu-i deloc aşa, zâmbise Lucidi. Compilarea unui dosar o poate face şi un student de la facultate căruia îi dai câţiva bănuţi ca să se-nvârtă un pic pe la colecţiile de periodice. Doar n-o să credeţi că dosarele, nu zic de cele ale ziarelor, dar până şi ale serviciilor secrete, conţin ştiri inedite? Nici serviciile secrete nu-şi pot irosi astfel timpul. Un dosar conţine tăieturi din presă, bucăţi de ziar în care se spune ceea ce ştie toată lumea. Asta doar dacă nu ştia şi ministrul sau liderul din opoziţie căruia îi e destinat şi care n-a avut niciodată timp să citească ziarele, aşa că ia lucrurile astea drept secrete de stat. Dosarele conţin ştiri răzleţe pe care apoi îi revine persoanei interesate să le prelucreze în aşa fel încât să reiasă din ele nişte suspiciuni, nişte aluzii. O tăietură de ziar spune că Cutare a fost amendat cu ani în urmă pentru exces de viteză, alta că luna trecută a vizitat o tabără de cercetaşi, iar o alta că ieri a fost văzut într-o discotecă. Se poate porni foarte bine de-acolo pentru a sugera că e vorba de un dement care încalcă legile de circulaţie ca să se ducă prin locuri unde se bea şi căruia probabil – zic eu probabil, însă e evident – îi plac băieţii. E destul pentru a-l discredita. Şi în condiţiile în care spunem purul adevăr. Pe lângă asta, puterea unui dosar este că nici măcar nu trebuie arătat: e de-ajuns să faci să circule zvonul că există şi conţine nişte informaţii – să spunem aşa – interesante. Cutare află că ai informaţii despre el, nu ştie exact ce fel de informaţii, însă toţi au câte un schelet în dulap, şi e prins în capcană: imediat ce-o să-i ceri ceva, o să se-nmoaie pe loc.

— Treaba asta cu dosarele îmi place, a remarcat Simei. Editorului nostru i-ar face plăcere să aibă instrumente care să-i permită să ţină la respect persoane care nu-l prea iubesc sau pe care el nu le are la inimă.

Colonna, fii amabil, întocmeşte o listă de persoane cu

care editorul nostru ar putea avea de-a face, găseşte vreun restanţier fără parale şi pune-l să pregătească vreo zece dosare, deocamdată ajung atâtea. Mi se pare o iniţiativă foarte bună şi la preţ convenabil.

— Aşa se face în politică, a încheiat Lucidi cu aerul cuiva care ştie cum merg treburile pe lumea asta.

— Şi, domnişoară Fresia, a rânjit Simei, nu-ţi mai lua figura aia scandalizată. Crezi că ziarele dumitale de *gossip* nu-şi au dosarele lor? Poate că dumneata ai fost trimisă să fotografiezi doi actori sau vreo asistentă tv cu un fotbalist, care acceptă să se ţină de mână, dar ca ei să vină acolo fără să protesteze, directorul dumitale îi informase că aşa puteau să evite divulgarea unor ştiri mai intime, să zicem că fetiţa, cu câţiva ani mai înainte, fusese surprinsă într-o casă de toleranţă.

Uitându-se la Maia, Lucidi, care poate că avea o inimă, a hotărât să schimbe discuţia.

— Astăzi venisem cu alte ştiri, fireşte extrase din dosarele mele personale. Pe 5 iunie ’90, marchizul Alessandro Gerini lasă o mare avere Fundaţiei Gerini, instituţie ecleziastică aflată sub controlul Congregaţiei Saleziene[22]. Până-n ziua de azi nu se ştie ce s-a făcut cu banii ăia. Unii insinuează că salezienii i-au primit, dar se prefac că nu, din motive fiscale. Mai plauzibil e că n-au ajuns încă la ei şi se şopteşte că cesiunea ar depinde de un mijlocitor misterios, poate de un om al legii, care totuşi ar pretinde un comision ce miroase a şpagă. Dar alte zvonuri spun că în această operaţiune ar fi implicate şi anumite cercuri interne de la salezieni, prin urmare ne-am afla în faţa unei împărţiri ilegale a prăzii. Deocamdată sunt doar clevetiri, însă pot încerca să-i fac să vorbească şi pe alţii.

— Încearcă, încearcă, zisese Simei, dar să nu creezi conflicte cu salezienii şi cu Vaticanul. La o adică, articolul să se intituleze „Salezienii, victime ale unei înşelătorii”, cu semnul întrebării. În felul ăsta, nu creăm incidente cu ei.

---

22 Organism ecleziastic întemeiat de Giovanni Bosco în 1859, închinat Sf. Francisc de Sales, având ca membri atât sacerdoţi, cât şi laici, cu scopul educării tineretului.

— Şi dacă am zice „Salezienii în ochiul ciclonului”? întrebase Cambria, inoportun ca de obicei.

Intervenisem cu severitate:

— Credeam că am fost clar. În ochiul ciclonului pentru cititorii noştri vrea să spună în mijlocul belelelor, iar cineva poate să fi ajuns în mijlocul lor şi din vina lui.

— Într-adevăr, a zis Simei. Să ne mărginim să lansăm nişte bănuieli la modul general. Aici e cineva care pescuieşte în ape tulburi şi, chiar dacă nu ştim cine e, cu siguranţă o să-l băgăm în sperieţi. Ne-ajunge asta. Apoi o să ne scoatem sau, mai bine zis, editorul nostru o să-şi scoată banii la momentul potrivit. Bravo, Lucidi, dă-i înainte. Cel mai mare respect pentru Salezieni, vă atenţionez, dar să se nelinişteascâ şi ei un pic, că nu strică.

— Mă scuzaţi, întrebase cu timiditate Maia, dar editorul nostru aprobă sau va aproba politica asta, să-i zicem aşa, a dosarelor şi a insinuării? întreb şi eu ca să ştiu.

— Noi nu trebuie să-i dăm socoteală editorului de opţiunile noastre publicistice, reacţionase iritat Simei. Comandorul n-a încercat niciodată să mă influenţeze în vreun fel. La treabă, hai, la treabă.

În ziua aceea avusesem şi o convorbire foarte personală cu Simei. Sigur că nu uitasem motivele pentru care mă aflam acolo şi schiţasem deja unele capitole ale cărţii intitulate *Mâine*: *ieri*. Vorbeam mai mult >

sau mai puţin despre şedinţele de redacţie care avuseseră loc, dar inversând rolurile, adică creând un Simei gata să înfrunte orice denunţ, chiar atunci când colaboratorii săi îl îndemnau la prudenţă. Mă gândeam chiar să adaug un capitol la urmă de tot în care un înalt prelat apropiat de salezieni îi dădea un telefon mieros invitându-l să nu se ocupe de nefericita afacere a marchizului Gerini. Ca să nu mai spun de alte telefoane care-l avertizaseră prieteneşte de faptul că nu era bine să arunce cu noroi în Pio Albergo Trivulzio. Dar Simei răspunsese precum

Humphrey Bogart în filmul ăla, asta-i presa,

scumpule, ce poţi să-i faci!

— Minunat, comentase Simei foarte incitat, dumneata eşti un colaborator preţios, Colonna, să continuăm pe tonul ăsta.

Fireşte că mă simţisem mai umilit decât Maia, care trebuia să se ocupe de horoscoape, dar deocamdată intrasem în horă şi trebuia să joc. Fie şi în perspectiva mărilor din Sud, oriunde ar fi fost ele. Fie şi doar pe la Loano[23] – ceea ce unui ratat îi putea fi de-ajuns.

Luni, 11 mai

Lunea următoare, Simei ne-a convocat în şedinţă:

— Costanza, a zis el, în articolul dumitale despre femeile care fac trotuarul foloseşti nişte expresii ca a face scandal, şucăreală, a discuta tot felul de căcaturi şi aduci în scenă o boarfă care zice du-te-n pizda mă-tii.

— Păi asta e, a protestat Costanza. Acuma toţi folosesc cuvinte porcoase şi la televizor, şi zic pulă până şi doamnele.

— Ceea ce face lumea mondenă nu ne priveşte. Noi trebuie să ne gândim la cititori, care încă se tem de cuvintele porcoase. Foloseşte perifraze. Colonna?

Am intervenit:

— Se poate spune foarte bine mare bramburească, furie, vorbe-n vânt şi du-te naibii.

— Cine ştie ce naiba fac ei acolo, a rânjit Braggadocio.

— Ce naiba fac ei acolo noi nu trebuie să spunem, a replicat Simei.

Apoi ne-am ocupat de altele. După vreun ceas, la încheierea şedinţei, Maia ne-a luat deoparte pe mine şi pe Braggadocio:

— Eu nu mai intervin, pentru că o dau în bară mereu, dar ar fi bine să publicăm un breviar de substituiri.

— De substituiri a ce? a întrebat Braggadocio.

— Păi a cuvintelor porno de care vorbeam.

— Vorbeam de asta acum un ceas! a izbucnit exasperat Braggadocio, uitându-se la mine de parcă ar fi

23 Localitate la Marea Ligurică.

zis: Vezi? Asta tot timpul face aşa!

— Hai, lasă… i-am zis eu pe un ton conciliant, dacă ea a continuat să se gândească la asta… Haide, Maia, dezvăluie-ne gândurile tale cele mai tainice.

— Adică, ar fi frumos să sugerăm ca în loc să se spună ce puia mea de fiecare dată când trebuie să exprimăm surpriza sau contrarietatea, ar trebui să zicem „organ extern al aparatului genito-urinar masculin în formă de apendice cilindric ataşat în partea anterioară a perineului”, mi s-a furat portofelul!

— Dar dumneata eşti nebună de legat, a ripostat Braggadocio. Colonna, poţi să vii până la biroul meu, aş vrea să-ţi arăt ceva?

M-am retras cu Braggadocio, făcându-i cu ochiul Maiei, ale cărei autisme, dacă existau, mă încântau din ce în ce mai mult.

Plecaseră cu toţii, se făcea întuneric, iar la lumina unei lămpi de birou Braggadocio întindea o serie de fotocopii.

— Colonna, începuse el, punându-şi braţele în jurul hârţoagelor de parcă voia să le ascundă vederii oricui altcuiva, uită-te la documentele astea pe care le-am găsit în arhivă. În ziua de după expunerea în Piazzale Loreto, cadavrul lui Mussolini este transferat la Institutul de Medicină Legală al Universităţii, pentru autopsie, şi uite aici raportul medicului. Citeşte, *Institutul de Medicină Legală şi al Asigurărilor, Universitatea din Milano, profesor Mario Cattabeni, Proces verbal de necropsie-n° 7 241 efectuată la 30 aprilie 1945 pe cadavrul lui Benito Mussolini, decedat în 28 aprilie 1945. Corpul se află pregătit pe masa anatomică, dezbrăcat. Cântăreşte kg 72. Statura nu se poate măsura decât prin aproximare în 1, 66, dată fiind evidenta transformare traumatică a capului. Faţa e desfigurată de leziuni complexe cauzate de armă de foc şi contuzii care fac aproape de nerecunoscut trăsăturile fizionomice. Nu se efectuează observaţii antropometrice ale capului, deoarece este deformat de respectiva fractură a scheletului cranio-facial…* Sărim

restul: *Cap, deformat de prăbuşirea completă a scheletului, cu profundă depresie a întregii zone parieto-occipitale stângi şi strivire a regiunii orbitale de pe aceeaşi parte, unde globul ocular apare strivit şi lacerat, prin pierderea completă a corpului vitros*; *ţesutul celular adipos al orbitei, larg descoperit de o laceraţie amplă, nu e infiltrat de sânge. În regiunea frontală mediană şi pe partea parieto-frontală stângă, două largi leziuni ale liniei continue a scalpului, cu marginile lacerate, de circa 6 cm lăţime fiecare, descoperind cutia cranianã. În regiunea occipitală, la dreapta liniei mediane, două orificii apropiate, cu margini răsfrânte, neregulate, cu diametrul maxim de circa 2 cm, peste care stă să se reverse substanţa cerebrală terciuită, fără aspect de infiltraţie hematică*. Îţi dai seama? Substanţă cerebrală terciuită!

Braggadocio aproape că asuda, mâinile îi tremurau, pe buza de jos i se vedeau picături de salivă, arăta ca un mâncău împătimit care ar fi adulmecat nişte creier prăjit sau o porţie delicioasă de burtă, un gulaş. Şi continuă.

La ceafă, la mică distanţă în partea dreaptă faţă de linia mediană, un orificiu larg cu contur neregulat, cu diametrul de aproape trei centimetri, cu margini răsfrânte, neînfiltrate de sânge. În regiunea temporală stângă, două orificii apropiate, rotunjite, cu margini uşor lacerate, neînfiltrate de sânge. În zona temporală stângă, larg orificiu zdrenţuit cu margini răsfrânte şi ieşire de substanţă cerebrală terciuită. Larg orificiu de ieşire la pavilionul auricular stâng: *şi aceste ultime două leziuni au aspect tipic de leziuni postmortem. La rădăcina nasului, mic orificiu lacerat, cu fragmente osoase fărâmiţate răsfrânte, infiltrate modic de sânge. Pe obrazul drept, un grup de trei orificii urmate de o linie de pătrundere îndreptată în profunzime către spate, cu uşoară înclinaţie către spate, cu uşoară înclinaţie în sus, cu margini informă de pâlnie, către interior, neînfiltrate de sânge. Fractură cominutivă a maxilarului superior cu largi laceraţii ale părţilor moi şi scheletice ale bolţii palatine având caracter de leziune postmortem*. Sar din nou text, pentru că sunt

observaţii referitoare la poziţia plăgilor şi nu ne interesează cum şi unde l-au lovit, e de-ajuns să ştim că au tras în el. *Cutia craniană e fracturată prin sfărâmare cu delimitarea a numeroase fragmente mobile deplasate printre care se pătrunde direct în cavitatea endocraniană. Grosimea calotei osoase este normală. Duramater pare fleşcăită, cu ample laceraţii în jumătatea anterioară*: *nicio urmă de scurgere hemoragică episau extraduralǎ. Scoaterea encefalului nu se poate efectua in toto deoarece creierul mic, puntea, mezencefalul şi o parte inferioară a lobilor cerebrali se prezintă terciuite, fără urmă, altminteri, de infiltrare hemoragică…*

Repeta de fiecare dată termenul *terciuit*, de care profesorul Cattabeni abuza – cu siguranţă impresionat de cadavrul acela zdrobit şi-l repeta cu un soi de voluptate, uneori făcând să se audă doi de „r” în loc de unul. Mi-l amintea pe Dario Fo din *Misterul Buf*, când joacă rolul ţăranului ce-şi imaginează că se satură cu o mâncare la care visase dintotdeauna.

— Să continuăm*. Întreagă e doar cea mai mare parte din convexităţile emisferice, corpul colos şi partea de la baza encefaiului: arterele bazei encefaiului sunt doar în parte identificabile printre fragmentele deplasate de fractură cominutivă a întregii baze a cutiei craniene şi încă legate parţial de masa encefalică*: *trunchiurile astfel identificate, printre care arterele cerebrale anterioare, prezintă pereţi sănătoşi…* Şi ţi se pare că un medic, care de altfel era convins că are în faţă trupul Ducelui, era în stare să priceapă cui îi aparţinea mormanul ăla de carne şi de oase strivite? Şi cum putea să lucreze cu calm într-o ditamai încăperea unde (după cum s-a scris) intra şi ieşea lume, ziarişti, partizani, curioşi nestăviliţi? Şi unde alţii au vorbit despre viscere abandonate pe un colţ al mesei şi de doi infirmieri care jucau ping-pong cu măruntaiele alea, aruncându-şi bucăţi de ficat sau de plămân?

În timp ce vorbea, Braggadocio părea un motan care ar fi sărit pe furiş pe masa unui măcelar – dacă ar fi avut mustăţi, ar fi fost zburlite şi fremătătoare.

— Iar dacă citeşti mai departe, o să vezi că în stomac nu s-a găsit nici urmă de ulcer, şi totuşi ştim cu toţii că Mussolini suferea de aşa ceva, şi nici vorbă de urme de sifilis, şi totuşi umbla zvonul că defunctul era sifilitic într-un stadiu avansat. Reţine şi faptul că Georg Zachariae, medicul german care-l îngrijise pe Duce la Salo, ar fi confirmat puţin după aceea că pacientul său avea tensiunea scăzută, anemie, ficatul mărit, crampe la stomac, intestine iritate şi constipaţie acută. Şi în schimb, potrivit autopsiei, totul era în regulă, ficat cu volum şi aspect regulat, atât la suprafaţă, cât şi în secţiune, căi biliare sănătoase, rinichi şi glande suprarenale în perfectă stare, căi urinare şi organe genitale normale. Însemnare finală: *encefalul, ce mai rămăsese din el, a fost scos şi pus în formol pentru examinare anatomică şi histopatologică ulterioară, un fragment din cortex a fost cedat la cerere Biroului Sanitar al Comandamentului Armatei a V-a (Calvin S. Drayer) domnului dr. Winfred H. Overholser de la Spitalul Psihiatric St. Elizabeths din Washington*. Trec peste restul şi mă opresc aici.

Citea şi degusta fiece rând de parcă se afla dinaintea cadavrului, de parcă l-ar fi şi atins, de parcă era la taverna Moriggi şi, în loc de un ciolan de porc pe varză murată, saliva pentru zona aceea orbitală unde globul ocular apărea storcit şi lacerat, cu pierderea completă a corpului sticlos, ca şi cum ar fi degustat punte, mezencefal, parte inferioară a lobilor cerebrali sau de parcă ar fi exultat la revărsarea substanţei cerebrale aproape lichefiate.

Eram dezgustat, însă, nu pot să neg, fascinat de el şi de trupul mutilat deasupra căruia exulta, aşa cum în romanele din secolul al XIX-lea erau toţi hipnotizaţi de privirea şarpelui. Ca să pun capăt exaltării lui, am comentat:

— E autopsia cine ştie cui.

— Exact. Vezi că ipoteza mea era justă: corpul lui Mussolini nu era al lui Mussolini şi, în orice caz, nimeni nu putea să jure că era al lui. Acum pot să stau liniştit în privinţa a ceea ce s-a petrecut între 25 şi 30 aprilie.

În seara aia chiar am simţit nevoia să mă purific alături de Maia. Şi ca să îndepărtez imaginea ei de cele din redacţie m-am hotărât să-i spun adevărul, şi anume că *Mâine* n-avea să apară niciodată.

— Mai bine aşa, a zis Maia, n-o să mai stau să mă chinuiesc pentru viitorul meu. Să rezistăm câteva luni, să ne câştigăm bănişorii ăia, afurisiţii ăia de bănişori puţini, repede, şi pe urmă, mările Sudului.

Sfârşit de mai

Viaţa mea înainta acum pe două şine paralele. Ziua, viaţa umilitoare din redacţie, seara, micul apartament al Maiei, iar uneori al meu. Sâmbetele şi duminicile, la Orta. Serile ne recompensau, pe amândoi, pentru zilele petrecute cu Simei. Maia renunţase să mai facă propuneri bune de aruncat la coş şi se mulţumea să mi le facă mie, din amuzament sau drept consolare.

Într-o seară îmi arătase o broşurică de anunţuri matrimoniale.

— Auzi ce frumoase sunt, mi-a spus ea, atâta că mi-ar plăcea să le public împreună cu interpretarea lor.

— În ce sens?

— Ascultă: *Bună, sunt Samantha, am 29 de ani, cu diplomă, casnică, despărţită, n-am copii, în căutarea unui bărbat drăguţ, dar mai ales sociabil şi vesel*. Interpretare: Mă apropii de treizeci şi, după ce bărbatu-meu m-a lăsat, cu diploma aia de contabilă pe care o câştigasem cu chiu, cu vai, n-am găsit de lucru, iar acum stau acasă toată ziua şi tai frunză la câini (n-am nici măcar plozi de care să îngrijesc); caut un bărbat, chiar dacă nu-i frumos, măcar să nu-mi mute fălcile ca nenorocitul ăla cu care m-am măritat. Sau: *Carolina, 33 ani, necăsătorită, licenţiată, femeie de afaceri, foarte rafinată, brunetă, zveltă, sigură de sine şi sinceră, pasionată de sport, cinema, teatru, călătorii, lectură, dans, deschisă la noi provocări, ar dori să cunoască bărbat înzestrat cu farmec şi personalitate, cult şi bine situat, profesionist, funcţionar sau militar, max. 60, scop căsătorie*. Interpretare: La treizeci şi trei de ani, încă

n-am găsit niciun nenorocit, poate pentru că sunt uscată ca un ţâr şi nu reuşesc să mă fac blondă, dar încerc să nu mă mai gândesc; mi-am luat cu greu licenţa în Litere, dar am picat mereu la concursurile de angajare, de aceea am înjghebat un mic atelier unde-i pun să lucreze la negru pe trei albanezi şi producem şosete pentru pieţele mici de la ţară; nu ştiu bine ce-mi place, mă uit un pic la TV, mă duc la cinematograful sau la teatrul din parohie cu o prietenă, citesc ziarul mai ales pentru anunţurile matrimoniale, mi-ar plăcea să dansez, dar nu mă duce nimeni la dans şi, ca să-mi găsesc o zdreanţă de bărbat, sunt în stare să mă dau în vânt după orice alte chestii, doar să aibă el ceva bani şi să pot astfel s-o termin cu ciorăpeii şi cu albanezii; îl iau fie şi bătrân, dacă-i posibil un economist, dar accept şi-un funcţionar de la cadastru sau vreun şef de post de la jandarmi. Altul: *Patrizia*, *42 ani*, *necăsătorită*, *comerciantă*, *brunetă*, *zveltă*, *plăcută şi sensibilă*, *doreşte să cunoască un bărbat loial*, *bun şi sincer*, *nu contează starea civilă*, *dar să fie motivat*. Interpretare: La naiba, la patruzeci şi doi de ani (şi să nu-mi spuneţi că dacă mă numesc Patrizia ar trebui să am aproape cincizeci, ca toate cele pe care le cheamă aşa), n-am reuşit să mă mărit şi o duc cum pot cu merceria pe care mi-a lăsat-o biata mama, sunt cam anorexică şi esenţialmente nevrotică; e vreun bărbat care să se culce cu mine – şi nu-mi pasă dacă e însurat, numai să stea bine la capitolul cu pricina? Şi ăsta: *Vreau să mai sper că există o femeie în stare să iubească cu-adevărat*, *sunt celibatar*, *funcţionar bancar*, *29 ani*, *cred că am o înfăţişare plăcută şi o fire plină de viaţă*, *caut o fată frumoasă*, *serioasă şi cultă*, *care să ştie să mă atragă într-o splendidă poveste de iubire*. Interpretare: Nu-mi iese nimic cu fetele, cele puţine pe care le-am găsit erau nişte bestii şi voiau doar să le iei în căsătorie, cum ar fi s-o mai ţin şi pe ea cu mizeria de leafa pe care o iau; apoi spun că sunt o fire plină de viaţă fiindcă le-o pun în locul ăla; aşa că nu-s chiar de lepădat, e vreo lungană care măcar să nu zică „du-te…” şi care să fie de acord să ne-o punem ca lumea de câteva ori fără prea multe pretenţii? Am găsit şi un

anunţ nematrimonial colosal: *Asociaţie teatrală caută actori*, *figuranţi*, *cosmeticiană*, *regizori*, *croitoreasă pentru stagiunea următoare*. Publicul, măcar, or să-l pună de la ei?

Maia se irosea la *Mâine*:

— Doar n-oi vrea ca Simei să publice lucruri dintr-astea? Cel mult pot să-i cadă bine anunţurile, nu şi interpretările tale!

— Ştiu, ştiu, dar nu e interzis să visezi.

Apoi, înainte să adoarmă, mi-a spus:

— Tu, care le ştii pe toate, ştii de ce se spune să pierzi Trapezuntul şi a suna din chimvale?

— Nu, nu ştiu, astea-s lucruri pe care să le-ntrebi la miezul nopţii?

— Însă eu ştiu, sau mai bine zis le-am citit alaltăieri. Sunt două explicaţii, una e că, deoarece Trapezuntul era cel mai mare port la Marea Neagră, pentru negustori a pierde ruta Trapezuntului însemna să piardă banii investiţi în călătorie. Cealaltă, care mi se pare mai credibilă, este că Trapezuntul constituia un punct de referinţă vizibil pentru corăbii, pe care, dacă-l pierdeai din ochi, pierdeai şi orientarea, sau busola, sau vântul prielnic. Cât despre a suna din chimvale, care-n mod obişnuit se foloseşte pentru o stare de beţie, dicţionarul etimologic ne spune că la origine însemna să fii vesel din cale-afară, este deja folosit de Aretino şi provine din Psalmul 150, *în cymbalis bene sonantibus*.

— Pe ce mâini am încăput. Cu asemenea curiozităţi, cum ai putut să te ocupi ani de zile de prietenii calde?

— Pentru bani, afurisiţii ăia de bani. Se-ntâmplă când suntem nişte faliţi. S-a strâns mai aproape de mine. Dar acum sunt mai puţin falită decât înainte, pentru că te-am câştigat pe tine la loto.

Ce poţi să-i spui unei dereglate ca ea, dacă nu să te apuci din nou să faci dragoste? Şi, făcând-o, mă simţeam aproape ca un învingător.

În seara de 23 nu ne uitaserăm la TV şi am citit abia în ziua următoare în ziare despre atentatul împotriva lui

Falcone[24]. Am rămas consternaţi, şi destul de tulburaţi erau şi ceilalţi, în dimineaţa următoare, în redacţie.

Costanza îl întrebase pe Simei dacă nu trebuia să facem un număr despre cazul acela.

— Să ne gândim la asta, zisese cu îndoială Simei. Dacă vorbeşti despre moartea lui Falcone, trebuie să aduci în discuţie Mafia, să deplângi insuficienţa forţelor de ordine şi lucruri dintr-astea. Dintr-un foc ne atragem duşmănia poliţiei, a carabinierilor şi a Cosa Nostra. Nu ştiu dacă toate astea ar putea să-i placă Comandorului. Când vom face un ziar adevărat, dacă un magistrat e aruncat în aer, va trebui să vorbim cu siguranţă de asta, şi vorbind la cald, am risca să ne hazardăm în ipoteze care la câteva zile după aceea ar fi dezminţite. Un risc pe care un ziar adevărat trebuie să şi-l asume, dar de ce noi? De obicei, chiar pentru un ziar adevărat, soluţia cea mai prudentă este s-o dăm pe coarda sentimentală, să ne ducem să intervievăm rudele. Dacă sunteţi atenţi, aşa fac televiziunile, când se duc şi sună la uşa unei mame al cărei copil de zece ani a fost băgat în acid: Doamnă, ce-aţi simţit la moartea copilului dumneavoastră? Oamenilor li se umezesc ochii şi toată lumea e satisfăcută. Există un frumos cuvânt nemţesc, *Schadentreude*, să te bucuri de nenorocirea altuia. Ăsta-i sentimentul pe care un ziar trebuie să-l respecte şi să-l alimenteze. Dar deocamdată nu suntem obligaţi să ne ocupăm de mizeriile astea, iar indignările să le lăsăm ziarelor de stânga, care sunt specializate în aşa ceva. În plus, nu e o ştire aşa de zguduitoare. Au mai fost omorâţi magistraţi şi or să mai fie omorâţi şi alţii. O să mai avem şi alte ocazii.»

Deocamdată, trecem peste ea.

Eliminându-l pe Falcone pentru a doua oară, ne-am dedicat unor lucruri mai serioase.

Mai târziu, Braggadocio se apropiase de mine şi-mi dăduse un ghiont:

---

24 Giovanni Falcone (1939-1992), faimos procuror italian angajat în lupta împotriva Mafiei, ucis împreună cu soţia sa într-un atentat pus la cale de Salvatore Riina.

— Ai văzut? Probabil ai înţeles că şi treaba asta confirmă povestea mea.

— Dar ce naiba are a face una cu alta?

— Ce naiba are încă nu ştiu, dar poate că are. Toate au legătură între ele, dacă ştii să ghiceşti în cafea. Doar dă-mi ceva timp.

Miercuri, 27 mai într-o dimineaţă, când s-a trezit, Maia zisese:

— Totuşi, nu prea-mi place de el.

De-acum ştiam la ce să mă aştept de la jocul sinapselor ei.

— Vorbeşti de Braggadocio, am zis.

— Bineînţeles, de cine altcineva? apoi, aproape răzgândindu-se: Dar tu cum de ţi-ai dat seama?

— Drăguţă, cum ar spune Simei, amândoi cunoaştem şase oameni, m-am gândit la cel care era cel mai puţin amabil cu tine şi am picat pe Braggadocio.

— Dar m-aş fi putut gândi, ştiu şi eu, la preşedintele Cossiga.

— Ei, nu, te gândeai la Braggadocio. Şi, la urma urmei, o dată prind şi eu din zbor ce vrei să zici, de ce complici lucrurile?

— Vezi că începi să gândeşti ca mine?

La naiba, avea dreptate.

— Poponari, spusese în dimineaţa aceea Simei, în timpul şedinţei cotidiene. Poponarii sunt un subiect care atrage întotdeauna.

— Nu se mai zice poponari, îndrăznise Maia. Se zice gay. Sau nu?

— Ştiu, drăguţă, ştiu, reacţionase Simei plictisit, dar cititorii noştri zic tot poponari sau măcar o gândesc, pentru că le face silă când pronunţă cuvântul ăsta. Ştiu că acum nu se mai zice negru, ci de culoare, nu se mai zice orb, ci nevăzător. Însă un individ de culoare e tot un negru, iar un nevăzător nu vede nimic, bietul de el. Eu n-am nimic cu poponarii, e ca şi cu negrii, n-am nimic cu ei, cu condiţia să stea la ei acasă.

— Dar atunci de ce trebuie să ne ocupăm de gay,

dacă cititorilor noştri le inspiră ceva neplăcut?

— Eu acum nu mă gândesc la poponari în general, drăguţă, eu sunt pentru libertate, fiecare să facă ce doreşte. Dar acum au ajuns în politică, în parlament, până şi-n guvern. Lumea crede că numai scriitorii şi balerinii sunt poponari, în schimb unii din ăştia ne conduc fără să ne dăm seama. Sunt o mafie şi se ajută între ei. Iar la asta cititorii noştri pot fi sensibili.

Maia nu se lăsase:

— Însă lucrurile sunt în schimbare, poate că peste zece ani un gay va spune că e gay fără să-i mai pese nimănui de asta.

— Peste zece ani n-are decât să se-ntâmple ce s-o întâmpla, ştim cu toţii că moravurile degenerează. Dar deocamdată cititorul nostru e sensibil la subiectul ăsta. Lucidi, dumneata, care ai atâtea surse interesante, ce ai putea să ne spui despre poponarii din politică – însă bagă de seamă, fără să dai nume, doar nu vrem să ajungem la tribunal, e vorba doar să fluturăm ideea, spectrul ăsta, să stârnească un fior, un iz de neplăcere…

Lucidi zisese:

— Dacă doriţi, eu nume aş putea să vă dau multe. Dacă, însă, se cere, cum spuneţi dumneavoastră, să stârnim doar un fior, s-ar putea relata, ca şi cum ar fi, chipurile, un zvon care circulă, despre o anumită librărie din Roma în care îşi dau întâlnire homosexuali importanţi fără ca nimeni să observe, pentru că locul ăla este frecventat în cea mai mare parte de oameni foarte normali. Iar pentru unii e şi un loc în care ţi se poate plasa un pliculeţ de coca, iei o carte, o dai la casă, tipul ţi-o ia din mână ca s-o împacheteze şi strecoară-n ea pliculeţul. Se ştie despre… bine, să trecem, unul care a fost şi ministru, că e homosexual şi că trage pe nas. O ştiu cu toţii sau, mai bine zis, o ştie lumea care contează, nu-nseamnă că pe-acolo s-ar duce un pederast proletar, şi nici măcar un balerin, care ar sări în ochi cu fiţele lui.

— Excelent, să vorbeşti de zvonuri, dar cu câteva amănunte picante, ca şi cum ai vrea să adaugi un pic de

culoare. Dar există şi un mod de a sugera nume. De exemplu, poţi spune că locul e absolut respectabil, pentru că-i frecventat de personaje foarte distinse, iar aici trânteşti vreo şapte-opt nume de scriitori, ziarişti şi senatori aflaţi dincolo de orice bănuială. Numai că printre numele astea pui unul sau doi care-s poponari. Nu se va putea spune că am calomniat pe cineva, pentru că numele alea apar tocmai ca exemple de persoane demne de încredere. Chiar, pune şi pe careva care-i cunoscut ca afemeiat cu normă întreagă, căruia i se cunoaşte până şi numele amantei. Şi în felul ăsta am făcut să apară un mesaj codat, cine vrea să-nţeleagă, bine, iar câte unii or să priceapă că dacă am vrea, am putea scrie mult mai multe.

Maia era dată peste cap şi se vedea, însă acum toţi erau aţâţaţi de idee şi, cunoscându-l pe Lucidi, se aşteptau la o frumuseţe de articol plin de otravă.

Maia a ieşit înaintea celorlalţi, făcându-mi un semn ca pentru a spune scuză-mă, în seara asta trebuie să stau singură, mă duc să iau o pastilă de Stilnox şi să mă culc. Aşa că i-am căzut pradă lui Braggadocio, care a continuat să-mi spună poveştile lui când am pornit-o la pas şi, ca un făcut, am ajuns în via Bagnera, de parcă locul acela mohorât se lua după alura funebră a povestirii lui.

— Ascultă-aici, acum mă-mpotmolesc într-o serie de fapte care ar putea contrazice ipoteza mea, însă o să vezi că nu e aşa. Prin urmare, Mussolini, redus la nişte biete rămăşiţe, este cusut la loc cât s-a putut mai bine şi înmormântat împreună cu Claretta şi compania la cimitirul din Musocco, dar într-un mormânt anonim, pentru ca nimeni să nu poată să se ducă să facă acolo pelerinaje nostalgice. Pesemne că tocmai asta dorea cel care l-a făcut scăpat pe adevăratul Mussolini, şi anume ca despre moartea lui să nu se vorbească prea mult. Sigur că nu se putea crea mitul unui Barbarossa ascuns, ăsta putea să meargă foarte bine în cazul lui Hitler, căruia nu se ştia unde i-o fi ajuns cadavrul şi nici dacă era realmente mort. Însă, luând de bun faptul că Mussolini era mort (iar toată suflarea partizanilor continua să celebreze evenimentele

din Piazzale Loreto ca pe momentul magic al Eliberării), trebuia să fim pregătiţi pentru ideea că într-o bună zi defunctul avea să reapară – aşa cum fusese şi chiar mai mult decât atât, cum spunea cântecul. Şi nu poţi să faci să reînvie nişte rămăşiţe cârpăcite. Însă în momentul ăsta intră-n scenă un calcă-n strâchini ca Leccisi ăla.

— Mi se pare că mi-aduc aminte, e ăla care a sustras pe furiş cadavrul Ducelui.

— Exact. Un ţângău de douăzeci şi şase de ani, ultimul apucat din Salo, numai ideal şi nicio idee. Vrea să-i dea idolului său un mormânt uşor de recunoscut sau, oricum, să facă publicitate printr-un scandal neofascismului ce stă să renască; adună la un loc o ceată de descreieraţi ca şi el şi, într-o noapte din aprilie 1946, intră în cimitir. Cei câţiva paznici de noapte dorm duşi, se pare că se duce drept la mormântul ăla, pentru că e clar că ascultase destăinuirile cuiva, dezgroapă trupul acum şi mai destrămat decât atunci când fusese pus în coşciug – trecuse un an, te las să-ţi închipui ce anume a găsit – şi târâş-grăpiş îl duce de-acolo, semănând pe aleile cimitirului ici o fâşie de materie organică descompusă, colo chiar două falange. Asta ca să-ţi dau o idee despre cât de smintiţi erau.

Aveam impresia că Braggadocio s-ar fi desfătat la culme dacă ar fi putut lua parte la mutarea aia pestilenţială, dar de-acum mă aşteptam la orice de la necrofilia lui. îl lăsasem să continue.

— Lovitură de teatru, titluri de-o şchioapă prin ziare, poliţie şi jandarmerie care se trambalează încolo şi-ncoace timp de o sută de zile fără să dea de urma rămăşiţelor ălora, şi ai fi zis că putoarea lor ar fi trebuit să lase o dâră pe tot drumul pe unde treceau. Cu toate acestea, la numai câteva zile după furt îl pescuiesc pe unul dintre părtaşi, unul Rana[25], iar apoi unul câte unul, pe ceilalţi complici, până ce Leccisi însuşi e arestat la sfârşitul lui iulie. Şi se descoperă că pentru puţin timp cadavrul fusese ascuns într-o casă a lui Rana în Valtellina, şi apoi, în mai, fusese

25 Broască (it.).

predat părintelui Zucca[26], stareţul franciscan al mănăstirii Sant' Angelo din Milano, care zidise cadavrul în al treilea naos din biserică. Problema părintelui Zucca şi a colaboratorului său, părintele Parini, e altă poveste, unii i-au văzut ca pe capelanii unui Milano burghez şi reacţionar, care intermediau traficul cu bani falşi şi stupefiante în medii neofasciste, alţii ca pe nişte călugări cu inimă bună care nu se puteau sustrage de la datoria oricărui bun creştin, *parce sepultos*[27], dar şi aici treaba mă interesează prea puţin. Mă interesează în schimb că guvernul se îngrijeşte, cu consimţământul cardinalului Schuster, să înmormânteze trupul într-o capelă a mănăstirii capucine din Cerro Maggiore, şi-l lasă acolo din 1946 până în 1957, unsprezece ani, fără ca secretul să transpire. Tu înţelegi că ăsta este punctul crucial al afacerii. Imbecilul ăla de Leccisi a riscat să scoată din nou la iveală cadavrul sosiei, nu că în starea aia mai putea fi reexaminat ca lumea, dar în orice caz, pentru cei ce trăgeau sforile afacerii, Mussolini era mai bine să facă în aşa fel încât totul să treacă sub tăcere, să aţipească, să intre în adormire şi să se vorbească despre ea cât mai puţin posibil. Însă, în timp ce Leccisi (după douăzeci şi una de luni de închisoare) face o excelentă carieră parlamentară, se întâmplă că noul prim-ministru, Adone Zoii, care izbutise să ajungă la guvernare şi datorită voturilor neofasciştilor, permite drept răsplată ca trupul neînsufleţit să fie restituit familiei şi înmormântat în localitatea natală, Predappio, într-un soi de capelă unde până şi astăzi se adună vechii nostalgici şi noii fanatici, în cămăşi negre şi făcând saluturi romane. Eu cred că Zoii nu era la curent cu existenţa adevăratului Mussolini, şi deci nu era deranjat de cultul sosiei. Nu ştiu, poate că s-a petrecut altfel, dar povestea cu sosia poate că nu era deloc în mâinile neofasciştilor, ci în altele, cu mult mai puternice.

— Dar, scuză-mă, ce rol joacă familia lui Mussolini? Ori nu ştiu că Ducele e viu, lucru care mi se pare imposibil,

26 Dovleac (it.).

27 Să-i iertăm pe cei morţi (în lat., în orig.).

ori acceptă să li se bage-n casă un cadavru fals.

— Uite, încă nu am înţeles care era situaţia familiei. Eu sunt de părere că ştiau că soţul şi tatăl lor era viu undeva, într-un loc. Dacă se ascundea în Vatican, era greu să-l vadă, un Mussolini care intră-n Vatican nu trece neobservat. Mai degrabă e valabilă ipoteza cu Argentina. Indicii? Să-l luăm pe Vittorio Mussolini. Scapă de epurări, este scenarist şi autor de subiecte pentru filme şi pentru o lungă perioadă de timp, după război, îşi are reşedinţa în Argentina, în Argentina, pricepi? Ca să stea aproape de tatăl lui? Nu putem spune, dar de ce în Argentina? Şi există fotografii cu Romano Mussolini şi cu alte persoane care la aeroportul din Ciampino îl salută pe Vittorio la plecarea către Buenos Aires. De ce să dea atâta importanţă călătoriei unui frate care încă dinainte de război fusese până şi-n Statele Unite? Iar Romano? După război devine un pianist de jazz faimos, dă concerte şi în străinătate, sigur că istoria nu se ocupă de călătoriile de artist ale lui Romano, dar n-o fi trecut şi el prin Argentina? Şi doamna Rachele? Ea are cale liberă, nimeni n-o fi putut s-o împiedice să facă un mic voiaj, probabil ca să nu sară-n ochi se duce la Paris sau la Geneva şi de acolo la Buenos Aires. Cine ştie? Când între Leccisi şi Zoii are loc buclucul pe care-l ştim şi-i trântesc pe neaşteptate acele rămăşiţe pământeşti, familia nu poate să se ducă să spună că e cadavrul altcuiva, acceptă să i se joace renghiul ăsta şi şi-l pune în casă, dă bine ca să ţină trează pofta de fascism printre nostalgici, în aşteptarea întoarcerii Ducelui adevărat. Oricum, povestea familiei nu mă interesează, pentru că aici începe cea de-a doua parte a investigaţiei mele.

— Ce urmează?

— A trecut ora cinei şi mai lipsesc câteva pietricele din mozaicul meu. Mai vorbim noi.

Nu pricepeam dacă Braggadocio era un nemaipomenit povestitor de foiletoane, care-mi doza romanul său în episoade, cu obişnuitul *suspense* la fiecare „va urma” sau dacă încă îşi recompunea trama piesă cu

piesă. Oricum, nu era cazul să insist, pentru că între timp tot acel du-te-vino de resturi rău mirositoare îmi întorsese stomacul pe dos. M-am dus acasă şi am luat şi eu un Stilnox.

Joi, 28 mai

— Pentru numărul O/2 e nevoie să ne gândim la un articol de fond despre onestitate, zisese în dimineaţa aceea Simei. De-acum se ştie că în partide exista ceva putred şi toţi luau şpagă, trebuie să dăm de-nţeles că, dacă am vrea, am putea să dezlănţuim o campanie împotriva partidelor. Ne-am putea gândi la un partid al celor oneşti, un partid de cetăţeni capabili să vorbească despre un alt fel de politică.

— Să fim cu băgare de seamă, am spus, nu era asta poziţia Omului Oarecare[28]?

— Omul Oarecare a fost absorbit şi emasculat de Partidul Creştin Democrat pe-atunci foarte puternic şi foarte viclean. În schimb, Partidul Creştin Democrat ăsta de azi se clatină şi nu mai sunt timpurile eroice de altă dată, a ajuns doar o mână de oameni de nimic. Şi apoi, cititorii noştri nu mai ştiu ce anume era Omul Oarecare, e ceva de acum patruzeci şi cinci de ani, zisese Simei, iar cititorii noştri nu-şi mai amintesc nici măcar ce s-a petrecut acum zece ani. Într-un cotidian important, la o sărbătorire a Rezistenţei, abia am văzut două poze, una cu un camion de partizani şi cealaltă cu o coloană de oameni în mantale de postav negru care execută salutul roman şi care erau descrise drept „trupe de asalt” fasciste sau „huligani”. Da’ de unde, huliganii erau din anii ’20 şi nu umblau în mantale de postav, iar ăia care se văd în fotografie sunt miliţia fascistă din anii ’30 şi începutul anilor ’40, lucru pe care un martor de vârsta mea îl recunoaşte cu uşurinţă. N-am pretenţia ca în redacţii să lucreze numai martori de vârsta mea, dar eu ştiu să deosebesc foarte bine după uniforme bersalierii din Lamarmora de trupele lui Bava Beccaris, chiar dacă m-am

28 Partid politic italian constituit în jurul revistei omonime, fondate de Guglielmo Giannini în 1944.

născut când şi unii şi alţii erau morţi de mult. Dacă înşişi colegii noştri au memoria slabă, vă închipuiţi ce-şi mai aduc cititorii noştri aminte de Omul Oarecare. Dar să revenim la ideea mea: un nou partid al celor oneşti poate interesa o grămadă de lume.

— *Liga celor oneşti*, a zis Maia zâmbind. Era titlul unui vechi roman al lui Giovanni Moşea, ceva de dinainte de război. Dar ar fi şi acum distractiv să-l citim. Se vorbea de această *union sacree* de oameni cumsecade care însă trebuiau să se infiltreze printre cei neoneşti pentru a-i demasca şi, până la urmă, a-i converti la onestitate. Dar ca să poată să fie acceptaţi de neoneşti, membrii ligii trebuiau să se comporte în mod neonest. Vă las să vă imaginaţi urmarea – liga celor oneşti a devenit încet-încet o ligă de neoneşti.

— Asta-i literatură, drăguţă, ripostase Simei, şi Moşea ăsta cine mai ştie cine a fost? Dumneata citeşti prea mult. Să-l lăsăm încolo pe Moşea al dumitale, dar dacă-ţi displace chestia asta, nu va trebui să te ocupi dumneata de ea. Domnule Colonna, o să-mi dai o mână de ajutor să scriu un articol de fond foarte solid. Şi virtuos.

— Se poate face, zisesem eu. Apelul la onestitate vinde totdeauna foarte bine.

— Liga oneştilor neoneşti, rânjea acum Braggadocio privind-o pe Maia. Într-adevăr, cei doi nu erau făcuţi unul pentru celălalt. Iar mie-mi displăcea tot mai mult că pitulicea aia plină-ochi de ştiinţă era prizonieră în colivia lui Simei. Dar nu vedeam ce-aş fi putut face pe moment ca s-o eliberez. Problema ei devenea acum gândul meu cel mai important (poate că era şi al ei?) şi-mi trecea cheful de tot restul.

La ora prânzului, coborând la bar pentru un sandviş, îi spusesem:

— Vrei să aruncăm totul în aer, să ne ducem să denunţăm tot jocul ăsta plicticos şi să le distrugem reputaţia lui Simei şi compania?

— Şi la cine te duci? m-a întrebat. În primul rând, nu trebuie să te distrugi pentru mine, în al doilea, unde te

duci să povesteşti treaba asta când ziarele încep să-mi dau şi eu seama puţin câte puţin, sunt toate din acelaşi aluat? Se protejează reciproc…

— Acum să nu devii şi tu ca Braggadocio, care vede comploturi peste tot. Oricum, scuză-mă. Vorbesc aşa pentru că… nu ştiam cum să formulez fraza, pentru că te iubesc.

— Ştii că e prima oară când mi-o spui?

— Prostuţo, oare nu avem aceleaşi gânduri?

Dar era adevărat. Trecuseră puţin treizeci de ani de când nu mai spusesem aşa ceva. Era luna mai, iar după treizeci de ani, simţeam iarăşi primăvara în oase.

De ce m-am gândit la oase? Pentru că, exact în după-amiaza aceea, mi-amintesc, Braggadocio îmi dăduse întâlnire în Verziere, în faţa bisericii San Bernardino alle Ossa. Era pe o străduţă, colţ cu piaţa Santo Stefano.

— Frumoasă biserică, tocmai îmi spunea Braggadocio pe când intram, era aici încă din Evul Mediu, dar după năruiri, incendii şi alte nenorociri, a fost reconstruită aşa cum este astăzi doar prin secolul al XVIII-lea. Fusese înălţată ca să adune în ea ose

mintele unui cimitir al leproşilor, care la început era nu departe de aici.

Pricepeam. Odată lichidat cadavrul lui Mussolini, pe care n-ar mai fi putut să-l deshumeze, Braggadocio căuta alte inspiraţii funerare. Şi într-adevăr, dintr-un coridor intraserăm în osuar. Locul era pustiu, afară de o bătrânică aşezată pe o bancă din primul rând, care se ruga cu capul în mâini. Tigve de morţi erau înghesuite în nişe înalte, între un ornament sculptat în relief şi altul, cutii cu oase, ţeste aranjate în formă de cruce, fixate într-un mozaic din pietricele albicioase care erau alte oase, poate fragmente de coloane vertebrale, oase de la încheieturi, clavicule, sternuri, omoplaţi, coccisuri, oase carpiene şi metacarpiene, rotule, târşiene, astragaluri, ce ştiu eu? Se înălţau peste tot edificii de oseminte care conduceau privirea drept în sus până la o boltă precum cele ale lui

Tiepolo, luminoasă, veselă într-o puzderie de nori rozalii şi pufoşi printre care pluteau îngeri şi suflete fericite. Pe o etajeră orizontală deasupra uşii închise cu drugi de fier se aliniau, ca nişte vase de porţelan de pe rafturile unui farmacist, cranii cu orbitele larg căscate. În nişele de la nivelul înălţimii vizitatorului, apărate de un grilaj cu ochiuri mari prin care îţi puteai vârî degetele, oasele şi craniile fuseseră lustruite şi şlefuite de atingerile mai multor veacuri de mâini, fie pioase, fie necrofile, aşa cum e piciorul statuii Sf. Petru de la Roma. Ţestele, cât puteai aprecia din ochi, erau pe puţin vreo mie, oasele cele mai mărunte nu se puteau număra, pe pilaştri ieşeau în relief monograme ale lui Cristos construite din tibii, care păreau extrase din *Jolly Rogers*[29]-urile piraţilor din Tortuga.

— Nu-s doar osemintele leproşilor, îmi spunea Braggadocio de parcă n-ar fi existat nimic mai frumos pe lume. Sunt schelete provenind din alte înhumări alăturate, mai ales cadavre de condamnaţi, pacienţi morţi în spitalul Brolo, decapitaţi, deţinuţi morţi prin puşcării, probabil şi hoţi sau tâlhari care veneau să moară în biserică pentru că nu aveau alt loc unde să-şi dea sufletul în pace – Verziere era un cartier cu o faimă foarte rea… îmi vine să râd că bătrânica aia stă aici şi se roagă de parcă ar fi mormântul unui sfânt cu moaşte sfinţite, când colo e vorba de rămăşiţe de borfaşi, bandiţi, de suflete osândite. Şi totuşi bătrânii călugări fuseseră mai milostivi decât îngropătorii şi dezgropătorii lui Mussolini, vezi cu ce grijă, cu ce dragoste de artă – fie şi cu cât cinism – au aranjat colecţia asta de schelete, de parc-ar fi mozaicuri bizantine. Bătrânica e fermecată de aceste imagini ale morţii pe care le ia drept nişte imagini ale sfinţeniei, şi totuşi nu izbutesc să mai identific unde anume, dar sub altarul ăla ar trebui să se vadă trupuşorul semimumificat al unei fetiţe care în noaptea morţilor, aşa se spune, iese împreună cu alte schelete ca să-şi execute dansul ei macabru.

Parcă o şi vedeam pe mica ştrengăriţă cum îi ducea de mână pe prietenii ei ososi chiar până-n via Bagnera,

29 Steagul piraţilor.

însă nu comentasem. Dintre osuarele tot atât de macabre, îl mai văzusem pe cel al Capucinilor de la Roma şi îngrozitoarele catacombe din Palermo, cu capucini întregi, mumificaţi şi îmbrăcaţi cu zdrenţăroasă maiestate, însă Braggadocio evident că se mulţumea cu osemintele lui milaneze.

— Ar mai fi şi aşa-zisul *putridarium*, se coboară pe o scăriţă din faţa altarului mare, dar ar trebui să-l găsim pe paracliser şi să fie în toane bune. Călugării puneau cadavrele confraţilor lor să se descompună şi să se lichefieze pe nişte jilţuri de piatră şi, încetul cu încetul, trupurile se deshidratau, umorile curgeau din ele, şi iată nişte scheletuţe curate ca dinţii care se văd în reclamele de la Pasta del Căpitano[30]. Acum câteva zile mă gândeam că ăsta ar fi fost un loc ideal pentru a ascunde cadavrul lui Mussolini după răpirea lui de către Leccisi, dar, din păcate, nu scriu un roman, ci reconstitui fapte istorice, şi e un fapt istoric că ceea ce rămăsese din Duce a fost depus altundeva. Păcat. Dar iată de ce am vizitat adesea, recent, locşorul ăsta, care printr-o poveste despre ultimele rămăşiţe mi-a inspirat atâtea gânduri frumoase. Sunt unii care se inspiră privind – ştiu şi eu ce?

— Dolomiţii sau lacul Maggiore, iar eu mă inspir aici. Ar fi trebuit să mă fac paznic la morgă. O fi din pricina amintirii bunicului meu, mort de moarte rea, odihnească-se în pace.

— Dar de ce m-ai adus *pe mine* aici?

— Aşa, trebuie totuşi să povestesc cuiva nişte lucruri care-mi clocotesc pe dinăuntru, căci dacă nu, înnebunesc. Să fii singurul care ai aflat adevărul îţi poate da ameţeli. Iar aici nu-i niciodată nimeni, cu excepţia, când şi când, a câte unui turist străin care nu pricepe o boabă. Treaba e că în sfârşit am ajuns la *stay-behind*.

— Stei ce?

— Prin urmare, aminteşte-ţi că trebuia să hotărăsc şi ce anume s-o fi întâmplat cu Ducele, cu cel viu, ca să nu-l lăsăm să putrezească prin Argentina sau prin Vatican şi să

30 Marca unei paste de dinţi din Italia.

ajungă ce-a ajuns sosia lui. Ce facem cu Ducele?

— Păi ce facem?

— Deci, aliaţii noştri sau cineva în numele lor îl voiau viu, bun să fie scos la lumină la momentul potrivit ca să contracareze o revoluţie comunistă sau un atac sovietic. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, englezii coordonaseră activitatea mişcărilor de rezistenţă din ţările ocupate de Axă printr-o reţea condusă de o ramură a serviciilor de informaţii ale Regatului Unit, şi anume Special Operations Executive, care a fost dezmembrată după sfârşitul conflictului, dar a fost reactivată la finele anilor ’50 ca nucleu al unei noi organizaţii care trebuia să se opună, în diferite ţări europene, unei invazii a Armatei Roşii sau a comuniştilor locali dacă aceştia ar fi încercat o lovitură de stat. Coordonarea era asigurată de Comandamentul Suprem al Forţelor Aliate în Europa, şi se naşte acel *stay-behind* („a sta în spate”, „a sta dincoace de linii”) în Belgia, Anglia, Franţa, Germania Federală, Olanda, Luxemburg, Danemarca şi Norvegia. O structură paramilitară secretă. În Italia existaseră premisele ei încă din 1949, în 1959 serviciile secrete italiene intră într-un Comitet de Planificare şi Coordonare şi, în sfârşit, în 1964 ia naştere oficial organizaţia *Gladio*[31], finanţată de CIA. Gladio: numele ar trebui să-ţi spună ceva, fiindcă gladiul este o armă a legionarilor romani, şi deci a spune gladiu era ca şi cum ai spune fascie de lictori sau lucruri dintr-astea. Un nume care putea să-i atragă pe militarii pensionari, pe iubitorii de aventură şi pe nostalgicii fascişti. Războiul se terminase, dar multă lume încă se mai perpelea la amintirea unor zile eroice, a unor atacuri cu două grenade şi-o floare-n dinţi[32], cu rafale de mitralieră.

Erau foşti republicam[33] sau idealişti de şaizeci de ani şi catolici, terorizaţi de perspectiva ca nu cumva cazacii să-şi adape caii din agheasmatarele din Sf. Petru, dar şi fanatici ai monarhiei dispărute, câte unii zic că era

31 Sabie romană cu două tăişuri; pumnal (it.).

32 Sintagmă dintr-un cunoscut imn fascist italian.

33 Susţinători ai Republicii Sociale Italiene, de orientare fascistă.

implicat acolo până şi Edgardo Sogno[34], care însă fusese şef al brigăzilor de partizani din Piemont, un erou, însă monarhist sadea şi deci legat de cultul unei lumi apuse. Cei recrutaţi erau trimişi într-o tabără de instrucţie în Sardinia, unde învăţau (sau îşi aminteau cum se proceda) să mineze poduri, să tragă cu mitraliera, să atace pe timp de noapte plutoane inamice cu pumnalul în dinţi, să întreprindă acţiuni de sabotaj şi de gherilă…

— Dar probabil că erau colonei la pensie, sergenţi-majori bolnăvicioşi, contabili rahitici, nu-i prea văd căţărându-se pe stâlpi şi pe reţele de sârmă ca în *Podul de pe râul Kway*.

— Da, dar mai erau şi tineri neofascişti dornici de bătaie şi ranchiunoşi apolitici, în ordine aleatorie.

— Mi se pare că am citit eu ceva acum vreo doi ani.

— Sigur, Gladio a rămas strict secret de la sfârşitul războiului încolo, lucrul ăsta îl cunoşteau doar serviciile şi înaltele autorităţi militare şi era comunicat treptat doar prim-miniştrilor, miniştrilor apărării şi preşedinţilor Republicii. Apoi, după căderea imperiului sovietic, practic treaba şi-a pierdut orice funcţie şi probabil costa prea mult, şi însuşi preşedintele Cossiga a lăsat să-i scape nişte dezvăluiri în 1990 şi, în acelaşi an, Andreotti, prim-ministru, spusese oficial că, sigur, Gladio existase, nu era cazul să se vorbească atâta, era necesar să existe, acum povestea se încheiase, gata cu clevetirile. Şi nimeni n-a făcut din asta o dramă, cu toţii aproape că au uitat de ea. Numai Italia, Belgia şi Elveţia iniţiaseră nişte anchete parlamentare, însă George H.W. Bush refuzase să comenteze, dat fiind că era în toiul pregătirilor pentru Războiul din Golf şi nu voia să se discrediteze alianţa nord-atlantică. Lucrul a fost trecut sub tăcere în toate ţările care aderaseră la *stay-behind*, cu câteva incidente neglijabile; în Franţa se ştia de ceva timp că rău-famata OAS[35] fusese creată cu membri ai *stay-behindului* francez,

34 Diplomat, om politic, agent secret italian.

35 Organizaţia Armatei Secrete - grupare paramilitară de extremă dreaptă din Algeria, înfiinţată de foşti ofiţeri ai armatei franceze care se

dar, după o lovitură de stat ratată la Alger, De Gaulle îi readusese pe disidenţi la ordine. În Germania se ştia că atentatul cu bombă de la München, din 1980, cu ocazia Oktoberfest, fusese fabricată cu materiale explozive care proveneau dintr-o ascunzătoare a *stay-behindului* german;

În Grecia fusese o armată *stay-behind*, Forţa de Incursiune Elenică, cea care dăduse naştere loviturii de stat a coloneilor, în Portugalia o misterioasă Aginter Press îl asasina pe Eduardo Mondiane, şeful Frente de Libertacão de Moçambigue. În Spania, la un an după moartea lui Franco, doi carlişti sunt ucişi de terorişti de extremă dreaptă, iar în anul următor, *stay-behi*nd-ul organizează un masacru la Madrid, într-un birou de avocatură care avea legături cu Partidul Comunist; în Elveţia, încă de acum doi ani, colonelul Aboth, fost comandant al *stay-behindului* local, declara într-o scrisoare confidenţială către Ministerul Apărării că e dispus să dezvăluie „tot adevărul” şi este găsit apoi mort în casă, înjunghiat cu propria baionetă. În Turcia sunt legaţi de *stay-behind* Lupii Cenuşii, ăia care-au fost mai apoi implicaţi în atentatul asupra Papei Ioan Paul al II-lea. Aş putea continua, ţi-am citit doar câteva dintre însemnările mele, însă, după cum vezi, sunt fleacuri, un omor ici, un omor colo, treburi care ajungeau la fapt divers şi de fiecare dată totul era dat uitării. Chestiunea e că ziarele nu sunt făcute ca să răspândească ştirile, ci ca să le acopere. Se petrece faptul X, nu poţi să nu vorbeşti de el, dar deranjează prea multă lume, şi atunci în exact acelaşi număr pui nişte titluri de-o şchioapă de să-ţi facă părul măciucă: mamă care-şi sugrumă cei patru copii, oare se va alege praful de economiile noastre, a fost descoperită o scrisoare plină de insulte a lui Garibaldi către Nino Bixio şi aşa mai departe, ştirea ta se îneacă în marele ocean al informaţiei. Însă pe mine mă interesează ceea ce a făcut Gladio în Italia din anii ’60 până în 1990. Trebuie să fi făcut toate relele, s-o fi trezit vârâtă în încurcături cu mişcări teroriste de extremă dreaptă, a avut un rol în

---

opuneau independenţei Algeriei.

atentatul din Piazza Fontana din ’69, iar de-atunci – suntem pe vremea revoltelor studenţeşti din ’68 şi a toamnelor fierbinţi muncitoreşti – câte cineva a înţeles că putea încuraja atentate teroriste ca să poată arunca responsabilitatea pe umerii grupărilor de stânga. Şi se spune că-şi băgase nasul şi rău-famata Lojă P_2[36] a lui Licio Gelli. Însă de ce o organizaţie care trebuia să-i combată pe sovietici se dedică doar atacurilor teroriste? Şi a

trebuit să redescopăr toată povestea prinţului Junio Valerio Borghese.

Aici Braggadocio îmi amintea multe lucruri despre care citisem prin ziare, dat fiind că prin anii ’60 se vorbise îndelung de puciuri militare, de „zăngănit de săbii”, şi-mi aduceam aminte de zvonurile despre o lovitură de stat mult dorită (chiar dacă niciodată înfăptuită) de generalul de Lorenzo. Însă Braggadocio acum îmi reamintea de lovitura zisă *a pădurarilor*. O poveste destul de grotescă, mi se părea că se făcuse şi un film satiric despre ea. Junio Valerio Borghese, zis şi „prinţul negru”, comandase acea Decima Flotiglia Mas[37], om cu ceva curaj, se spunea, fascist până-n vârful unghiilor, aderase bineînţeles la Republica de la Salo şi nu se înţelesese niciodată de ce în ’45, când se împuşcau oameni fără probleme, el se descurcase şi continuase să-şi menţină aureola de luptător foarte pur, cu bereta pe-o ureche, cu puşca în bandulieră, cu pantaloni tipici acelei divizii, bufanţi la glezne, cu pulover pe gât, chiar dacă avea o faţă că dacă-l vedeai pe stradă îmbrăcat ca un contabil, nimeni n-ar fi dat un ban pe el.

Aşa că, în 1970, Borghese socotise că venise momentul pentru o lovitură de stat. Braggadocio era de părere că ar trebui să se ţină cont de faptul că Mussolini, dacă se voia readucerea lui din exil, urma să împlinească în curând optzeci şi şapte de ani şi nu puteai aştepta prea multe de la el, deoarece încă din ’45 părea destul de

36 Loja masonică Propaganda Due.

37 Unitate specială de submarine a marinei italiene.

încercat.

— Uneori mă înduioşez, zicea Braggadocio, pentru omul ăla, săracul, gândeşte-te, dacă, la o adică, se mai afla în Argentina, unde – chiar dacă nu putea să mănânce biftecurile alea uriaşe de pe-acolo din cauza ulcerului lui – putea cel puţin să privească pampa nemărginită (ce plăcere o mai fi şi asta, s-o priveşti timp de douăzeci şi cinci de ani), dar era şi mai rău dacă rămăsese în Vatican, s-ar fi putut bucura cel mult de o plimbare seara prin vreo grădiniţă şi de nişte supe chioare servite de vreo călugăriţă cu mustăţi, şi ideea de a fi pierdut, odată cu Italia, şi amanta, şi să nu-şi mai poată îmbrăţişa copiii, şi poate că începea să nici nu-i mai meargă bine mintea, stând toată ziua în fotoliu şi rumegând vechile glorii şi văzând numai la televizor ce se petrecea acum în lume, în alb-negru, pe când mintea întunecată de vârstă, dar excitată de sifilis, îl purta iar la apariţiile-i triumfătoare din balconul de la Palazzo Venezia, la verile în care, cu bustul gol, treiera grâul, giurgiulea copii cu mame ca nişte lupoaice cărora le curgeau balele pe mâinile lui, sau la după-amiezile din Sala Mapamondului, unde servitorul Navarra îi introducea doamne fremătătoare iar el, descheindu-şi doar şliţul de la pantalonii lui ca de cavalerist, le răsturna pe birou şi dă-i, le însămânţa în câteva secunde, şi alea scoteau gemete ca de căţeluşe în rut murmurând ah, Ducele meu, Ducele meu… Şi pe când el îşi amintea salivând, cu cocoşelul acum fleşcăit, câte unul îl tot bătea la cap cu ideea apropiatei resurecţii – îmi vine-n minte bancul ăla, despre Hitler exilat şi el în Argentina, pe care neonaziştii vor să-l convingă să revină în scenă pentru recucerirea lumii, el şovăie îndelung, pentru că vârsta şi-a spus cuvântul chiar şi în cazul lui, dar până la urmă se hotărăşte şi zice bine, dar de data asta… vom fi *răi*, nu?

În fine, continuă Braggadocio, în 1970 totul te făcea să crezi că o lovitură de stat ar fi putut să reuşească, în fruntea serviciilor se afla generalul Miceli, care era şi el în loja P_2, şi la câţiva ani după aceea avea să devină deputat

al Mişcării Sociale Italiene – şi ia seama, suspectat şi cercetat pentru afacerea Borghese, mai apoi scăpase cu bine şi a murit în pace acum doi ani. Şi am aflat din sursă sigură că, la doi ani după puciul lui Borghese, Miceli încă mai primise opt sute de mii de dolari de la Ambasada Americană, nu se ştie de ce şi pentru ce. Borghese putea deci să conteze pe un sprijin foarte puternic de la vârf şi pe Gladio, pe veteranii falangişti ai războiului din Spania, pe mediile masonice, s-a spus şi că intrase în joc Mafia, care după cum ştii, intră totdeauna. Iar în umbră, obişnuitul Licio Gelli, care îi instiga pe carabinieri şi alte autorităţi militare superioare, care acum mişunau de masoni. Stai şi ascultă cu atenţie povestea lui Licio Gelli, fiindcă e fundamentală pentru teza mea. Prin urmare, Gelli n-a negat niciodată asta, a făcut războiul din Spania, a fost în Republica Socială şi a lucrat ca ofiţer de legătură cu trupele SS; dar, în acelaşi timp, stabilea contacte cu partizanii şi, după război, are legături cu CIA. De aceea un personaj de felul ăsta nu poate să nu aibă de-a face cu Gladio. Dar stai s-o vezi şi pe-asta: în iulie 1942, ca inspector al Partidului Naţional Fascist, îi fusese încredinţată sarcina să transporte în Italia tezaurul regelui Petru al II-lea al Iugoslaviei, 60 de tone de lingouri de aur, 2 tone de monede antice, 6 milioane de dolari, 2 milioane de lire sterline, pe care SIM (Serviciul de Informaţii Militare) le rechiziţionase. În 1947, tezaurul este în cele din urmă restituit, dar, la verificare, lipsesc 20 de tone de lingouri şi se spune că Gelli le transferase în Argentina. Argentina, pricepi? în Argentina, Gelli are contacte amicale cu Peron, şi nu doar atât, are şi cu generali ca Videla, şi primeşte din partea statului argentinian un paşaport diplomatic. Şi cine-i amestecat în Argentina? Mâna lui dreaptă, Umberto Ortolani, care, între altele, are rol de legătură între Gelli şi monseniorul Marcinkus. Şi atunci? Atunci totul ne duce din nou în Argentina, unde se află Ducele şi unde se pregăteşte întoarcerea lui şi fireşte, e nevoie de bani şi de-o bună organizare, şi de sprijin local. Iată de ce Gelli este esenţial pentru planul Borghese.

— Sigur că, dacă prezinţi lucrurile aşa, pare convingător…

— Şi este. Asta nu-nseamnă că ceea ce Borghese înjghebase nu era o armată improvizată, în care, alături de bunicuţi nostalgici (Borghese însuşi avea acum peste şaizeci de ani) erau reprezentanţi din diferite sectoare ale statului şi până şi unităţi ale gărzii forestiere, nu mă-ntreba de ce tocmai garda forestieră, poate cu toate despăduririle alea de după război, nu mai avea nimic mai bun de făcut. Însă adunătura aceea ar fi putut realiza ceva sinistru. Din surse de la procesul ulterior rezultă că Licio Gelli trebuia să se ocupe de capturarea preşedintelui Republicii, care atunci era Saragat, iar un armator din Civitavecchia pusese la dispoziţie propriile nave de comerţ ca să transporte în insulele Lipari persoanele capturate de pucişti. Şi n-o să crezi cine era implicat în operaţiune! Otto Skorzeny, cel care-l eliberase pe Mussolini în Gran Sasso în ’43! Era încă în circulaţie, altul pe care epurările violente de după război nu-l atinseseră, având legături cu CIA şi care ar fi trebuit să garanteze că SUA n-ar fi avut obiecţii faţă de puci, cu condiţia să ajungă la putere o juntă militară „democratică de centru”. Gândeşte-te la ipocrizia formulei. Dar ceea ce anchetele ulterioare nu au scos niciodată la iveală este că Skorzeny rămăsese în mod evident în contact cu Mussolini, care-i datora destul de multe, şi poate că urma să se ocupe de sosirea Ducelui din exil ca să ofere imaginea eroică de care puciştii aveau nevoie. În fine, tot puciul se clădea pe întoarcerea triumfală a lui Mussolini. Acum ascultă-mă bine: puciul fusese plănuit cu grijă încă din 1969, fii atent, anul măcelului din Piazza Fontana, cu siguranţă deja gândit pentru a face să cadă toate bănuielile asupra stângii şi să pregătească psihologic opinia publică pentru o reinstaurare a ordinii. Borghese planifica ocuparea

Ministerului de Interne, a Ministerului Apărării, a sediilor RAI, a mijloacelor de telecomunicaţii (radio şi telefoane) şi deportarea opozanţilor prezenţi în parlament. Astea nu sunt fantezii de-ale mele, pentru că ulterior fost

găsită o proclamaţie pe care Borghese ar fi trebuit s-o citească la radio şi care spunea, aproximativ, că sosise, în sfârşit, cotitura politică aşteptată, clasa care guvernase timp de douăzeci şi cinci de ani adusese Italia pe buza prăpastiei economice şi morale, forţele armate şi forţele de ordine sprijineau luarea puterii de către pucişti. Italieni, ar fi trebuit să încheie Borghese, predând din nou în mâinile voastre gloriosul Tricolor, vă invităm să cântaţi imnul nostru de iubire care izbucneşte din toate inimile, Trăiască Italia. Tipică retorică mussoliniană.

Între 7 şi 8 decembrie (îmi amintea Braggadocio) se reuniseră la Roma câteva sute de conjuraţi, începuse să se distribuie arme şi muniţii, doi generali îşi luaseră poziţiile la Ministerul Apărării, un grup armat de forestieri se postase lângă sediile televiziunii RAI, la Milano se pregătea ocuparea Aşezământului San Giovanni, bastionul tradiţional al comuniştilor.

— Şi deodată ce se-ntâmplă? Pe când întregul proiect părea că va fi încununat de succes şi se putea spune că puciştii aveau Roma în mână, Borghese le comunică tuturor că operaţiunea e suspendată. Avea să se spună mai apoi că aparatele fidele ale statului se opuneau conjuraţiei, dar în acest caz ar fi putut să-l aresteze pe Borghese cu o zi înainte, fără să aştepte ca Roma să se umple de pădurari în uniformă. În orice caz, afacerea este lichidată aproape fără zgomot, puciştii se împrăştie fără incidente, Borghese se refugiază în Spania, doar câţiva imbecili se lasă arestaţi, dar tuturor le sunt permise „detenţii” în clinici private şi câţiva dintre ei primesc în timpul internării vizita lui Miceli, care le promite protecţie în schimbul tăcerii lor. Se desfăşoară câteva anchete parlamentare despre care presa vorbeşte foarte puţin; mai mult, opinia publică ajunge să cunoască vag faptele doar la vreo trei luni după producerea lor. Ce anume s-a petrecut nu vreau să ştiu, ceea ce mă interesează este de ce un puci pregătit cu atâta grijă a fost anulat în decurs de câteva ore, transformând o acţiune aşa de serioasă într-o farsă. De ce?

— Te-ntreb eu pe tine.

— S-ar părea că eu sunt singurul care s-a întrebat şi bineînţeles că sunt singurul care a găsit şi răspunsul, care-i clar ca lumina zilei: în acea noapte sosise ştirea că Mussolini, poate deja prezent pe teritoriul naţional şi gata să-şi facă apariţia în public, *murise* pe neaşteptate – lucru care la vârsta lui, şi zdruncinat cum fusese ca un colet poştal, nu-i deloc neverosimil. Puciul se dezumflă deoarece simbolul lui carismatic a dispărut, de data asta cu-adevărat, după douăzeci şi cinci de ani de la presupusa lui moarte.

Ochii lui Braggadocio străluceau, păreau că luminează şirurile de ţeste care ne-nconjurau, mâinile-i tremurau, buzele i se acopereau de salivă albicioasă, mă apucase de umeri:

— Înţelegi, Colonna, asta-i reconstituirea pe care o dau eu faptelor!

— Dar dacă-mi amintesc eu bine, fusese totuşi şi un proces…

— Unul de operetă, cu Andreotti care conlucra ca să acopere totul, şi au ajuns în puşcărie doar personaje de planul al doilea. Chestiunea e că tot ceea ce am ştiut noi era fals sau deformat, noi am trăit în această amăgire timp de douăzeci de ani câţi au trecut de-atunci. Ţi-am spus că niciodată nu trebuie să credem ceea ce ni se povesteşte…

— Şi aici se încheie povestea ta…

— Ei, nu, începe alta şi aş putea să nu dau doi bani pe ea, dacă ceea ce s-a petrecut ulterior n-ar fi fost consecinţa directă a dispariţiei lui Mussolini. Lipsind figura Ducelui, niciun fel de Gladio nu mai putea spera să cucerească puterea, în timp ce o invazie sovietică începea să devină tot mai îndepărtată, deoarece acum ne îndreptam încet-încet către destindere. Însă Gladio nu se dizolvă, ba chiar începe să devină cu adevărat operaţională tocmai de la moartea lui Mussolini încolo.

— Cum aşa?

— Din moment ce nu se mai pune problema să instaleze o nouă putere răsturnând guvernul, Gladio se uneşte cu toate acele forţe oculte care încearcă să

destabilizeze Italia ca să facă să devină insuportabilă ascensiunea forţelor de stânga şi să pregătească terenul pentru noi forme de represiune, toate sub semnul legalităţii. Îţi dai seama că înainte de puciul lui Borghese avuseseră loc puţine atentate, tip Piazza Fontana, şi abia în anul acela încep să se formeze Brigăzile Roşii, pentru ca în anii imediat următori masacrele să se ţină lanţ? 1973, atentat cu bombă la chestura din Milano, 1974, masacru în Piazza Loggia, la Brescia, în acelaşi an o bombă de mare putere explodează în trenul Italicus, pe ruta Roma-Miinchen, soldându-se cu 12 morţi şi 48 de răniţi, dar, fii atent, în trenul ăla ar fi trebuit să se afle Aldo Moro, doar că-l pierduse pentru că nişte funcţionari din minister îl puseseră să coboare în ultimul moment ca să semneze nişte documente urgente. Şi la zece ani după aceea, iată că o altă bombă e pusă în rapidul Napoli-Milano. Ca să nu mai spun de cazul Moro, căci nici acum nu ştim ce anume s-a întâmplat acolo. Şi asta nu e tot, în septembrie 1978, la o lună după ce e ales, moare în mod misterios noul papă Albino Luciani. Infarct sau apoplexie, s-a spus, dar atunci de ce din camera papei au fost făcute mai apoi să dispară obiectele sale personale, ochelarii, papucii, nişte însemnări şi flaconul de Effortil pe care evident că bătrânul trebuia să-l ia din cauza hipotensiunii sale? De ce obiectele alea trebuiau să se facă nevăzute? Poate pentru că nu era verosimil ca pe un hipotensiv să-l lovească atacul ăla? De ce prima persoană importantă care a intrat imediat după aceea în cameră a fost cardinalul Villot? Tu o să spui că era firesc, era secretarul de stat, dar există cartea unui anume Yallop unde se dezvăluie diverse fapte: papa s-ar fi interesat de existenţa unei camarile ecleziastico-masonice din care ar fi făcut parte chiar Villot, monseniorul A.C., directorul adjunct de la ziarul *Observatoare Romano*, directorul de la Radio Vatican şi, fireşte, Marcinkus, omniprezentul monsenior care făcea şi desfăcea la LOR, adică la banca Vaticanului, care, după cum s-a descoperit mai apoi, înlesnea evaziunea fiscală şi spălarea de bani şi acoperea alte maşinaţiuni obscure ale unor personaje ca

Roberto Calvi şi Michele Sindona – aceştia, ca să vezi, vor sfârşi în anii următori unul spânzurat sub podul Black Friars din Londra, celălalt otrăvit în închisoare. Iar pe biroul lui Luciani fusese găsit un exemplar din săptămânalul II *Mondo*, deschis la o anchetă privind operaţiunile băncii vaticane. Yallop bănuieşte de crimă şase persoane: pe Villot, pe cardinalul din Chicago, John Cody, pe Marcinkus, pe Sindona, pe Calvi şi pe Licio Gelli, acelaşi maestru venerabil al Lojii P_2. O să-mi spui că toate astea n-ar trebui să aibă nicio legătură cu Gladio, dar, ca să vezi, multe dintre aceste personaje aveau de-a face cu celelalte urzeli, iar Vaticanul fusese implicat în salvarea şi în găzduirea lui Mussolini. Poate că Luciani tocmai asta descoperise, chiar dacă trecuseră ceva ani de la moartea reală a Ducelui, şi voia să cureţe locul de gaşca aceea care pregătea o lovitură de stat încă de la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial. Şi mai adaug că, murind Luciani, afacerea trebuie să fi ajuns şi în mâinile lui Ioan Paul al II-lea, care la trei ani după aceea e victima unui atentat organizat de Lupii Cenuşii turci, acei Lupi Cenuşii care, aşa cum ţi-am spus, erau afiliaţi la *stay-behi*nd-ul din ţara aia… Papa îl iartă apoi pe atentator, acesta, mişcat, îşi ispăşeşte pedeapsa în închisoare, dar, în fond, pontiful se sperie şi nu se mai ocupă de povestea aia, asta şi pentru că prea puţin îi pasă lui de Italia şi pare mai preocupat să se lupte cu sectele protestante din Lumea a Treia. Aşa că pe el îl lasă-n pace. Ţi-ajung toate coincidenţele astea?

— Dar nu cumva tendinţa asta a ta de a vedea comploturi peste tot te împinge să faci din ţânţar armăsar?

— Eu? Păi sunt documente juridice, şi le poţi găsi dacă ştii să le cauţi prin arhive; atâta doar că pentru lumea obişnuită au fost făcute să scape printre o ştire şi alta. De pildă, afacerea Peteano. În mai 1972, aproape de Gorizia, carabinierii sunt înştiinţaţi că un FIAT 500 este abandonat pe o anumită stradă, cu două găuri de glonţ în parbriz. Trei carabinieri sosesc la faţa locului, încearcă să deschidă capota motorului şi sunt ucişi de o explozie. O vreme se

crede că-i o acţiune a Brigăzilor Roşii, dar câţiva ani mai târziu, îşi face apariţia un anume Vincenzo Vinciquerra. Auzi ce zice tipul: pentru o altă treabă obscură scăpase de arestare refugiindu-se în Spania, pe lângă reţeaua anticomunistă internaţională, anume acea Aginter Press, iar aici, prin contactele pe care le stabileşte cu un alt terorist de dreapta, Stefano Delle Chiaie, aderă la Avangarda Naţională, apoi se pierde în Chile şi în Argentina, dar în 1978, hotărăşte, cinste lui, că toată lupta împotriva statului era lipsită de sens şi se predă autorităţilor italiene. Reţine, nu-şi regreta faptele, continua să creadă că acţionase corect făcând ceea ce făcuse până atunci, şi-o să-ţi spui: atunci de ce se predă? Eu spun că, din nevoie de publicitate, există asasini care se-ntorc la locul crimei, ucigaşi în serie care trimit indicii poliţiei pentru că doresc să fie prinşi, altfel nu ajung pe prima pagină, iar acest Vinciquerra începe, din momentul ăla, să dea pe gură mărturisiri peste mărturisiri. Îşi asumă responsabilitatea atentatului de la Peteano şi bagă în belea instituţiile Statului care, spune el, îl protejaseră. Abia în 1984, un judecător, Casson, descoperă că explozivul folosit la Peteano provenea de la un depozit de arme al Gladio, iar lucrul care intrigă cel mai mult este că existenţa acelui depozit îi fusese dezvăluită – îţi dau şi-o mie dacă ghiceşti – de către Andreotti, care, prin urmare, ştia, dar nu deschisese niciodată gura. Un expert care lucra pentru poliţia italiană (şi membru în organizaţia de extremă dreaptă Noua Ordine) ar fi produs o expertiză potrivit căreia explozivele folosite erau identice cu cele utilizate de Brigăzile Roşii, dar Casson demonstrase că explozivul era de fapt C-4, aflat în dotarea forţelor NATO. în fine, o intrigă de toată frumuseţea, însă, după cum vezi, fie că era vorba de NATO sau de Brigăzi, la mijloc se afla tot Gladio. Atâta doar că cercetările arată şi faptul că Noua Ordine colaborase cu serviciul secret al armatei italiene, SID, şi înţelegi că dacă un serviciu secret militar face să sară-n aer trei carabinieri, n-o fi din ură faţă de Arma respectivă, ci pentru a arunca iar vina asupra militanţilor de extremă

stângă. Îţi scurtez povestea, după anchete şi contra-anchete, Vinciquerra este condamnat pe viaţă şi, din închisoare, continuă să facă dezvăluiri privind strategia aceasta a creării de tensiuni. Vorbeşte de masacrul de la Bologna (vezi că între un masacru şi celălalt există legături şi că nu-i vreo fantezie de-a mea) şi spune că atentatul din Piazza Fontana din 1969 fusese planificat ca să-l oblige pe prim-ministrul de atunci, Mariano Rumor, să decreteze starea de urgenţă. Adăuga, de altfel, îţi citesc: „Nu se poate fugi de urmărire fără bani. Nu se poate fugi de poliţie fără ajutor. Puteam să aleg calea pe care au urmat-o alţii, să caut alte modalităţi de sprijin, să zicem în Argentina, pe lângă serviciile secrete. Puteam şi să aleg calea lumii interlope. Însă nu mă atrage nici s-o fac pe colaboratorul serviciilor secrete, nici s-o fac pe delincventul. Deci ca să-mi regăsesc libertatea, aveam doar o alegere. Care era aceea de a mă preda. Şi asta am făcut!” Este, evident, logica unui nebun exhibiţionist, dar a unui nebun care are informaţii credibile. Şi iată povestea mea, practic reconstituită: umbra lui Mussolini, dat drept mort, planează peste toate evenimentele care au avut loc în Italia din 1945 până astăzi, aş zice, iar moartea reală dezlănţuie perioada cea mai teribilă din istoria acestei ţări, implicând organizaţiile *stay-behind*, CIA, NATO, Gladio, P2, Mafia, serviciile, înaltele comandamente militare, miniştri ca Andreotti şi preşedinţi precum Cossiga, şi fireşte că şi o bună parte a organizaţiilor teroriste de extremă stângă, infiltrate cum trebuie şi manevrate. Ca să nu mai spun că Moro a fost răpit şi asasinat pentru că ştia ceva şi putea să vorbească. Şi dacă vrei, mai adaugă la acestea şi cazuri de crimă mai mărunte, care aparent nu aveau nicio încărcătură politică…

— Da, fiara din strada san Gregorio, săpunăreasa, monstrul din via Salaria…

— Nu fi sarcastic, poate că aceste prime cazuri de după război nu, dar pentru tot restul e mai economic, cum se spune, să vedem o singură istorie dominată de o singură figură virtuală care părea că dirijează traficul din balconul

de la Palazzo Venezia, chiar dacă nimeni nu-l vedea. Scheletele, şi-i arăta cu degetul pe oaspeţii tăcuţi din jurul nostru, pot să iasă mereu noaptea şi să-şi pună în scenă dansul lor macabru. Sunt mai multe lucruri în cer şi pe pământ et cetera, et cetera, ştii asta. Dar sigur e că, odată dispărută ameninţarea sovietică, Gladio a fost trecută oficial pe linie moartă şi atât Cossiga, cât şi Andreotti au vorbit despre ea ca să exorcizeze acest spectru, ca s-o prezinte ca pe un lucru normal, făcut cu consimţământul autorităţilor de o comunitate compusă din patrioţi, precum Carboneria din vremurile apuse. Dar s-a terminat oare totul cu adevărat sau unele grupări mai dure continuă să lucreze din umbră? Cred că o să mai vedem noi multe.

Se uitase în jur, supărat:

— Dar acum e mai bine să plecăm, nu-mi place grupul ăla de japonezi care intră acum. Spionii orientali sunt peste tot, acum e în joc şi China, şi apoi înţeleg toate limbile.

În timp ce ieşeam şi reîncepeam să respir ca lumea în aerul de afară, îl întrebasem:

— Dar ai verificat bine totul?

— Am vorbit cu persoane care sunt la curent cu multe lucruri şi i-am cerut un sfat şi colegului nostru, Lucidi. Poate nu ştii, dar e în legătură cu serviciile.

— Ştiu, ştiu. Dar ai încredere în el?

— E om obişnuit să-şi ţină gura, nu-ţi face griji, îmi mai trebuie câteva zile ca să adun alte probe incontestabile; incontestabile, îţi zic, şi apoi mă duc la Simei şi-i prezint datele investigaţiei mele. Douăsprezece episoade pentru douăsprezece numere zero.

În seara aceea, pentru a uita de oasele de la San Bernardino, o dusesem pe Maia la un restaurant ca să cinăm la lumina lumânărilor. Nu-i povestisem, firește, despre Gladio, evitasem să comand feluri care ar fi presupus să dezosez ceva şi acum ieşeam încet din coşmarul acelei după-amiezi.

Sâmbătă, 6 iunie

Braggadocio îşi luase apoi câteva zile libere ca să-şi

pună la punct descoperirile şi joi a stat închis în biroul lui Simei toată dimineaţa. Ieşise de-acolo pe la 11, împreună cu Simei, care-i recomanda:

— Mai controlează o dată bine chestia aia, te rog, vreau să merg la sigur.

— Nu vă îndoiţi, îi răspundea Braggadocio, care emana bună dispoziţie şi optimism. Mă văd astă-seară cu cineva în care am încredere şi fac o ultimă verificare.

În rest, toată redacţia era ocupată să contureze paginile de rutină ale primului număr zero: sportul, jocurile de la Palatino, câteva scrisori de dezminţire, horoscoapele şi rubrica decese.

— Dar oricâte am inventa noi, zisese la un moment dat Costanza, aflaţi că nu reuşim să umplem douăzeci şi patru de pagini. Ne trebuie şi alte ştiri.

— Bine, zisese Simei, dă şi dumneata o mână de ajutor, Colonna, fii bun.

— Nu-i nevoie să inventăm ştiri, remarcasem eu, e suficient să le reciclăm.

— Cum?

— Lumea are memorie scurtă. Ca să luăm un exemplu absurd, toţi ar trebui să ştie că Iuliu Cezar a fost asasinat la Idele lui Marte, dar ideile sunt confuze. Se caută o carte englezească recentă în care se revizitează istoria lui Cezar, deci e de ajuns un titlu de senzaţie, *Răsunătoare descoperire a istoricilor de la Cambridge*. *Cezar a fost cu adevărat asasinat la Idele lui Marte*, se repovesteşte totul, şi ai un articol extrem de satisfăcător. Acuma, cu povestea lui Cezar am exagerat, se-nţelege, dar dacă e vorba de afacerea cu Pio Albergo Trivulzio, iată că poate ieşi o bucată despre analogiile cu povestea de la Banca Romană. E o întâmplare de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi n-are nicio legătură cu scandalurile actuale, dar scandalurile seamănă între ele, e suficient să faci aluzie la diverse zvonuri şi relatezi întâmplarea de la Banca Romană ca şi cum ar fi avut loc ieri. Cred că Lucidi ar şti să scoată de aici ceva bun:

— Excelent, a zis Simei. Ce mai e, Cambria?

— Văd o ştire de agenţie, încă o Fecioară a început să plângă într-un sătuc din Sud.

— Splendid, scoţi de-acolo un articol de senzaţie!

— Ceva despre caracterul recurent al superstiţiilor…

— Deloc! Nu suntem buletinul de ştiri al asociaţiei atei şi raţionalişti. Lumea vrea miracole, nu scepticism gen *radical chic*. Să povesteşti un miracol nu-nseamnă nicidecum să te compromiţi spunând că ziarul crede în el. Se relatează faptul sau se spune că cineva a asistat la respectivul fapt. Dacă însă Fecioarele plâng sau nu de-adevăratelea, asta nu e treaba noastră. Concluziile trebuie să le tragă cititorul, iar dacă e credincios, o să creadă. Titlu pe mai multe coloane.

Toţi s-au apucat cu sârg de lucru. Am trecut pe lângă masa Maiei, care era foarte concentrată pe anunţurile de la rubrica decese, şi i-am zis:

— Şi nu uita, familia neconsolată…

— Şi prietenul Filiberto se alătură copleşit de emoţie scumpei Matilde şi preaiubiţilor Mario şi Serena, a răspuns ea.

— Mai bine Gessica cu *g* sau Sămânţa fără *h*. Am schiţat un zâmbet de încurajare şi am şters-o.

Am petrecut seara cu Maia izbutind, cum se-ntâmpla uneori, să transform în alcov vizuina aia ticsită de teancuri de cărţi ca nişte turnuri instabile.

Printre vrafuri erau multe discuri, din alea cu muzică clasică, de vinii, moştenire de la bunici. Uneori stăteam îndelung culcaţi şi ascultam. În seara aceea Maia pusese *Simfonia a VII-a* de Beethoven şi, cu ochii umezi, îmi povestea că, încă din adolescenţă, îi venea să plângă la partea a doua.

— A început când aveam şaisprezece ani: eram fără bani şi datorită unui tip care mă cunoştea, mă strecurasem gratis la galerie, numai că nu aveam loc, aşa că mă ghemuisem pe trepte şi, uşor-uşor, aproape că mă întinsesem pe jos. Lemnul era tare, dar nu-mi dădeam seama de asta. Iar la partea a doua m-am gândit că mi-aş fi dorit să mor aşa, acolo, şi-am început să plâng. Eram cam

nebună. Dar am continuat să plâng şi mai târziu, când mi-a venit mintea la cap.

Eu nu plânsesem niciodată ascultând muzică, dar acum mă-nduioşa faptul că ea făcea asta. După câteva minute de tăcere, Maia a zis:

— El, în schimb, era un nătărău. Care el? Păi Schumann, mi-a zis Maia, de parcă eu eram cel cu mintea aiurea. Autismul ei, ca de obicei.

— Schumann un nătărău?

— Păi da, multă efuziune romantică, şi e de-nţeles, dată fiind epoca, numai că la el toate-s chestii scoase doar din minte, nu din suflet. Şi tot storcându-şi mintea, a înnebunit. Înţeleg de ce soţia lui s-a îndrăgostit mai apoi de Brahms. Alt timbru, altă muzică, şi *bon vivant*. Dar vezi, nu spun acuma că Robert era chiar aşa de rău, îmi dau seama că avea talent, nu era unul dintre tromboniştii ăia mari.

— Care tromboniști?

— Păi, gălăgiosul ăla de Liszt sau gâlgâitorul ăla de Rahmaninov, ăia chiar că scriau muzică proastă, toate numai chestii de efect, ca să facă bani, concert pentru nătângi în do major, lucruri dintr-astea. Dacă te duci şi cauţi, n-o să găseşti discurile lor în vraful ăla. Le-am aruncat. Nişte braţe de muncă mai utile în agricultură.

— Dar cine-i mai bun decât Liszt, după tine?

— Păi Satie, nu?

— Totuşi pe muzica lui Satie nu plângi, nu?

— Sigur că nu, nici n-ar fi vrut, plâng doar la partea a doua din *Simfonia a VII-a*. Apoi, după o pauză: De când eram adolescentă încoace mai plâng şi la câte ceva de Chopin. Sigur că nu pe concerte.

— De ce pe concerte nu?

— Pentru că dacă-l luai de la pian şi-i dădeai pe mână o orchestră, nu se mai regăsea. Compunea muzică de pian pentru coarde, alămuri şi timpane. Şi-apoi ai văzut filmul ăla cu Cornel Wilde în care Chopin împroşca un strop de sânge pe claviatură? Dacă ar fi dirijat o orchestră, ce-avea să facă, să-l împroaşte cu sânge pe primul violonist?

Maia nu înceta să mă uimească, chiar şi când credeam că o cunosc bine. Cu ea alături, aş fi învăţat prin urmare chiar şi să înţeleg muzica. În felul ei, cel puţin.

A fost ultima seară fericită. Ieri m-am trezit târziu şi am ajuns la redacţie doar spre prânz. Abia intrat, am văzut oameni în uniforme care scotoceau în sertarele lui Braggadocio, iar un ins în civil tocmai îi interoga pe cei prezenţi. Simei era în uşa biroului său, pământiu la faţă.

Cambria s-a apropiat de mine vorbindu-mi în şoaptă, ca şi cum mi-ar fi comunicat un secret:

— L-au omorât pe Braggadocio.

— Ce? Pe Braggadocio? Cum?

— Azi-dimineaţă la şase, un paznic de noapte care se întorcea acasă pe bicicletă a văzut un cadavru întins cu faţa-n jos, cu o rană-n spinare. La ora aia i-a trebuit ceva timp ca să găsească un bar deschis şi să telefoneze la spital şi la poliţie. O lovitură de cuţit, a stabilit imediat medicul legist, una singură, însă dată cu putere. N-au lăsat cuţitul implântat în el.

— Dar unde?

— Într-o fundătură, lângă via Torino, cum îi zice…? Cred că Bagnara sau Bagnera.

Tipul în civil s-a apropiat de mine, au urmat prezentări rapide, era un inspector de la siguranţa publică, şi m-a întrebat când îl văzusem pe Braggadocio ultima dată.

— Aici în birou, ieri, am răspuns, după cum cred că l-au văzut toţi colegii mei. Pe urmă mi se pare că a plecat singur, cu puţin înaintea celorlalţi.

M-a întrebat, ca pe toţi ceilalţi, îmi închipui, cum anume îmi petrecusem seara. Am spus că la cină cu o prietenă şi pe urmă, imediat, la culcare. Evident că nu aveam un alibi, dar se pare că nu-l avea niciunul dintre cei prezenţi, iar inspectorul nu mi s-a părut cine ştie ce îngrijorat. Era doar o întrebare, cum se spune în filmele poliţiste de la televizor, de rutină.

Voia mai degrabă să afle dacă mi se părea că Braggadocio avea duşmani, dacă în calitatea sa de ziarist

urmărea vreo pistă periculoasă. Ce-ar fi fost să m-apuc să mă destăinui lui, nu era vorba că voiam să păstrez tăcerea, dar începeam să înţeleg că dacă cineva îl eliminase pe Braggadocio, trebuie să fi fost pe urmele investigaţiei lui, şi am avut brusc impresia că, dacă aş fi arătat că ştiu ceva despre ea, cineva avea să creadă că era folositor să mă elimine şi pe mine. Nu trebuie să vorbesc nici măcar cu poliţia, îmi spuneam, Braggadocio nu mi-a zis oare că în poveştile lui erau implicaţi toţi, până şi garda forestieră? Şi dacă până mai ieri credeam că e un mitoman, moartea lui îi garanta acum o anume credibilitate.

Transpiram, însă inspectorul nu şi-a dat seama sau a pus-o pe seama emoţiei de moment.

— Nu ştiu, i-am spus, ce anume făcea cu exactitate Braggadocio zilele astea, probabil o să vă poată spune domnul Simei, el e cel care împarte sarcini în privinţa articolelor. Parcă-mi amintesc că tocmai se ocupa de un reportaj despre prostituţie, nu ştiu dacă pista asta vă poate fi de folos.

— Vom vedea, a zis inspectorul, şi s-a dus să-i pună întrebări Maiei, care plângea. Nu-l plăcea, îmi spuneam eu, dar un mort asasinat e un mort asasinat, biata de ea. Mi se făcuse milă nu de Braggadocio, ci de ea, care cu siguranţă se simţea vinovată, fiindcă-l vorbise de rău.

În momentul ăla Simei mi-a făcut semn să intru în biroul lui.

— Colonna, mi-a zis el, aşezându-se la masa de scris cu mâinile tremurânde, dumneata ştii cu ce anume se ocupa Braggadocio.

— Ştiu şi nu ştiu, îmi vorbise el în treacăt despre ceva, dar nu sunt sigur că…

— N-o face pe niznaiul, Colonna, dumneata ai înţeles foarte bine că Braggadocio a fost înjunghiat pentru că se pregătea să dezvăluie nişte lucruri. Nici acum nu ştiu care erau adevărate şi pe care le inventase el, dar e sigur că, dacă ancheta lui urmărea o sută de lucruri, în ce priveşte cel puţin unul nimerise bine şi din cauza asta a fost redus la tăcere. Însă cum ieri mi-a spus şi mie povestea lui, ştiu

şi eu lucrul ăla, chiar dacă nu ştiu care dintre ele este. Şi fiindcă mi-a spus că ţi se destăinuise dumitale, ştii şi dumneata. Deci suntem amândoi în pericol. Şi, ca şi cum asta n-ar fi de-ajuns, acum două ore comandorul Vimercate a primit un telefon. Nu mi-a spus de la cine, nici ce anume i-au comunicat; însă Vimercate a stabilit că întreaga afacere cu *Mâine* a devenit periculoasă şi pentru el, şi a hotărât să lichideze treaba. Mi-a şi trimis salariile cuvenite redactorilor, au de primit un plic cu salariul pe două luni, alături de cuvinte sincere de rămas-bun. Erau cu toţii oameni fără contract, deci nu pot protesta. Vimercate nu ştia că şi dumneata ai fi în pericol, dar cred că ţi-e greu să te duci pe-aici să-ţi fluturi cecul, aşa că-l rup, am un fond de casă şi pentru dumneata am pus în plic cele două salarii în bani lichizi. Până mâine birourile astea vor fi demontate. Cât despre noi doi, să uităm pactul nostru, însărcinarea dumitale, cartea pe care ar fi trebuit s-o scrii. *Mâine* moare: chiar astăzi. Însă, chiar dacă ziarul dispare, dumneata şi cu mine continuăm să ştim prea multe.

— Dar cred că Braggadocio vorbise despre asta şi cu Lucidi…

— Prin urmare, n-a înţeles chiar nimic. Ăla a fost ghinionul lui. Lucidi a mirosit faptul că defunctul nostru prieten învârtea ceva periculos şi s-a dus imediat să raporteze… cui? Nu ştiu, dar cu siguranţă cuiva care a hotărât că Braggadocio ştia prea multe. Nimeni nu-i va face rău lui Lucidi, el se află de cealaltă parte a baricadei. Dar nouă amândurora poate că da. Îţi spun ce anume am eu de gând să fac. Imediat ce poliţia iese pe uşă, pun într-o pungă restul de bani din casă, mă reped la gară şi iau primul tren către Lugano. Fără bagaj. Acolo cunosc un tip care poate schimba datele de stare civilă ale oricui, nume nou, paşaport nou, domiciliu nou, o să vedem unde. Dispar înainte ca asasinii lui Braggadocio să mă poată găsi. Sper să mă mişc mai repede decât ei. Iar lui Vimercate i-am cerut să-mi pună banii pe care mi-i datorează într-un cont în dolari la Credit Suisse. Cât despre dumneata, nu ştiu ce anume să te sfătuiesc, dar primul lucru pe care ar trebui

să-l faci ar fi să te închizi în casă şi să nu pierzi vremea pe străzi. Pe urmă o să găseşti o modalitate să dispari undeva, eu aş alege o ţară din Est, unde nu a existat niciodată vreun *stay-behind*.

— Dar dumneavoastră credeţi că toate astea vin dinspre *stay-behind*? E ceva de domeniul public. Sau din cauza afacerii Mussolini? E o treabă grotescă în care n-ar crede nimeni.

— Dar Vaticanul? Chiar dacă povestea n-ar fi adevărată, ar ajunge în ziare faptul că Biserica a acoperit fuga Ducelui în ’45 şi că i-a dat adăpost timp de aproape cincizeci de ani. Cu toate neplăcerile pe care le au deja pe-acolo cu Sindona, Calvi, Marcinkus şi aşa mai departe, înainte ca ei s-apuce să demonstreze că treaba cu Mussolini e o nerozie, scandalul s-ar extinde în toată presa internaţională. Nu te încrede în nimeni, Colonna, închide-te în casă cel puţin în noaptea asta, apoi gândeşte-te cum să te topeşti. Poţi s-o scoţi la capăt timp de câteva luni, iar dacă te duci, zic şi eu aşa, în România, pe-acolo traiul nu costă mai nimic şi cu cele douăsprezece milioane pe care le ai în plicul ăsta o s-o domneşti o bună bucată de timp, apoi vezi dumneata. La revedere, Colonna, îmi pare rău că lucrurile au ieşit aşa, e ca în bancul ăla al Maiei noastre despre cowboy-ul din Abilene: păcat, am pierdut şi noi, ce să-i faci. Acum dă-mi voie, te rog, să-mi pregătesc plecarea imediat ce poliţiştii or să se care.

Voiam să dispar imediat, dar blestematul ăla de inspector continuase să ne interogheze pe toţi fără să obţină nimic şi, între timp, se făcuse seară.

Am trecut pe lângă masa lui Lucidi, care tocmai îşi deschidea plicul.

— Ai fost răsplătit cum trebuie? l-am întrebat, iar el bineînţeles că a priceput la ce făceam aluzie.

M-a privit de jos în sus şi s-a mulţumit să mă întrebe:

— Dar dumitale ce-ţi povestise Braggadocio?

— Ştiu că urmărea o pistă, dar n-a vrut niciodată să-mi spună care.

— Zău? a comentat el. Amărâtul de el, cine ştie ce-o

mai fi născocit. Apoi s-a întors cu spatele la mine.

De îndată ce inspectorul mi-a îngăduit să plec cu obişnuita recomandare de a rămâne în continuare la dispoziţie, i-am şoptit Maiei:

— Du-te acasă şi aşteaptă veşti de la mine, dar nu cred c-o să-ţi telefonez mai devreme de mâine dimineaţă.

M-a privit terorizată:

— Dar tu ce amestec ai?

— Nimic, n-am niciun amestec, ce-ţi trece prin cap, dar sunt tulburat, e firesc.

— Dar ce anume se-ntâmplă? Mi-au dat un plic cu un cec şi cu multe mulţumiri pentru preţioasa mea colaborare.

— Ziarulse-nchide, îţi explic eu mai târziu.

— Dar de ce nu-mi explici acum?

— Mâine jur că-ţi spun totul. Stai liniştită acasă. Te rog, ascultă ce-ţi spun.

M-a ascultat, cu ochi întrebători şi scăldaţi în lacrimi. Iar eu am plecat fără să mai spun altceva.

Mi-am petrecut seara acasă, fără să mănânc, golind o jumătate de sticlă de whisky şi gândindu-mă ce anume aş fi putut să fac. Apoi, epuizat, am luat un Stilnox şi am adormit.

Iar azi-dimineaţă nu curgea apă la robinet.

Sâmbătă, 6 iunie, ora 12

Asta-i. Acum am reconstituit totul. Încerc să-mi adun ideile. Cine sunt „ei”? Simei a spus-o, Braggadocio pusese la un loc, pe drept sau pe nedrept, un număr de fapte. Care dintre faptele astea putea să neliniştească pe cineva? Povestea cu Mussolini? Iar în cazul ăsta, cine se simţea cu musca pe căciulă? Vaticanul, unii complotişti din puciul lui Borghese care ocupau şi acum poziţii la vârf în stat (deşi, după mai bine de douăzeci de ani, pesemne că erau cu toţii morţi), serviciile (şi care anume?)? Sau poate că nu, poate era vorba de vreo javră bătrână care trăia din spaime şi nostalgii şi pusese totul la cale de unul singur, poate chiar amuzându-se să-l ameninţe până şi pe Vimercate, de parcă

ar fi avut în spate, ce ştiu eu, Sacra Corona Unita[38]. Un nebun, prin urmare, dar dacă un nebun umblă să te elimine, e tot atât de periculos ca şi un om cu judecată, ba încă şi mai şi. De pildă, fie „ei”, fie nebunul singur, cineva tot a intrat în casa mea azi-noapte. Şi dacă a intrat o dată, ar putea să intre şi a doua oară. Aşa că eu n-ar mai trebui să stau aici. Dar oare nebunul ăsta sau aceşti „ei” sunt siguri că eu aş şti ceva cu-adevărat? Braggadocio i-a spus ceva despre mine lui Lucidi? După câte se pare, nu, sau nu tot, judecând după ultimul meu schimb de replici cu spionul ăla. Dar pot eu să mă consider în siguranţă? Bineînţeles că nu. Să fug în România e complicat, poate o fi mai bine să aştept evenimentele, măcar să citesc ce vor spune ziarele de mâine. Dacă, la o adică, nu vorbesc de uciderea lui Braggadocio, atunci lucrurile stau mai rău decât sper eu, înseamnă că cineva încearcă să facă să treacă totul sub tăcere. Însă cu siguranţă trebuie să mă ascund cel puţin pentru un timp. Unde, dat fiind că ar fi periculos până şi să scot nasul pe-afară?

M-am gândit la Maia şi la refugiul de la Orta. Legătura mea cu Maia a trecut neremarcată, aşa cred, iar ea n-ar trebui să fie sub observaţie. Ea nu, dar telefonul meu da, deci nu-i pot telefona de acasă, iar ca să telefonez de afară, trebuie să ies.

Mi-am amintit că din curtea interioară se intră prin toalete în barul din colţ. Şi mi-am mai amintit că în fundul curţii există o uşă de fier închisă de zeci de ani. Lucrul ăsta mi-l spusese proprietarul casei când îmi dăduse cheile apartamentului. împreună cu cea de la poarta de jos şi de la uşa de pe palier mai era una, veche şi ruginită: „N-o să vă servească la nimic”, zisese proprietarul zâmbind, „dar de cincizeci de ani fiecare chiriaş are câte una. Vedeţi, în timpul războiului aici nu aveam adăpost antiaerian şi exista unul destul de bun în casa de vizavi, aia care dă în strada Quarto dei Miile, paralelă cu a noastră. Atunci fusese deschisă o trecere în fundul curţii pentru ca familiile să poată ajunge repede la adăpost în caz de

38 Temută organizaţie de tip mafiot acţionând în regiunea Puglia.

alarmă. Uşa rămânea închisă şi de o parte, şi de cealaltă, dar fiecare dintre chiriaşii noştri avea o cheie, care, după cum vedeţi, în aproape cincizeci de ani a ruginit. Nu cred că vă va folosi vreodată, dar în fond uşa aia rămâne o cale bună de fugă în caz de incendiu. Dacă doriţi, aruncaţi-o într-un sertar şi uitaţi de ea”.

Iată deci ce trebuia să fac. Am coborât în curte, am intrat în bar prin spate, patronul mă cunoaşte, o mai făcusem şi cu alte ocazii. M-am uitat în jur, de dimineaţă nu era aproape nimeni acolo, o pereche de bătrâni aşezaţi la o măsuţă cu două cappuccino şi două cornuri în faţă, nu păreau agenţi secreţi. Am comandat o cafea dublă, trebuia să mă trezesc totuşi, şi am intrat în cabina telefonică.

Maia mi-a răspuns imediat foarte alarmată şi i-am spus să tacă şi să mă asculte.

— Deci fii atentă şi nu întreba nimic. Pune repede într-o geantă nişte lucruri pentru câteva zile la Orta, apoi ia-ţi maşina. În spatele casei mele, în strada Quarto dei Miile, nu ştiu exact la ce număr, trebuie să fie o poartă, mai mult sau mai puţin în dreptul casei mele. S-ar putea să fie deschisă, cred că dă într-o curte unde-i un magazin de nu ştiu ce articole. Poţi să intri sau poţi să aştepţi afară. Potriveşte-ţi ceasul după al meu, ar trebui să ajungi într-un sfert de oră, să facem în aşa fel încât să ne întâlnim acolo exact peste o oră. Dacă poarta e închisă, eu o să fiu afară să te aştept, dar vino la timp pentru că nu vreau să stau în stradă prea mult. Te rog nu întreba nimic, la geanta, urcă în maşină, calculează-ţi bine timpul şi vino încoace. Pe urmă o să-ţi spun tot. N-ar trebui să te urmărească nimeni, dar pentru orice eventualitate, uită-te-n oglinda retrovizoare şi dacă ţi se pare că cineva se ţine după tine, foloseşte-ţi imaginaţia, fă nişte ocoluri absurde, fă să ţi se piardă urma, e greu cât timp eşti pe canale, dar pe urmă ai atâtea posibilităţi ca să coteşti brusc, fie şi trecând pe roşu aşa încât ceilalţi să fie nevoiţi să oprească. Mă bizui pe tine, iubito.

Maia ar fi putut să se-apuce de jafuri armate, pentru că a lucrat la perfecţie, exact la ora convenită intrase pe

poartă, încordată, dar satisfăcută.

Am sărit în maşină, i-am spus unde să întoarcă astfel încât să ajungă cât mai repede la bulevardul Certosa, de-acolo ştia singură cum să intre pe autostrada spre Novara şi cunoştea mai bine decât mine breteaua către Orta.

N-am vorbit aproape deloc tot drumul. Ajunşi ia căsuţa ei, i-am spus că, odată ce ar fi aflat ce urma să-i povestesc, se expunea unor riscuri. N-ar fi preferat să-mi acorde încredere şi să nu afle nimic? Da' de unde, nici vorbă de aşa ceva:

— Scuză-mă, a zis, încă nu ştiu de cine sau de ce ţi-e frică, dar, ori nu ştie nimeni că suntem împreună şi atunci nu există niciun risc, ori o să afle, şi atunci vor fi convinşi că acum ştiu. Scuipă tot, altfel cum o să mă gândesc la ceea ce te gândeşti tu?

Îndrăzneaţă. A trebuit să-i povestesc totul, în fond era carne din carnea mea, după cum spune Cartea.

Joi, 11 iunie în ultimele zile mă baricadasem în casă şi-mi era teamă să ies.

— Ei, hai, îmi spunea Maia, aici nu te cunoaşte nimeni, iar ăia de care te temi, oricine ar fi ei, nu ştiu că eşti aici…

— Nu contează, răspundeam eu, nu se ştie niciodată.

Maia a început să mă îngrijească ca pe un bolnav, mi-a dat nişte anxiolitice, mă mângâia pe ceafă când şedeam la fereastră uitându-mă spre lac.

Duminică dimineaţă, Maia se dusese imediat să cumpere ziarele. Uciderea lui Braggadocio era la fapt divers, fără să i se acorde prea multă importanţă: asasinarea unui ziarist, probabil tocmai făcea cercetări asupra circuitului prostituţiei şi fusese pedepsit de vreun proxenet.

Părea că acceptaseră ideea respectivă, în urma declaraţiilor mele şi poate la o indicaţie a lui Simei. Sigur că nu se mai gândeau la noi, redactorii, şi nici măcar nu-şi dăduseră seama că eu şi Simei dispăruserăm. Pe de altă parte, dacă se întorseseră la birou, îl găsiseră gol, iar inspectorul ăla nici măcar nu-şi notase adresele noastre.

Fler de adevărat Maigret. Dar nu cred că-şi făcea griji în privinţa noastră. Pista prostituţiei era cea mai comodă, chestie de rutină. Fireşte, Costanza ar fi putut să spună că de doamnele acelea se ocupa el, dar probabil se convinsese până la urmă că moartea lui Braggadocio avea de-a face, într-un fel sau altul, cu zona aia şi începuse să se teamă şi pentru el însuşi. Aşa că era mut ca un peşte.

În ziua următoare, Braggadocio dispăruse şi de la fapte diverse. Poliţia probabil că nu ducea lipsă de cazuri de felul ăsta, iar mortul era doar un ziarist de mâna a şaptea. *Round up the uzual suspects*[39] şi aşa mai departe.

În amurg, priveam posomorât lacul ce se întuneca. Insula San Giulio, aşa de scânteietoare în soare, răsărea acum din ape precum insula morţilor a lui Bocklin[40].

Atunci Maia a hotărât să mă zgâlţâie serios şi să mă ducă să facem o plimbare pe Sacro Monte. Nu-I cunoşteam, este un şir de capele care se caţără pe un deal şi în ele se deschid nişte diorame mistice cu statui policrome în mărime naturală, îngeri radioşi, dar mai ales scene din viaţa sfântului Francisc. Vai mie, într-o mamă care îmbrăţişa o făptură suferindă vedeam victimele vreunui atentat de demult, într-o adunare solemnă cu un papă, cu diferiţi cardinali şi capucini mohorâţi ghiceam un conciliu al băncii vaticane care plănuia capturarea mea, şi n-ajungeau toate culorile acelea şi celelalte pioase lucrări de ceramică pentru a mă face să mă gândesc la împărăţia cerurilor: totul părea alegorie, mascată în mod perfid, a unor puteri infernale care urzeau în umbră. Îmi închipuiam că noaptea figurile alea căpătau înfăţişări de schelete (ce anume este, la urma urmei, trupul trandafiriu al unui înger decât un veşmânt mincinos care ascunde un schelet, fie el şi ceresc?) şi că luau parte la dansul macabru de la San Bernardino alle Ossa.

Într-adevăr, nu credeam să fiu aşa de temător şi mă ruşinam să mă vadă Maia în starea aceea (uite, îmi ziceam,

39 Ridică-i pe suspecţii obişnuiţi (în engl., în orig.) - replică din filmul Casablanca.

40 Arnold Bocklin (1827-1901), pictor simbolist elveţian.

acum o să mă lase şi ea), însă vedeam mereu în faţa ochilor imaginea lui Braggadocio zăcând pe burtă în via Bagnera.

Speram când şi când că, printr-o neaşteptată fantă în spaţiu-timp (cum spunea Vonnegut? un pliu), în via Bagnera s-ar fi materializat în timpul nopţii Boggia, ucigaşul de acum o sută de ani, şi se debarasase de intrusul acela. Dar asta nu explica telefonul dat lui Vimercate, şi ăsta era argumentul pe care i-l aduceam Maiei când îmi sugera că poate fusese vorba de o crimă de trei parale, se înţelegea de la prima vedere că Braggadocio era o spurcăciune, odihnească-se în pace, şi poate că se apucase să stoarcă bani de la vreuna din alea, şi de aici răzbunarea peştelui ei, un lucru discret, din alea despre care se spune că *de minimis non curat praetor*.

— Da, repetam eu, dar un peşte nu telefonează unui editor ca să-l facă să-nchidă un ziar!

— Dar cine-ţi spune că Vimercate a primit cu-adevărat telefonul ăla? Poate se căise că a pus pe roate afacerea aia care-l costa prea mult şi imediat ce a aflat de moartea unuia dintre redactori, s-a folosit de pretextul ăsta ca să lichideze *Mâine*, plătind două luni de salarii, în loc de un an... Sau: îmi spuseseşi că el voia *Mâine* ca să vină cineva să-i spună încetează şi te lăsăm să intri în salonul care-ţi place. Ei bine, să presupunem că un individ ca Lucidi a făcut să ajungă acolo sus, în salonul cu pricina, ştirea că *Mâine* era pe cale să publice o investigaţie menită să creeze neplăceri, ăia îi telefonează lui Vimercate şi-i zic bine, renunţă la prăpăditul ăla de ziar şi eşti admis în club. Pe urmă Braggadocio este ucis independent de asta, fie şi de nebunul obişnuit, şi ai eliminat problema telefonului dat lui Vimercate.

— Păi n-am eliminat nebunul. La urma urmelor, cine a intrat noaptea în casa mea?

— Asta-i o poveste pe care mi-ai spus-o tu. Cum de eşti sigur că a intrat cineva?

— Şi atunci cine a închis apa?

— Stai o clipă şi ascultă. N-ai o femeie care vine să-ţi

facă curăţenie?

— Numai o dată pe săptămână.

— Ei bine, când a venit ultima dată?

— Vine întotdeauna vinerea după-amiază. Apropo, era ziua în care am aflat noi de Braggadocio.

— Păi şi-atunci? Nu s-ar putea să fi închis ea apa, tocmai pentru că o deranja duşul ăla care picura?

— Păi eu în seara aia de vineri am luat un pahar de apă ca să înghit somniferul…

— Tu oi fi luat o jumătate de pahar, căci ţi-ajungea. Chiar şi cu apa închisă, ceva tot mai rămâne pe ţeavă şi tu pur şi simplu nu-ţi dăduseşi seama că aia era ultima apă care curgea de la robinetul tău. Mai băuseşi altă apă în seara aia?

— Nu, nici măcar n-am cinat, am scurs doar o jumătate de sticlă de whisky.

— Vezi? Nu spun că eşti paranoic, dar având în cap ideea că Braggadocio a murit asasinat şi cu ceea ce ţi-a mai spus Simei, tu te-ai gândit imediat că cineva ţi-a intrat în casă noaptea. Şi iată că nu, de fapt fusese femeia după-amiază.

— Dar pe Braggadocio l-au omorât pe bune!

— Am văzut că asta ar putea fi o altă poveste. Deci e posibil ca nimeni să nu se ocupe de tine.

Am petrecut ultimele patru zile scormonind cu mintea, clădind şi dărâmând ipoteze, eu tot mai mohorât, Maia tot timpul amabilă, umblând neobosită încolo şi-ncoace între casă şi sat ca să-mi facă rost de provizii proaspete şi de sticlele de whisky, din care până acum golisem deja trei. Am făcut de două ori dragoste, dar eu am făcut-o cu furie, de parc-aş fi vrut să mă descarc, fără să reuşesc să simt plăcere. Şi totuşi simţeam c-o iubesc tot mai mult pe făptura aia care din pitulice se transformase în lupoaică credincioasă, gata să-l muşte pe cel ce-ar fi vrut să-mi facă rău.

Şi uite-aşa până în seara asta, când am dat drumul la TV şi aproape din întâmplare am nimerit pe un program al lui Corrado Augias care prezenta o producţie englezească

transmisă de BBC chiar în ziua din ajun, *Operation Gladio*.

Ne-am uitat fascinaţi, fără să scoatem un cuvânt.

Părea un film realizat de Braggadocio, era acolo tot ceea ce Braggadocio născocise şi ceva pe deasupra, dar cuvintele erau însoţite de imagini şi de alte documente şi erau rostite de personaje celebre. Se pornea de la daunele provocate de către *stay-behi*nd-*ul* belgian, se descoperea că existenţa Gladio era dezvăluită, desigur, prim-miniştrilor, dar numai acelora în care CIA avea încredere, de exemplu Moro şi Fanfani fuseseră lăsaţi în ignoranţă, apăreau mare pe ecran declaraţii ale unor mari spioni, de genul „înşelăciunea e o stare a minţii, şi este mintea unui Stat”. Pe toată durata documentarului (două ore şi jumătate) apărea Vinciquerra care dezvăluia totul, până şi faptul că, încă înainte de război, serviciile aliate îl făcuseră să semneze pe Borghese şi pe oamenii din Decima Mas un angajament că vor colabora în viitor ca să se opună unei invazii sovietice şi diferiţi martori afirmau cu candoare că era firesc ca pentru o operaţiune ca Gladio să nu se poată înrola decât foşti fascişti – iar pe de altă parte se vedea cum în Germania serviciile americane garantaseră impunitatea până şi unui călău precum Klaus Barbie.

Apărea în mai multe secvenţe Licio Gelli, declarându-se candid drept colaborator al serviciilor secrete aliate, dar caracterizat ca bun fascist de către Vinciquerra, iar Gelli vorbea despre isprăvile lui, despre contactele lui, despre sursele lui de informaţii, fără să se arate vreo clipă îngrijorat că se-nţelegea foarte clar că făcuse permanent joc dublu.

Cossiga povestea cum, în 1948, tânăr militant catolic, i se procuraseră pistoale-mitralieră STEN şi grenade, fiind gata să acţioneze în caz că Partidul Comunist nu ar fi acceptat rezultatul electoral. Vinciquerra apărea iar ca să confirme cu seninătate că toată extrema dreaptă se dedicase unei strategii a menţinerii tensiunii ca să pregătească psihologic marele public pentru declararea unei stări de urgenţă, dar scotea bine în relief felul cum Noua Ordine şi Avangarda Naţională conlucraseră cu

responsabilii din diferite ministere. Senatori din comisia de anchetă parlamentară spuneau clar şi răspicat că la fiecare atentat serviciile şi poliţia încurcau hârtiile ca să paralizeze cercetările judiciare. Vinciquerra lămurea că în spatele exploziei din Piazza Fontana nu se aflau numai neofasciştii pe care toţi îi crezuseră autorii atentatului, Freda şi Ventura, ci, deasupra lor, întreaga operaţiune fusese dirijată de biroul de afaceri speciale din Ministerul de Interne. Şi apoi vorbea pe larg despre felurile în care Noua Ordine şi Avangarda Naţională infiltraseră grupările de stânga ca să le împingă la atentate teroriste. Colonelul Oswald Lee Winter, om al CIA, afirma că Brigăzile Roşii nu doar că fuseseră infiltrate, dar chiar primeau ordine de la generalul Santovito de la SISMI[41].

Într-un interviu halucinant, unul dintre fondatorii Brigăzilor Roşii, Franceschini, arestat printre cei dintâi, se întreba cuprins de spaimă dacă nu cumva, acţionând de bună credinţă, nu fusese manipulat de cineva în virtutea altor scopuri. Şi în permanenţă Vinciquerra afirma că Avangarda Naţională avusese sarcina de a răspândi manifeste pro Mao ca să stârnească spaima faţă de acţiuni filochineze.

Unul dintre comandanţii lui Gladio, generalul Inzerilli, afirma fără ezitare că depozitele de arme erau amplasate pe lângă cazărmile de carabinieri şi că gladiatorii puteau să se ducă să ia ceea ce aveau nevoie arătând (scenă de roman foileton) jumătatea unei bancnote de o mie de lire ca semn de recunoaştere. Totul se încheia, fireşte, cu cazul Moro şi cu faptul că agenţii serviciilor fuseseră văzuţi circulând în via Fani la ora răpirii, dintre care unul se justifica zicând că se afla prin părţile acelea pentru că era invitat la prânz de un prieten, şi nu se-nţelegea de ce se ducea la întâlnire la ora nouă dimineaţa.

Fostul şef al CIA, Colby, normal că nega totul, dar alţi agenţi CIA vorbeau deschis de documente în care apăreau, nespus de detaliat, până şi compensaţiile băneşti pe care

41 Serviciul de Informaţii şi Siguranţă al Armatei între 1977 şi 2007.

organizaţia le plătea unor personaje implicate în atentate, de exemplu cinci mii de dolari pe lună generalului Miceli.

După cum se comenta pe parcursul emisiunii, toate acestea erau probabil nişte indicii, nu existau probe directe, şi deci pe baza lor nu putea fi nimeni condamnat, dar erau suficiente ca să neliniştească opinia publică.

Maia şi cu mine eram uluiţi. Dezvăluirile depăşeau toate fanteziile, chiar şi pe cele mai exaltate, ale lui Braggadocio.

— Se-nţelege, zicea Maia, ţi-a amintit şi el că toate ştirile astea circulau de mult timp, numai că fuseseră şterse din memoria colectivă, era suficient doar să te duci prin arhive şi prin bibliotecile de periodice ca să pui la un loc piesele mozaicului. Eu însămi, nu doar ca studentă, ci şi când mă ocupam de prietenii calde, citeam ziarul, ce crezi tu, chiar şi eu auzisem vorbindu-se de lucruri din astea, atâta doar că şi eu uitam, de parcă o dezvăluire nouă o ştergea pe cealaltă. Era de ajuns să se scoată din nou la iveală totul, a făcut asta Braggadocio şi a făcut-o BBC. Hai, amestecă, ai două cocteiluri perfecte şi nu mai ştii care-i cel mai autentic.

— Da, însă Braggadocio a adăugat probabil şi de la el ceva, precum povestea cu Mussolini sau asasinarea papei Luciani.

— Da, bine, el era un mitoman şi vedea comploturi peste tot, dar esenţa problemei rămâne aceeaşi.

— Doamne sfinte, am zis, dar îţi dai seama că acum câteva zile cineva l-a ucis pe Braggadocio de teamă ca ştirile astea să nu iasă din nou la suprafaţă, iar acum, cu emisiunea asta, vor fi milioane de oameni care vor afla?

— Iubitule, a zis Maia, tocmai în asta constă norocul tău. ia gândeşte-te că într-adevăr careva, fie *ei*, ăia fantomatici sau nebunul singur, s-ar teme cu adevărat că lumea şi-ar aminti din nou lucrurile astea sau că ar ieşi iarăşi la iveală vreun fapt minor, care ne-a scăpat chiar şi nouă care ne uitam la emisiune, dar care ar putea să pună şi azi în încurcătură vreun grup sau vreun personaj anume… Ei bine, după documentarul ăsta, nici *ei*, nici

nebunul nu mai au interes să vă elimine pe tine ori pe Simei. Dacă voi doi v-aţi duce mâine să trăncăniţi pe la ziare ceea ce v-a spus Braggadocio, s-ar uita la voi ca la nişte exaltaţi care repetă ceea ce au văzut la televizor.

— Dar poate cineva se teme că o să vorbim despre cele asupra cărora BBC-ul a tăcut, de Mussolini, de Luciani.

— Bun, închipuieşte-ţi că tu te duci şi spui povestea cu Mussolini. Era şi aşa destul de neverosimilă, cum a prezentat-o Braggadocio, nicio dovadă, numai deducţii ale unei minţi înfierbântate. Îţi vor spune că eşti un individ tulburat care, aţâţat de emisiunea de la BBC, a dat frâu liber fanteziilor lui intime. Ba, mai mult, le-ai face jocul: vedeţi, or să spună, de-acum încolo orice încurcă-lume o să inventeze câte o trăsnaie. Iar proliferarea acestor dezvăluiri va stârni bănuiala că şi cele de la BBC erau efectul unei speculaţii jurnalistice sau ale unui delir, precum bârfele post festum ale celor care zic că americanii nu s-au dus pe Lună sau că Pentagonul se străduieşte să ne ascundă existenţa extratereştrilor. Emisiunea asta face cu totul inutilă şi ridicolă orice altă dezvăluire, pentru că ştii tu (cum era cartea aia franţuzească?), *la réalité dépasse la fiction*, realitatea întrece ficţiunea, iar ceva mai bun, acuma, nimeni n-ar mai putea inventa.

— Deci spui că sunt liber.

— Sigur, cine a spus că „adevărul vă va face liberi”? Adevărul ăsta va face să pară o minciună orice altă dezvăluire. În fond, BBC le-a făcut un foarte bun serviciu *lor*. De mâine-ncolo ai putea să te duci şi să spui peste tot că papa sugrumă copiii şi apoi îi mănâncă sau că Maica Tereza din Calcutta a fost cea care a pus bomba în trenul *Italicus*, iar lumea o să spună „A, da? Curios”, o să-ţi întoarcă spatele şi o să continue să-şi vadă de treabă. Îmi pun capul că mâine ziarele nici măcar n-or să vorbească despre emisiune. Nimic nu ne mai poate tulbura în ţara asta. În fond, am văzut invaziile barbarilor, prădarea Romei, masacrul din Senigallia, cei şase sute de mii de morţi din Marele Război şi infernul celui de-al Doilea, ia

închipuieşte-ţi ce mai contează câteva sute pentru care au trebuit patruzeci de ani ca să le facă să sară-n aer. Servicii deviate[42]? E ceva de râs faţă de cei din familia Borgia. Totdeauna am fost un popor amator de pumnale şi otrăvuri. Suntem vaccinaţi, orice poveste nouă ni s-ar spune, răspundem că am auzit noi şi mai rele, şi poate că şi asta, şi alea erau false. Dacă Statele Unite, serviciile secrete din jumătate de Europă, guvernul nostru şi ziarele ne-au minţit, de ce n-ar putea să mintă şi BBC? Singura problemă serioasă pentru bunul cetăţean e să nu plătească impozite, şi apoi ăia care ne conduc să facă ce vor, că tot sunt numai afaceri veroase. Şi basta. Vezi că mi-au fost de-ajuns două luni cu Simei şi m-am şmecherit şi eu.

— Ce facem, prin urmare?

— Întâi de toate, te linişteşti, apoi mâine eu mă duc frumuşel să încasez cecul lui Vimercate, iar tu scoate tot ce ai la bancă, dacă ai…

— Din aprilie am tot economisit, aşa că am aproape echivalentul a două salarii, vreo zece milioane, plus douăsprezece pe care mi le-a dat mai alaltăieri Simei. Sunt bogat.

— Minunat, şi eu am pus deoparte ceva, scoatem tot şi o ştergem.

— S-o ştergem? N-am spus că acum putem să circulăm fără teamă?

— Da, dar mai ai poftă să trăieşti în ţara asta unde lucrurile vor continua să meargă cum au mers şi înainte, unde dacă te-aşezi într-o pizzerie, te temi că vecinul tău e un spion din servicii sau e pe cale să-l ucidă pe noul Falcone, la o adică punând bomba să explodeze tocmai când treci tu pe-acolo?

— Dar unde-o să ne ducem, n-ai văzut şi n-ai auzit că aceleaşi lucruri se întâmplau în toată Europa, din Suedia până-n Portugalia, vrei să fugi în Turcia printre Lupii Cenuşii şi, dacă o să te lase, în America, unde sunt omorâţi preşedinţii şi poate că Mafia e infiltrată şi-n CIA? Lumea e un coşmar, iubire. Eu aş vrea să cobor, dar mi-au spus că

42 Denumire dată în mod curent în presă serviciilor secrete.

nu se poate, suntem într-un rapid fără staţii de oprire intermediare.

— Scumpule, vom căuta o ţară în care să nu existe secrete şi totul să se desfăşoare la lumina zilei. Între America Centrală şi cea de Sud găseşti o mulţime. Nu-i nimic ascuns, se ştie cine face parte din cartelurile drogurilor, cine comandă grupările revoluţionare, te aşezi la restaurant, trece un grup de prieteni şi-ţi prezintă un tip drept boss-ul contrabandei cu arme, frumos, ras şi parfumat, cu genul ăla de cămaşă albă scrobită scoasă din pantaloni, ospătarii îl salută respectuos cu *señor* încoa' şi *señor* încolo, şi comandantul Guardia Civil se duce să-şi prezinte omagiile. Sunt ţări fără mistere, totul se petrece în văzul tuturor, poliţia pretinde să fie mituită prin regulament, guvernul şi lumea interlopă se suprapun prin prevederi ale constituţiei, băncile trăiesc din spălarea de bani şi-i vai şi-amar dacă nu aduci alţi bani de provenienţă îndoielnică, îţi iau permisul de şedere, se omoară, dar numai unul pe celălalt şi-i lasă în pace pe turişti. Am putea găsi de lucru pe la vreun ziar sau o editură, am pe-acolo nişte prieteni care lucrează la reviste de prietenii calde – o activitate frumoasă şi onestă, acum, dacă stau să mă gândesc, povesteşti gogoşi, dar toţi ştiu asta şi se distrează, iar ăia cărora le dezvălui slăbiciunile s-au dus deja cu o zi înainte şi au zis totul la televizor. Spaniola se învaţă într-o săptămână, şi iată că ne-am găsit insula noastră din mările Sudului, dragul meu Tuşitala.

De unul singur nu ştiu niciodată să încep o acţiune, dar dacă un altul îmi pasează mingea, uneori reuşesc să dau gol. Asta pentru că Maia este încă inocentă, pe când pe mine vârsta m-a făcut înţelept. Şi dacă ştii că eşti un ratat, singura consolare e să te gândeşti că toţi în jurul tău sunt nişte înfrânţi, chiar şi învingătorii.

Aşa am dăscălit-o pe Maia.

— Iubito, nu iei în considerare că treptat-treptat şi Italia va deveni la fel ca ţările de vis în care vrei să te exilezi. Dacă am reuşit noi să acceptăm şi pe urmă să uităm toate lucrurile pe care ni le-a povestit BBC-ul,

înseamnă că suntem pe cale să ne pierdem simţul ruşinii. N-ai văzut cum toţi intervievaţii din seara asta povesteau liniştiţi că făcuseră asta sau aialaltă şi aproape că aşteptau o medalie? Nici vorbă de clar-obscur ca în Baroc, lucruri de Contrareformă, traficul se desfăşoară *eu plein air*, ca în picturile impresioniştilor: corupţie autorizată, mafiotul în mod oficial în parlament, evazionistul la guvern, iar la ocnă numai găinarii albanezi. Oamenii cumsecade vor continua să-i voteze pe răufăcători pentru că nu vor crede ce spune BBC-ul sau nu vor vedea emisiuni de genul celei din seara asta, pentru că se uită nesmintiţi la nişte porcării, poate teleshoppingul lui Vimercate o să ajungă în *prime time*, dacă va fi omorât careva important, n-are nimic, îi organizăm funeralii de stat. Noi rămânem în afara jocurilor: eu mă apuc din nou să traduc din germană şi tu te-ntorci la revista ta pentru *coiffeurs pour dames* şi săli de aşteptare de la dentişti. În rest, un film frumos seara, weekenduri aici, la Orta – şi să-i ia dracu' pe toţi. Ajunge doar să aşteptăm: odată devenită în chip definitiv Lumea a Treia, ţara noastră va fi perfectă să trăieşti în ea, ca şi cum totul ar fi *Copacabana / femeia-i regina / femeia-i suverana*!

Maia e cea care mi-a readus pacea, încrederea în mine însumi sau măcar calma neîncredere în lumea care mă înconjoară. Viaţa e suportabilă, nu trebuie decât să te mulţumeşti cu ea. Mâine (cum zicea Scarlett O'Hara – alt citat, ştiu, am renunţat să mai vorbesc la persoana întâi şi-i las să vorbească doar pe ceilalţi) e o altă zi.

Insula San Giulio va scânteia din nou în soare.

1. Refrenul unui şlagăr din perioada interbelică.

Cuprins

I. Sâmbătă, 6 iunie 1992, ora 8 9
II. Luni, 6 aprilie 1992 21
III. Marţi, 7 aprilie 29
IV. Miercuri, 8 aprilie 52
V. Vineri, 10 aprilie 57
VI. Miercuri, 15 aprilie 74
VII. Miercuri, 15 aprilie, seara 84

VIII. Vineri, 17 aprilie 92
IX. Vineri, 24 aprilie 98
X. Duminică, 3 mai 129
XI. Vineri, 8 mai 133
XII. Luni, 11 mai 142
XIII. Sfârşit de mai 150
XIV. Miercuri, 27 mai 157
XV. Joi, 28 mai 167
XVI. Sâmbătă, 6 iunie 196
XVII. Sâmbătă, 6 iunie, ora 12 208
XVIII. Joi, 11 iunie 213

„Odată cu atmosfera specifică romanelor lui Eco, *Numărul zero* lasă să se vadă, cu o amară eficienţă, partea întunecată a vieţii Italiei de la începutul anilor ’90. Povestea e plasată la Milano, în plin scandal Tangentopoli şi în mijlocul investigaţiilor din ancheta Mani pulite. În haosul politic provocat de această anchetă, un om de afaceri pune pe picioare un ziar gândit să alimenteze calomnii la adresa adversarilor săi şi să-i şantajeze pe potentaţii zilei. Ziarul este o maşină de împroşcat noroi cu nimic diferită de ceea ce vedem astăzi. Acesta este cadrul în care Eco reconstruieşte, urmărind întâmplările prin care trec protagoniştii romanului, evenimentele cele mai putrede şi intrigile cele mai tulburătoare din istoria Italiei postbelice”.

Panorama

„Umberto Eco foloseşte anii ’90 ca pe o metaforă perfectă a vremurilor noastre. Acei ani reprezintă simptomul de netăgăduit al unei maladii grave, de a considera *normal* ceea ce nu e: ilegalităţile, nenorocirile, comploturile, atentatele cu bombă puse pe seama «roşiilor» când, în realitate, sunt gândite de «negri», cu complicitatea lumii politice care a păstrat întotdeauna tăcerea. La rândul lor, ziarele ar fi putut să dezmintă, să declanşeze investigaţii; n-au făcut-o. S-au retras în umbră, preferând să-şi plece capul în faţa patronului”.

La Repubblica www.polirom.ro

Coperta seriei: Radu Răileanu

Foto copertă: e Fabio Comandona/Dreamstime.com

BIBLIOTECA POLIROM ESENŢIAL

„Odată cu atmosfera specifică romanelor lui Eco, *Numărul zero* lasă să se vadă, cu o amară eficienţă, partea întunecată a vieţii Italiei de la începutul anilor '90. Povestea e plasată la Milano, în plin scandal Tangentopoli şi în mijlocul investigaţiilor din ancheta Mani pulite. În haosul politic provocat de această anchetă, un om de afaceri pune pe picioare un ziar gândit să alimenteze calomnii la adresa adversarilor săi şi să-i şantajeze pe potentaţii zilei. Ziarul este o maşină de împroşcat noroi cu nimic diferită de ceea ce vedem astăzi. Acesta este cadrul în care Eco reconstruieşte, urmărind întâmplările prin care trec protagoniştii romanului, evenimentele cele mai putrede şi intrigile cele mai tulburătoare din istoria Italiei postbelice."

Panorama

„Umberto Eco foloseşte anii '90 ca pe o metaforă perfectă a vremurilor noastre. Acei ani reprezintă simptomul de netăgăduit al unei maladii grave, de a considera *normal* ceea ce nu e: ilegalităţile, nenorocirile, comploturile, atentatele cu bombă puse pe seama «roşiilor» când, în realitate, sunt gândite de «negri», cu complicitatea lumii politice care a păstrat întotdeauna tăcerea. La rândul lor, ziarele ar fi putut să dezmintă, să declanşeze investigaţii; n-au făcut-o. S-au retras în umbră, preferând să-şi plece capul în faţa patronului."

la Repubblica

ISBN 978-973-46-5377-5

www.polirom.ro

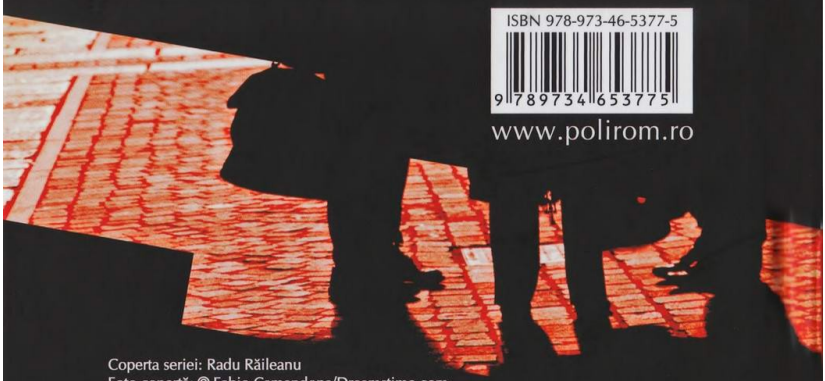

Coperta seriei: Radu Răileanu
Foto copertă: © Fabio Camandona/Dreamstime.com